

ETUYHTEYSKOROT VEROSUUNNITTELUINSTRUMENTTINA
ERITYISESTI YRITYSHANKINTARAKENTEISSA

Joose Ahopelto 500743

OTM-tutkielma

Finanssioikeus

Turun yliopisto

Oikeustieteellinen tiedekunta

Maaliskuu 2017

AHOPELTO, JOOSE: Etuyhteyskorot verosuunnitteluinstrumenttina erityisesti yrityshankintarakenteissa

Tutkielma, 89 s.

Finanssioikeus

Maaliskuu 2017

Turun yliopiston laaturjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -järjestelmällä.

Tutkielma käsittelee etuyhteyskorkojen avulla yrityshankintarakenteissa tehtävää verosuunnittelua. Huomiota kiinnitetään sekä yleisen veronkiertosäännöksen että korkovähennysrajoitusten merkitykseen kansainvälistä veropakoa aiheuttavalle järjestelylle, jonka taustalla on erityisesti pääomamuotojen erilainen verokohtelu. Tutkielmassa peilataan säännös- ja tulkintaympäristössä tapahtuneita muutoksia epäneutraalin verokohtelun perusongelmaan sekä esitetään näkökulma mahdolliseksi ratkaisuvaihtoehdoksi. Metodi on lainopillinen.

Käytännönläheisen ja ongelmakeskeisen tarkastelun keskiössä ovat rajat ylittävät omistus- ja rahoitusjärjestelyt, joiden päämääränä on hankkia Suomessa asuva yhtiö. Usein hankkivana tahona käytetään niin ikään suomalaista yhtiötä tai sivuliikettä, jota ulkomainen osakkeenomistaja rahoittaa lainapainotteisesti. Sekä sisäisessä että ulkoisessa yrityskaupassa hyödynnettävän järjestelyn motiiveina ovat etenkin rahoitukseen ja verotukseen liittyvät edut.

Veronsaajien näkökulmasta monikansallisten konsernien hyödyntämä järjestely johtaa verotulojen epätasaiseen jakautumiseen valtioiden kesken. Merkittävä ongelma on, etteivät verot kerry maihin, joissa tuloa tuottavaa ja arvoa luovaa toimintaa harjoitetaan. Siksi valtiot ovat säätäneet korkomenojen vähentämistä rajoittavaa lainsäädäntöä ja paikoin myös kiristäneet yleisten veronkiertopykäliensä tulkintaa. Oikeuskäytännön kehitys kuvaakin erityisen hyvin tiukentunutta suhtautumista hankintarakenteissa etuyhteyskorkojen avulla harjoitettavaan verosuunnitteluun.

Suomessa vallitsevaan sääntelykehikkoon vaikuttavat kotimaisten muutosten lisäksi EU- ja verosopimusoikeudelliset uudistukset sekä OECD:n hankkeet. Kansainväliset toimijat tarjoavat kansainväliseen ongelmaan koordinoituja ratkaisuja, sillä yksittäisten valtioiden saattaa olla haastavaa puuttua rajat ylittäviin tilanteisiin. Ankarat rajoitukset myös heikentävät valtion mainetta houkuttelevana sijoittautumis- ja investointiympäristönä globaalissa verokilpailussa.

Aihepiiriä koskeva käytäntö ja sääntely elävät tällä hetkellä murrosvaihetta. Lisäksi hankintarakenteisiin vaikuttavat useat eri säännökset, joiden keskinäisestä suhteesta ei vielä ole käytäntöä. Verovelvolliselle kaikki tämä aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia ja vaivaa ennustettavuuden heikkenemisen, tulossuunnittelun sekä mahdollisten konserni- ja rahoitusrakennejärjestelyjen muodossa.

Asiasanat: vero-oikeus, verosuunnittelu, korko, yrityskaupat

SISÄLLYS

SISÄLLYS	III
LÄHTEET	V
LYHENTEET	XIX
1 JOHDANTO	1
1.1 JOHDATUS TUTKIELMAN AIHEESEEN	1
1.2 TUTKIELMAN AJANKOHTAISUUS JA MERKITTÄVYYS	3
1.3 TUTKIMUSKYSYMYKSET, RAKENNE JA RAJAUKSET	5
1.4 TUTKIELMAN METODI JA NÄKÖKULMA	7
2 RAHOITUSMUODOT JA VEROTUS	8
2.1 LÄHTÖKOHDAT	8
2.1.1 Rahoituksen tarve ja pääomarakenne.....	8
2.1.2 Rahoituksen lajit – oma pääoma, vieras pääoma ja välirahoitus	10
2.1.3 Rahoitukselle maksettavan tuoton verotus	11
2.2 KONSERNIYHTIÖN RAHOITUS JA VEROTUS	15
2.2.1 Koron ja osingon erilainen verokohtelu klassisena perusongelmana.....	15
2.2.2 Sääntelykehikon vaikutukset suomalaisten konserniyhtiöiden rahoitukseen	17
3 YRITYSHANKINTARAKENTEIDEN VEROSUUNNITTELLINEN ANATOMIA	20
3.1 VEROPOHJAN KANNALTA ONGELMALLISET TILANTEET	20
3.2 HANKINTARAKENTEIDEN TAUSTA JA KOTIMAINEN SÄÄNTELYKEHIKKO	21
3.3 EU-OIKEUS JA VEROSOPIMUKSET	26
3.4 LIIKETALOUDELLISET PERUSTEET HANKINTARAKENTEEN KÄYTTÄMISEEN	29
4 HANKINTARAKENTEET OIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ	31
4.1 KHO 1989-B-507 JA KHO 1989-B-513	31
4.2 KHO 1989-B-550 JA KHO 1997:77	34
4.3 KHO 2005 T. 1166	36
4.4 HELSINGIN HALLINTO-OIKEUS 10.12.2009 NRO 09/1311/6	37
4.4.1 Päätöksen tosiseikat, lopputulos ja perustelut.....	37
4.4.2 Päätöksen arviointi	40
4.5 RÅ 2001 REF. 79 JA RÅ 2007 REF. 85	40
4.6 SIVULIIKERATKAISUT	41
4.6.1 Yleistä	41
4.6.2 KHO 2016:71	42
4.6.3 KHO 2016:72	47
4.6.4 Helsingin hallinto-oikeus 17.6.2014 nro 14/0373/4 ja tapausten eroavaisuudet. 52	
4.7 JOHTOPÄÄTÖKSET	54
5 KORKORAJOITUSSÄÄNNÖS EVL 18 A §	57
5.1 YLEISTÄ	57
5.2 VÄHENNYSKELPOISTEN KORKOMENOJEN LASKENTA	59
5.2.1 Korkorajoitussäännös kolmiosaisena testinä	59
5.2.2 Elinkeinotoiminnan oikaistu tulos ja sen laskeminen.....	61

5.3 ETUYHTEYSVELKA	63
5.4 TASETESTI VAPAUTUSPERUSTEENA	65
5.5 VÄHENNYSKELVOTTOMIEN KORKOMENOJEN VÄHENTÄMINEN MYÖHEMMIN	68
5.6 EVL 18 A §:N VAIKUTUS YRITYSHANKINTARAKENTEISIIN	69
5.7 RUOTSIN KORKORAJOITUSSÄÄNNÖS JA SITÄ KOSKEVA OIKEUSKÄYTÄNTÖ.....	73
6 BEPS:N JA VERONKIERTODIREKTIIVIN KORKOVÄHENNYSRAJOITUKSET	75
6.1 OECD:N BEPS-HANKKEEN KORKOVÄHENNYSOIKEUTTA KOSKEVA TOIMENPIDE..	75
6.2 EU:N VERONKIERTODIREKTIIVIN KORKOVÄHENNYSRAJOITUS	79
7 LOPUKSI	84

LÄHTEET

Kirjallisuus

Aalto, Pia – Viilo, Hanna: Korkorajoitussäännösten soveltamisen haasteita. Verotus 3/2013, s. 274–284.

Andersson, Edward: Alikapitalisointi ja syrjäntäkielto. Verotus 5/2003, s. 460–468.

Andersson, Edward – Penttilä, Seppo: Elinkeinoverolain kommentaari. Neljästoista, uudistettu painos. Talentum Media Oy. Viro 2014.

Andersson, Edward – Linnakangas, Esko – Frände, Joakim: Tuloverotus. Kahdeksas, uudistettu painos. Talentum Media Oy. Liettua 2016.

Andersson, Stefan – Melbi, Ingrid: Ränteavdragsbegränsningsreglerna och Skatteverkets ställningstagande. Skattenytt 7–8/2013, s. 527–535.

Andersson, Thomas – Mauritzson, Jonas: Svenska bolags rätt till avdrag för koncerninterna räntebetalningar, en nulägeskommentar. Svensk Skattetidning 4/2015, s. 325–339.

Barnard, Catherine: The Substantive Law of the EU – The Four Freedoms. Neljäs, uudistettu painos. Oxford University Press 2013.

Benítez Régil, Paula: BEPS Actions 2, 3 and 4 and the Fundamental Freedoms – Is There a Way Out? European Taxation 6/2016, s. 230–245.

Brealey, Richard A. – Myers, Stewart C.: Principles of Corporate Finance. McGraw-Hill Companies 2003.

Engblom, Ari – Holla, Jyrki – Järvinen, Jussi – Lamminsivu, Suvi – Lampinen, Anne – Lepistö, Markku – Paronen, Vesa – Rautajuuri, Anna-Leena – Sandelin, Eric – Torkkel, Timo – Westergård, Marjo – Äimä, Kristiina: Elinkeinoverotus 2016. Edita Publishing Oy. Keuruu 2016. (Engblom ym. 2016).

Fagerstedt, Juha – Kukkonen, Matti: Pääomalaina tuloverotuksessa: vierasta pääomaa vaiko omaa? Verotus 2/2015, s. 185–195.

Finér, Lauri: Liiketulon kohdentaminen kiinteille toimipaikoille, osa II. Verotus 4/2015, s. 410–421.

Graham, John R.: Taxes and Corporate Finance. Teoksessa Espen B. Eckbo (toim.): Handbook of Corporate Finance – Empirical Corporate Finance / Volume 2. Elsevier/North-Holland 2008, s. 59–133.

Haapaniemi, Ossi: Finnish Branch Report. Teoksessa Tax treatment of hybrid financial instruments in cross-border transactions – 54th Congress of the International Fiscal Association. Kluwer Law International 2000, s. 277–290.

Haaramo, Virpi – Palmuaro, Sirkku – Peill, Elina: IFRS-raportointi. Talentum Media Oy. Päivitetty 16.9.2016. Saatavilla osoitteessa <http://fokus.talentum.fi>. Luettu 9.1.2017.

Haufler, Andreas – Runkel, Marko: Firms' financial choices and thin capitalization rules under corporate tax competition. *European Economic Review* 6/2012, s. 1087–1103.

Helminen, Marjaana: The Dividend Concept in International Tax Law – Dividend Payments Between Corporate Entities. Kluwer 1999.

Helminen, Marjaana: Kansainvälisen konsernin sisäiset palvelut verotuksessa. Kauppakaari Oyj. Jyväskylä 2000.

Helminen, Marjaana: Estävätkö EU:n peruseriaatteet aggressiivisen kansainvälisen verosuunnittelun rapauttaman yritysveropohjan pelastamisen? Seminaarijulkaisussa Yliopiston veropäivä 2012, s. 39–54.

Helminen, Marjaana: Mahdollistaako VML 31 § etuyhteyslainan uudelleenluokittelun ilman VML 28 §:n tukea? *Defensor Legis* 1/2014, s. 85–96.

Helminen, Marjaana: Kansainvälinen verotus. Talentum Media Oy. Päivitetty 31.10.2016. Saatavilla osoitteessa <http://fokus.talentum.fi>. Luettu 3.1.2017. (*Helminen* 2016a).

Helminen, Marjaana: EU-vero-oikeus. Kolmas, uudistettu painos. Talentum Media Oy. Liettua 2016. (*Helminen* 2016b).

Hinny, Pascal: General Report. Teoksessa *New Tendencies in Tax Treatment of Cross-border Interest of Corporations – 62th Congress of the International Fiscal Association*. Sdu Fiscale & Financiele Uitgevers 2008, s. 15–50.

Huibregtse, Steef – Verdoner, Louan – Valutyte, Igne – Offermanns, René: Status of Implementation of the Authorized OECD Approach into Domestic Tax Law and Tax Treaties – Part 1. *European Taxation* 8/2015, s. 363–416.

Hultqvist, Anders: Industrivärden-domarna – en analys. *Svensk Skattetidning* 1/2008, s. 60–65.

Hultqvist, Anders: Affärsmässigt motiverad – en analys av bestämmelserna om ränta på koncerninterna lån. *Svensk Skattetidning* 2/2012, s. 122–141.

Hultqvist, Anders: Inga förhandsbesked om ränteavdragsbegränsningen. *Skattenytt* 7–8/2015, s. 560–569.

Höglund, Hanna – Väljemark, Caroline: BEPS – korkovähennysrajoituksia koskevat suosituksset. *KPMG Tax & Legal View* 2/2015, s. 24–26.

Ikäheimo, Seppo – Malmi, Teemu – Walden, Risto: Yrityksen laskentatoimi. Talentum Media Oy. Liettua 2016.

Immonen, Raimo: Fuusion verokohtelu. Lakimiesliiton kustannus. Jyväskylä 1992.

Immonen, Raimo: Yritysjärjestelyt. Kuudes, uudistettu painos. Talentum Media Oy. Latvia 2015.

Immonen, Raimo – Lindgren, Juha: Onnistunut sukupolvenvaihdos. Neljäs, uudistettu painos. Talentum Media Oy. Liettua 2013.

Immonen, Raimo – Villa, Seppo: Osakeyhtiön varojen käyttö. Talentum Media Oy. Liettua 2015.

Isomaa-Myllymäki, Anita: Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoisuus: Rahoitusrakenne ja uudelleenluokittelu. Verotus 1/2014, s. 72–85. (*Isomaa-Myllymäki* 2014a).

Isomaa-Myllymäki, Anita: Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoinen hinnoittelu, osa II. Verotus 4/2014, s. 393–406. (*Isomaa-Myllymäki* 2014b).

Isomaa-Myllymäki, Anita: Tytäryhtiöosakkeiden ja niihin liittyvän hankintavelan kohdistaminen kiinteälle toimipaikalle. Verotus 4/2016, s. 365–377. (*Isomaa-Myllymäki* 2016a).

Isomaa-Myllymäki, Anita: Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoisuus. Talentum Media Oy. Liettua 2016. (*Isomaa-Myllymäki* 2016b).

Janssens, Pascal – Ledure, David – Vandepitte, Bertrand – Loos, Jelle: The End of Intra-Group Financing... or Not Just Yet? – Part 1. European Taxation 7/2015, s. 279–291.

Juusela, Janne: Osinkojen ja osakeluovutusten verotus. Talentum Media Oy. Hämeenlinna 2004.

Järvenoja, Markku: Yritysjärjestelyjen verotus. Toinen, uudistettu painos. WSOYpro Oy. Juva 2007.

Katramo, Mikko – Lauriala, Jari – Matinlauri, Ismo – Niemelä, Jaakko – Svennas, Karin – Wilkman, Nina: Yrityskauppa. Talentum Media Oy. Helsinki 2011. (Yrityskauppa / kirjoittaja 2011).

Kilpi, Lassi: KHO:n oikeuskäytäntöä tulo- ja varallisuusverotuksen piiristä vuonna 1989. Defensor Legis 1990, s. 147–181.

Knuutinen, Reijo: Konsernin sisäiset lainat: alikapitalisointi. Verotus 2/2005, s. 188–196.

Knuutinen, Reijo: Edestakaiset osakekaupat (KHO 2004:8). Verotus 1/2008, s. 60–69.

Knuutinen, Reijo: Verosuunnittelua vai veron kiertämistä – verosuunnittelun ja veron kiertämisen raja tuloverotuksessa. Sanoma Pro Oy. Helsinki 2012.

Knuutinen, Reijo: Legaliiteettiperiaate vero-oikeudessa. Lakimies 6/2015, s. 811–833.

Knuutinen, Reijo: Sivuliikkeiden korkovähennysten epääminen – normaalitulkintaa ja veron kiertämistä koskevan säännöksen soveltamista. *Defensor Legis* 5/2016, s. 799–818.

Knüpfer, Samuli – Puttonen, Vesa: *Moderni rahoitus*. Seitsemäs, uudistettu painos. Talentum Media Oy. Viro 2014.

Koski, Pauli: *Konserni*. Suomalainen lakimiesyhdistys. Vammala 1977.

Kukkonen, Matti – Walden, Risto: *Konsernin verosuunnittelu*. WSOYpro Oy. Juva 2010.

Kukkonen, Matti – Walden, Risto: *Elinkeinoverolaki käytännössä*. Kolmas, uudistettu painos. Talentum Media Oy. Liettua 2015.

Laaksonen, Sami: Verohallinnon siirtohinnoitteluhankkeen haasteita. *Verotus* 2/2013, s. 203–210.

Lauriala, Jari: *Pääomasijoittaminen*. Edita Publishing Oy. Helsinki 2004.

Lauriala, Jari: *Rahoitusstrategia – modernin rahoitusoikeuden luomat mahdollisuudet*. WSOYpro Oy. Juva 2008.

Lehtimaja, Antti: Yrityskaupan keskeisiä verokysymyksiä. Seminaarijulkaisussa *Suuri Veropäivä* 2013, s. 1–17.

Malmgrén, Marianne: Oikeushenkilön asuinvaltio verotuksessa ja yrityksen kansainvälistyminen. Edita Publishing Oy. Helsinki 2008.

Malmgrén, Marianne: Yritysten korkovähennysoikeuden rajoitukset. *Verotus* 1/2013, s. 5–16.

Mannio, Lauri: *Korko vero-oikeudessa*. Lakimiesliiton kustannus. Jyväskylä 1997.

Mattila, Pauli K.: Yrityskaupan erilaisten rahoitusmuotojen vero-ongelmista. *Verotus* 1/1991, s. 26–32.

Mattila, Pauli K.: Vähennyskelvottomat menot yritysverotuksessa. *Verotus* 2/2013, s. 120–130.

Mehtonen, Pekka: Siirtohinnoittelu, tuloverotus ja konsernistrategiat – erityisesti strategisen suunnittelun dokumentoinnista ja reaaliargumentaatiosta. Edita Publishing Oy. Helsinki 2005.

Mirrlees, James – Adam, Stuart – Besley, Timothy – Blundell, Richard – Bond, Stephen – Chote, Robert – Gammie, Malcolm – Johnson, Paul – Myles, Gareth – Poterba, James: *The Mirrlees Review – Conclusions and Recommendations for Reform*, s. 331–359. Blackwell Publishing Ltd 2011. (*Mirrlees ym.* 2011).

de Mooij, Ruud – Keen, Michael – Orihara, Masanori: *Taxation, Bank Leverage, and Financial Crises*. International Monetary Fund Working Paper 2013.

Myrsky, Matti: Ennakkopäätökset verotuksessa. Kolmas, uudistettu painos. Talentum Media Oy. Hämeenlinna 2011.

Myrsky, Matti: Millainen on hyvä verojärjestelmä? Verotus 2/2013, s. 131–144.

Myrsky, Matti – Malmgrén, Marianne: Elinkeinotulon verotus. Neljäs, uudistettu painos. Talentum Media Oy. Viro 2014.

Myrsky, Matti – Svensk, Niko: Vero-oikeuden oppikirja. Talentum Media Oy. Liettua 2016.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö II – Pääomarakenne ja rahoitus. Sanoma Pro Oy. Helsinki 2012.

Niskakangas, Heikki: Johdatus Suomen verojärjestelmään. Kolmas, uudistettu painos. Talentum Media Oy. Viro 2014.

Nykänen, Pekka: Rajoitetusti verovelvollisen tulon verotus. Talentum Media Oy. Liettua 2015.

Nykänen, Pekka: Korkojen vähennyskelpoisuus verosuunnittelun välineenä ja mahdollisuudet puuttua ilmiöön. Edilex 2016/14, s. 1–38. Saatavilla osoitteessa <http://edilex.fi>. Luettu 25.2.2017.

van Os, Pieter: Interest Limitation under the Adopted Anti Tax Avoidance Directive and Proportionality. EC Tax Review 4/2016, s. 184–198.

Penttilä, Seppo: Korkojen vähennysoikeuden rajoittaminen yritysverotuksessa. Seminaarijulkaisussa Suuri Veropäivä 2012, s. 21–42.

Penttilä, Seppo: Yritysverotuksen uudistaminen. Seminaarijulkaisussa Vero-opintopäivät 2013, s. 17–36.

Penttilä, Seppo: Hybridilainaa ei voitu siirtohinnoitteluoikaisua koskevan säännöksen (VML 31 §) perusteella uudelleenluonnehtia omaksi pääomaksi – KHO 2014:119. Edilex 11.8.2014. Saatavilla osoitteessa <http://www.edilex.fi>. Luettu 3.1.2017.

Penttilä, Seppo: Korkojen vähennyskelpoisuus kiinteän toimipaikan verotuksessa – KHO:n ratkaisut 2016:71 ja 2016:72 ja niiden analyysi. Edilex 20.6.2016. Saatavilla osoitteessa <http://www.edilex.fi>. Luettu 8.1.2017.

Penttilä, Seppo: Osingonjaosta ja muusta varojenjaosta aiheutuneen velan koron vähennyskelpoisuus, veron kiertäminen ja kuntayhtiö – KHO 2017:5. Edilex 25.1.2017. Saatavilla osoitteessa <http://www.edilex.fi>. Luettu 31.1.2017.

PwC: Belgium may reduce corporate income tax rate to 20 % by 2020 in context of broader tax reform. Tax insight 2.9.2016. Saatavilla osoitteessa <https://www.pwc.com/us/en/tax-services/publications/insights/assets/pwc-belgium-may-reduce-corporate-income-tax-rate-to-20-by-2020.pdf>. Luettu 20.2.2017.

Rajamäki, Anu: Hybridijärjestelyt BEPS-hankkeessa ja EU:ssa. Verotus 3/2015, s. 262–272.

Ranta-Lassila, Hannele: Konserniyhtiöiden erillisverotus I: tulojen ja menojen kohdistaminen. Verotus 4/2000, s. 363–373.

Ranta-Lassila, Hannele: Konsernit ja verotuksen neutraalisuus. Talentum Media Oy. Jyväskylä 2002.

Rasinaho, Vesa: Yhtiön etu ja sen sivuuttaminen kokonaan omistetussa tytäryhtiössä. Defensor Legis 4/2013, s. 550–565.

Raunio, Merja – Svenssas, Karin: Rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelu – onko konserniin kuulumisella vaikutusta? Verotus 2/2011, s. 190–200.

Romppainen, Leena: Tilinpäätöksen 2013 verosuunnittelu. Seminaarijulkaisussa Veropintopäivät 2013, s. 153–162.

Ryynänen, Olli: Förtäckt dividend i beskattningen. Svenska handelshögskolan. Vammala 1996.

Ryynänen, Olli: Peitellyn osingon verotuksen edellytyksistä erityisesti silmällä pitäen veron kiertämisen yleislauseketta. Defensor Legis 1/2000, s. 108–129.

Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa – Hemmo, Mika – Karhu, Juha – Kartio, Leena – Tammi-Salminen, Eva – Tolonen, Juha – Tuomisto, Jarmo – Viljanen, Mika: Varallisuusosoikeus. Talentum Media Oy. Toinen, uudistettu painos. Helsinki 2012. (Varallisuusosoikeus / kirjoittaja 2012).

Samuelson, Lars: HFD om räntesnurrorna – klargörande om en lagstiftning i förvandling? Skattenytt 3/2012, s. 136–154.

Shapiro, Alan C.: Multinational Financial Management. Kahdeksas, uudistettu painos. Wiley 2006.

Shumskaya, Anna – Tuominen, Sami: Veronkierrosta ja oikeudellisen muodon sivuuttamisesta tuoreen oikeuskäytännön valossa. Liikejuridiikka 1/2017.

Ståhl, Kristina: Aktiebeskattning och fria kapitalrörelser. Iustus Förlag AB 1996.

Terra, Ben J.M. – Wattel, Peter J.: European Tax Law. Viides, uudistettu painos. Kluwer 2008.

Tikka, Kari S. – Nykänen, Olli – Juusela, Janne – Viitala, Tomi: Yritysverotus I-II. Talentum Media Oy. Päivitetty 12.11.2016. Saatavilla osoitteessa <http://fokus.talentum.fi>. Luettu 3.1.2017.

Tikkanen, Tuomas: Vielä yritysten korkovähennysoikeuden rajoituksista. Verotus 5/2013, s. 501–510.

Tivéus, Ulf: Industrivärden-domarna och skatteflykt. Skattenytt 1–2/2008, s. 62–64.

Urpilainen, Matti: Vapaa liikkuvuus ja verosuvereniteetti Euroopan unionin sisämarkkinoilla. Lakimiesliiton kustannus. Vantaa 2012.

Urpilainen, Matti: Ensimmäinen vuosikirjaratkaisu EVL:n uusista korkovähennysrajoituksista – KHO 2015:11. Edilex 18.2.2015. Saatavilla osoitteessa <http://www.edilex.fi>. Luettu 2.2.2017.

Viitala, Tomi: Suomeen suuntautuvien pääoma- ja kiinteistösijoitusten verotus. Seminaarijulkaisussa Suuri Veropäivä 2008, s. 117–135. (*Viitala 2008a*).

Viitala, Tomi: Finnish Branch Report. Teoksessa New Tendencies in Tax Treatment of Cross-border Interest of Corporations – 62th Congress of the International Fiscal Association. Sdu Fiscale & Financiele Uitgevers 2008, s. 277–288. (*Viitala 2008b*).

Viitala, Tomi: Tilinpäätöksen verosuunnittelu nyt ja näkymät seuraaville vuosille. Seminaarijulkaisussa Vero-opintopäivät 2012, s. 157–168.

Viitala, Tomi: Elinkeinoverotus – konsernirahoituksen verokysymyksiä. Aalto-yliopiston luento syksy 2016. (*Viitala 2016a*).

Viitala, Tomi: EU:n veronkiertodirektiivi. Verotus 4/2016, s. 336–348. (*Viitala 2016b*).

Viitala, Tomi: EU- ja OECD-toimenpiteiden vaikutuksia Suomeen. Seminaarijulkaisussa Suuri Veropäivä 2016, s. 109–133. (*Viitala 2016c*).

Villa, Seppo: SVOP-sijoituksen jakaminen – varojen jakamista vai pääoman palautusta? Defensor Legis 4/2010, s. 336–355.

Vänskä, Suvi – Rapo, Petteri: Taistelu aggressiivista verosuunnittelua ja yleistä velkamyönteisyyttä vastaan – lisääntyvät korkovähennysrajoitukset kansainvälisessä yritysverotuksessa. Liikejuridiikka 1/ 2017.

Wikström, Kauko: Yleiset opit verotuksessa. Neljäs, uudistettu painos. Turun yliopisto. Vammala 2008.

Äimä, Kristiina: Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa. WSOYpro Oy. Juva 2009. (*Äimä 2009a*).

Äimä, Kristiina: Korkovähennysrajoitukset elinkeinoverotuksessa. Seminaarijulkaisussa Vero-opintopäivät 2009, s. 57–67. (*Äimä 2009b*).

Äimä, Kristiina: Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa. Verotus 2/2010, s. 176–190.

Äimä, Kristiina: Koron vähennysoikeuden rajoittaminen elinkeinoverotuksessa. Seminaarijulkaisussa Yliopiston veropäivä 2012, s. 55–65.

Virallislähteet

Euroopan komissio 23.12.2015: Study on Structures of Aggressive Tax Planning and Indicators – Final Report. Working paper 61/2015.

Euroopan komissio 6.6.2016: Written answer given by Mr Moscovici on behalf of the Commission regarding the Swedish interest deduction limitation rules.

HE 172/1967 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi elinkeinotulon verottamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 137/2003 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain sekä kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta annetun lain muuttamisesta.

HE 92/2004 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle yritys- ja pääomaverouudistukseksi.

HE 146/2012 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta.

HE 185/2013 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta.

HE 59/2015 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 a §:n muuttamisesta.

HE 89/2015 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamista koskevaksi laiksi.

Kari, Seppo – Kerkelä, Leena: Oman pääoman tuoton vähennyskelpoisuus yritysverotuksessa – Belgian malli. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus 2009.

Kari, Seppo – Ropponen, Olli: Yritysverotuksen vaikutus rahoitus- ja investointikannusteisiin. Helsinki 2016. Saatavilla osoitteessa http://vatt.fi/documents/2956369/3011989/h_muistiot_m53.pdf/93588a7d-df38-4720-a1db-6d47da5ad2a0. Luettu 3.1.2017.

Kirjanpitolautakunta 12.9.2006: Yleisohje laskennallisista verovelvoista ja -saamisista.

KOM(2007) 785 lopullinen: Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle. Väärinkäytön vastaisten toimenpiteiden soveltaminen välittömässä verotuksessa EU:ssa sekä kolmansien maiden osalta.

KOM(2016) 23 lopullinen: Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Verojen kiertämisen estämistä koskeva paketti: Seuraavat toimet tehokkaan verotuksen ja paremman verotuksen avoimuuden toteuttamiseksi EU:ssa.

Neuvoston päätöslauselma 8.6.2010: Ulkomaisia väliyhteisöjä (CFC) ja alikapitalisointia koskevien sääntöjen koordinoinnista Euroopan unionissa 2010/C 156/01.

OECD 17.7.2008: Report on the Attribution of Profits to Permanent Establishments.

OECD 4.2.2013: The OECD Work on Base Erosion and Profit Shifting.

OECD 18.12.2014: BEPS Action 4 – Interest Deductions and Other Financial Payments.

OECD 30.10.2015: Model Tax Convention on Income and on Capital.

OECD 22.12.2016: Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments Action 4 – 2016 Update.

Patentti- ja rekisterihallitus 3.1.2017: Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä.

Regeringens proposition 2008/09:65: Sänkt bolagsskatt och vissa andra skatteåtgärder för företag.

Regeringens proposition 2012/13:1: Budgetpropositionen för 2013 – Förslag till statens budget för 2013, finansplan och skattefrågor.

Skatteverket 30.6.2003: Riksskatteverkets rättsfallsprotokol 20/03.

Skatteverket 3.7.2012 Dnro 131 470760-12/111: Allokering av dotterbolagsandelar till fast driftställe.

Skatteverket 25.2.2013 Dnro 131 117306-13/111: Några frågor vid tillämpningen av ränteavdragsbegränsningsreglerna gällande väsentligt inflytande, undantaget från 10%-regeln och ventilen.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus: Hyvän veropolitiikan periaatteet. Helsinki 2013. Saatavilla osoitteessa <http://vatt.fi/documents/2956369/3012245/j63.pdf/3bea86d3-5549-468a-88d3-679a3dc77c24>. Luettu 3.1.2017. (*VATT* 2013).

Valtiovarainministeriö 1995: Kansainvälisen verotuksen uudistamistyöryhmän muistio 1995:10.

Valtiovarainministeriö 4.11.2002: Kilpailukykyiseen verotukseen – Tuloverotuksen kehittämistyöryhmän muistio.

Valtiovarainministeriö 3.4.2009: Korkovähennysrajoitukset elinkeinotulon verotuksessa.

Valtiovarainministeriö 21.6.2010: Verotuksen kehittämistyöryhmän väliraportti. Valtiovarainministeriön julkaisu 35/2010.

Valtiovarainministeriö 20.6.2013: Elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän muistio. Valtiovarainministeriön julkaisu 16/2013.

Valtiovarainministeriö 26.4.2016: Perusmuistio asiasta U-jatkokirje eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta (u 7/2016 vp). (*Valtiovarainministeriö* 2016a).

Valtiovarainministeriö 18.11.2016: Tulolähdejaon poistamista valmistelevan lainsäädäntöhankkeen asiantuntijaryhmän asettamispäätös. (*Valtiovarainministeriö* 2016b).

Valtiovarainministeriö 2.12.2016: Muistio asiasta ehdotus neuvoston direktiiviksi yhteisestä yhteisöveropohjasta (u 65/2016 vp). (*Valtiovarainministeriö* 2016c).

Valtiovarainministeriö 9.2.2017: Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän raportti – Valtiovarainministeriön julkaisu 12/2017.

VaVM 49/1995 vp: Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä (HE 177/1995 vp) laiksi yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta.

VaVM 31/2012 vp: Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä (HE 146/2012 vp) laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta.

Verohallinnon ohje 29.1.2014 Dnro A86/200/2013. Ulkomaisen yhteisön tuloverotus Suomessa – Liiketulo ja muut ulkomaisen yhteisön Suomesta saamat tulot. (*Verohallinto* 2014a).

Verohallinnon ohje 7.4.2014 Dnro A206/200/2013. Korkovähennysoikeuden rajoitukset elinkeinotoiminnassa. (*Verohallinto* 2014b).

Verohallinnon ohje 2.8.2016 Dnro A126/200/2014. Veron kiertämissäännöksen soveltaminen. (*Verohallinto* 2016a).

Verohallinnon ohje 22.8.2016 Dnro A54/200/2016. Yhteisön käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verokohtelu. (*Verohallinto* 2016b).

Verohallinnon tiedote 27.5.2016. KHO-ratkaisujen vaikutus debt push down -järjestelyjen korkokulujen vähennysoikeuteen. (*Verohallinto* 2016c).

Verohallinnon yritysverotusyksikkö 8.3.2016: Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostolle – asiantuntijakuuleminen. (*Verohallinto* 2016d).

Verohallituksen tiedote 4.9.1997. Osakeyhtiön uudet rahoitusvälineet verotuksessa.

Muut internet-lähteet

Hyytinen, Tuomas: KHO: Sinebrychoffin omistajalla Carlsbergillä ei ollut oikeutta korkovähennyksiin Suomessa. Yle 19.5.2016. Saatavilla osoitteessa <http://yle.fi/uutiset/3-8893112>. Luettu 17.1.2017. (*Hyytinen* 2016a).

Hyytinen, Tuomas: KHO: Helsingin pörssin omistava yhdysvaltalainen Nasdaq kiersi veroja Suomessa. Yle 19.5.2016. Saatavilla osoitteessa <http://yle.fi/uutiset/3-8893131>. Luettu 21.1.2017. (*Hyytinen* 2016b).

Hänninen, Jyri: Kauas verot karkaavat. Helsingin Sanomat 31.8.2012. Saatavilla osoitteessa <http://www.hs.fi/talous/art-2000002555622.html>. Luettu 25.1.2017.

Johansson, Andreas: Assa Abloy & Sandvik: Har upptaxerats på samma sätt som SCA - SVT. Aktiespararen 15.4.2016. Saatavilla osoitteessa <http://www.aktiespararna.se/analysguiden/Hitta-Bolag/Industrivaror-och-->

tjanster/Sandvik/Nyheter/2016/Assa-Abloy--Sandvik-Har-upptaxerats-pa-samma-satt-som-SCA---SVT/. Luettu 8.2.2017.

Talouselämä: ”Näitä on nyt todella paljon” – YLE: Carlsbergin verosuunnittelu Suomessa ei yllätä. *Talouselämä* 30.4.2014. Saatavilla osoitteessa <http://www.talouselama.fi/uutiset/naita-on-nyt-todella-paljon-yle-carlsbergin-verosuunnittelu-suomessa-ei-yllata-3456166>. Luettu 23.2.2017.

Oikeustapaukset

Keskusverolautakunta

KVL 170/1993
KVL 25/2013
KVL 4/2014
KVL 12/2016
KVL 21/2016
KVL 53/2016

Helsingin hallinto-oikeus

Helsingin hallinto-oikeus 28.1.2008 nro 08/0112/6
Helsingin hallinto-oikeus 10.12.2009 nro 09/1311/6
Helsingin hallinto-oikeus 6.6.2013 nro 13/0910/4
Helsingin hallinto-oikeus 7.3.2014 nro 14/0213/4
Helsingin hallinto-oikeus 20.5.2014 nro 14/0508/4
Helsingin hallinto-oikeus 20.5.2014 nro 14/0498/4
Helsingin hallinto-oikeus 17.6.2014 nro 14/0373/4
Helsingin hallinto-oikeus 17.6.2014 nro 14/0568/4
Helsingin hallinto-oikeus 6.5.2016 nro 16/0574/4

Korkein hallinto-oikeus

KHO 1962 II 696
KHO 1968 II 564
KHO 1973 t. 996
KHO 1978-B-II-539
KHO 1983 II 515
KHO 19.2.1986 t. 642
KHO 1988-B-567
KHO 1989-B-507
KHO 1989-B-513
KHO 1989-B-550
KHO 1990-B-547
KHO 1990 t. 1665
KHO 1992 t. 2295
KHO 1997:77
KHO 1999:19
KHO 18.8.2003 t. 1837
KHO 2003:79
KHO 2004:65
KHO 2005 t. 1166
KHO 2006:53
KHO 2007:7
KHO 2007:30
KHO 27.4.2009 t. 1028
KHO 27.4.2010 t. 922
KHO 2010:73
KHO 6.3.2012 t. 511

KHO 30.8.2013 t. 2691
KHO 2014:119
KHO 2015:9
KHO 2015:11
KHO 2015 t. 64
KHO 2015:37
KHO 16.6.2015 t. 1693
KHO 24.6.2015 t. 1784
KHO 24.6.2015 t. 1785
KHO 19.5.2016 t. 2150
KHO 2016:71
KHO 2016:72
KHO 2017:5

Euroopan unionin tuomioistuin

270/83 Commission of the European Communities v Ranska (*Avoir Fiscal*), tuomio 28.1.1986, Kok. 1986, s. 410
C-264/96 Imperial Chemical Industries plc (ICI) v Her Majesty's Inspector of Taxes, tuomio 16.7.1998, Kok. 1998, s. I-4711
C-307/97 Compagnie de Saint-Gobain, Zweigniederlassung v Finanzamt Aachen-Innenstadt, tuomio 21.9.1999, Kok. 1999, s. I-6181
C-311/97 Royal Bank of Scotland plc v Kreikka, tuomio 29.4.1999, Kok. 1999, s. I-2664
C-324/00 Lankhorst-Hohorst GmbH v Finanzamt Steinfurt, tuomio 12.12.2002, Kok. 2002, s. I-11802
C-315/02 Anneliese Lenz v Finanzlandesdirektion für Tirol, tuomio 15.7.2004, Kok. 2004, s. I-7081
C-253/03 CLT-UFA SA v Finanzamt Köln-West, tuomio 23.2.2006, Kok. 2006, s. I-1861
C-446/03 Marks & Spencer plc v Her Majesty's Inspector of Taxes, tuomio 13.12.2005, Kok. 2005, s. I-10866
C-196/04 Cadbury Schweppes plc ja Cadbury Schweppes Overseas Ltd v Commissioners of Inland Revenue, tuomio 12.9.2006, Kok. 2006, s. I-8031
C-492/04 Lasertec Gesellschaft für Stanzformen mbH v Finanzamt Emmendingen, tuomio 10.5.2007, Kok. 2007, s. I-3777
C-524/04 Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation v Commissioners of Inland Revenue, tuomio 13.3.2007, Kok. 2007, s. I-2107
C-321/05 Hans Markus Kofoef v Skatteministeriet, tuomio 5.7.2007, Kok. 2007, s. I-5818
C-309/06 Marks & Spencer plc v Commissioners of Customs & Excise, tuomio 10.4.2008, Kok. 2008, s. I-2283
C-105/07 Lammers & Van Cleeff NV v Belgia, tuomio 17.1.2008, Kok. 2008, s. I-173
C-282/12 Itelcar – Automóveis de Aluguer Lda v Fazenda Pública, tuomio 3.10.2013, ECLI:EU:C:2013:629
C-686/13 X AB v Skatteverket, tuomio 10.6.2015, ECLI:EU:C:2015:375

Ruotsi

Skatterättsnämnden

SRN 2014-05-26 nr 74-13/d

Regeringsrätten

RÅ 2001 ref. 79

RÅ 2007 ref. 85

Högsta förvaltningsdomstolen

HFD 2011-11-30 mål nr 4348-10

HFD 2011-11-30 mål nr 4797-10

HFD 2011-11-30 mål nr 4798-10

HFD 2011-11-30 mål nr 4800-10

HFD 2012-1-27 mål nr 4687-11

HFD 2015-2-23 mål nr 3853-14

LYHENTEET

AB	aktiebolag
ACE	Allowance for Corporate Equity
AGI	Allowance for Growth and Investment
ATAP	Anti Tax Avoidance Package
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
CCCTB	Common Consolidated Corporate Tax Base
DL	Defensor Legis
Dnro	diaarinumero
EBITDA	Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization
ehdotus direktiiviksi yhteisestä yhteisöveropohjasta	komission ehdotus, annettu 25 päivänä lokakuuta 2016, neuvoston direktiiviksi yhteisestä yhtiöveropohjasta, COM(2016) 685 lopullinen
ehdotus direktiiviksi yhteisestä yhdistetystä yhteisöveropohjasta	komission ehdotus, annettu 25 päivänä lokakuuta 2016, neuvoston direktiiviksi yhteisestä yhdistetystä yhteisöveropohjasta, COM(2016) 683 lopullinen
emo-tytäryhtiödirektiivi	neuvoston direktiivi 2011/96/EU, annettu 30 päivänä marraskuuta 2011, eri jäsenvaltioissa sijaitseviin emo- ja tytäryhtiöihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä
ETA	Euroopan talousalue
EU	Euroopan unioni
EVL	laki elinkeinotulon verottamisesta, 360/1968
EY	Euroopan yhteisö
GAAP	Generally Accepted Accounting Principles
HaO	hallinto-oikeus, hallinto-oikeuden ratkaisu
HE	hallituksen esitys
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
IFRS	International Financial Reporting Standards
KHO	korkein hallinto-oikeus, korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu
konserniavustuslaki	laki konserniavustuksesta verotuksessa, 825/1986
korke-rojaltidirektiivi	neuvoston direktiivi 2003/49/EY, annettu 3 päivänä kesäkuuta 2003, eri jäsenvaltioissa sijaitsevien lähiyhtiöiden välisiin korko- ja rojaltimaksuihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä
KVL	keskusverolautakunta
LBO	leveraged buyout
lähdeverolaki	laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta, 627/1978
M€	miljoona euroa
NID	Notional Interest Deduction
nr	nummer
nro	numero
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development

Oy	osakeyhtiö
OYL	osakeyhtiölaki, 624/2006
ref.	referat
RÅ	Regeringsrättens årsbok
S.a.r.l.	Société à responsabilité limitée
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
SRN	Skatterättsnämnden
t.	taltio
TVL	tuloverolaki, 1535/1992
veronkiertodirektiivi	neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2016, sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta
virka-apudirektiivi	neuvoston direktiivi 2011/16/EU, annettu 15 päivänä helmikuuta 2011, hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta
VML	laki verotusmenettelystä 1558/1995
vp	valtiopäivät
väliyhteisölaki	laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta, 1217/1994

1 Johdanto

1.1 Johdatus tutkielman aiheeseen

Talouden kansainvälistymisen myötä yritysten on ollut sopeuduttava muuttuneeseen ympäristöön, jossa yritystoiminnan pääomien, rakenteiden, panosten ja toiminnan liikkuvuus on arkipäivää.¹ Globalisoitumista on toisaalta voitu tehokkaasti hyödyntää liiketoiminnan tavoitteiden saavuttamisessa. Yksi voimakkaimmista, mutta samalla haastavimmista, keinoista kasvattaa yritystä on yritysosto, joka usein on halvempi ja riskittämpi vaihtoehto esimerkiksi uusille markkinoille tai toimialueille laajentamisessa kuin oman liiketoiminnan kehittäminen.²

Erilaisten järjestelyjen yleistyttyä myös konsernirakenteista on tullut aiempaa tavallisempia. Konsernirakenteessa toimimista puoltavat etenkin liiketoiminnalliset syyt, sillä toimintojen jakaminen alueittain, toiminnoittain tai liiketoimintamallien perusteella on selkeää, joustavaa ja yleensä myös kustannustehokasta. Merkityksensä on niin ikään liiketoimintavastuiden ja ulkopuolisia kohtaan olevien vastuiden rajaamisella erillisiin yhtiöihin. Yrityskauppaan valmistauduttaessa on myytävien kokonaisuuksien eriyttäminen omiksi yhtiöikseen joskus jopa välttämätöntä, ja samalla myös ostajan yritysraakenteeksi tulee kaupan myötä konserni.³

Liiketoiminnallisten syiden ohella verotus vaikuttaa päätöksiin toimia erillisissä yrityksissä ja eri valtioissa. Konserni voi harjoittaa valtioiden erilaisiin verolakeihin ja -kantoihin perustuvaa verosuunnittelua, jolla koko yritysryhmän efektiivistä veroastetta saadaan pienennettyä.⁴ Eräs tehokkaimmista yrityskauppoihin liittyvistä verosuunnitteluinstrumenteista on hankinnan rahoittaminen konsernin sisäisellä lainalla ja erityisen hankkivan yksikön, yleensä holdingyhtiönä toimivan apuyhtiön, käyttäminen. Taustalla on koron ja osingon erilainen, ja myöskin epäneutraali, verokohtelu. Hankintarakenteen avulla tytäryhtiön sijoittautumisvaltiossa syntyntä tuloa siirretään konserniyhtiöiden välisten korkomaksujen eli etuyhteyskorkojen avulla verotettavaksi emoyhtiön sijoittautumisvaltioon, mahdollisesti alhaisen verotuksen piiriin.

¹ Ks. *Mehtonen* 2005, s. 222.

² *Yrityskauppa / Lauriala* 2011, s. 24–34.

³ Ks. esim. *Ranta-Lassila* 2002, s. 2–4.

⁴ *Ikäheimo – Malmi – Walden* 2016, s. 86–87.

Veronsaajien näkökulmasta edellä kuvattu monikansallisten konsernien hyödyntämä järjestely johtaa verotulojen epätasaiseen jakautumiseen valtioiden kesken. Keskeinen ongelma on, etteivät verot kerry maihin, joissa tuloa tuottavaa ja arvoa luovaa toimintaa harjoitetaan. Siksi valtiot ovat muun muassa säätäneet korkomenojen vähentämistä rajoittavaa lainsäädäntöä ja myöskin kiristäneet yleisten veronkiertopykäliensä tulkintaa. Toisaalta kansainvälisen verokilpailun vuoksi muutosten on oltava hillittyjä, sillä muussa tapauksessa valtion maine houkuttelevana sijoittautumis- ja investointiympäristönä saattaa kärsiä.⁵ Haasteena onkin löytää tasapaino näiden kahden jännitteisessä suhteessa olevan näkökohdan välille.

Suomessa tilanteeseen on havahduttu hieman jälkijunassa säätämällä elinkeinoverolakiin (EVL, 360/1968) korkomenojen vähennysoikeutta rajoittava EVL 18 a §, joka tuli voimaan vuoden 2013 alusta.⁶ Samoihin aikoihin – tai jopa hieman lakimuutosta aiemmin – oikeuskäytännössä täsmentyvän yleisen veronkiertosäännöksen tulkintaa tiukennettiin, kun arvioitavana oli konsernin sisäisessä taikka toisistaan riippumattomien osapuolten välisessä yrityskaupassa käytetty hankintarakenne. Sitten on katsottu, että korkojen vähennysoikeus voidaan evätä myös säännösten normaalitulokinnalla turvautumatta veronkiertopykälään. Kyse on lopulta siitä, mikä merkitys verovelvollisen omistus- ja rahoitusrakennetta koskeville toimille annetaan. Syinä verotusmenettelylain (VML, 1558/1995) 28 §:n tulkintalinjan muutokseen voidaan nähdä muun muassa juuri rajat ylittävän toiminnan lisääntyminen, talouden yleisestä lasku- ja matalasuhdanteesta johtuva valtion verotulojen lasku ja julkinen paine.

Suomen kansallisiin toimenpiteisiin vaikuttavat myös EU-tason vaatimukset. Jo pitkään esimerkiksi kotimaista yleistä veronkiertosäännöstä on tullut soveltaa ja tulkita syrjintäkieltojen, vapaan liikkuvuuden periaatteiden, suhteellisuusperiaatteen sekä EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla. Unionin toimien taustalla on kuitenkin pyrkimys sisämarkkinoiden mahdollisimman esteettömään toimintaan, kun taas Suomen asettamat rajoitukset johtuvat kansallisen veropohjan suojelemisesta. Taustalla olevien tavoitteiden ristiriitaisuus lisää oman mausteensa jo valmiiksi

⁵ Ks. *Haufler – Runkel* European Economic Review 2012, s. 1099.

⁶ Korkovähennysrajoitusta sovellettiin kuitenkin ensimmäisen kerran vasta vuodelta 2014 toimitetussa verotuksessa. Esimerkiksi Ruotsissa korkojen vähennysoikeutta rajoittava säännös tuli voimaan jo vuoden 2009 alussa.

hankaliin punnintatilanteisiin, joissa rakenne- ja rahoitusjärjestelyn pääasialliset motiivit ratkaisevat kokonaisuuden verotuksellisen hyväksyttävyyden.⁷

Euroopan unioni on vastikään aktivoitunut myös veronkierron vastaisessa toiminnassa. Toimenpidepakettiin sisältyvä korkovähennysrajoitus tosin perustuu OECD:n laajaan BEPS-hankkeeseen, jonka tavoitteena on kitkeä monikansallisten yritysryhmien verovälttelyä muun muassa edistämällä valtioiden verosäädösten koherenttiutta. Veronsaajataho pyrkii verottamaan yritysten tuloja niissä arvoketjujen osissa, joissa tuloa tuottavaa liiketoimintaa tosiasiaassa harjoitetaan.⁸ Kun suunnittelu, valmistus ja myynti tapahtuvat eri valtioissa ja eri alihankkijoiden toimesta, muutoksista voi toisaalta aiheutua verovelvolliselle kosolti päänvaivaa ennustettavuuden heikkenemisen, kaksinkertaisen verotuksen riskin sekä pitkittyneiden veroriitojen muodossa.

Lopulta etuyhteyskorkojen avulla yrityshankintarakenteissa tehtävään verosuunnitteluun vaikuttavat myös kansainväliset verosopimukset. Sopimusvaltioiden verotusoikeuden jakamiseksi laaditut sopimukset kattavat useita artikloja, jotka vaikuttavat sekä verovelvollisen konsernirakennetta ja -rahoitusta koskeviin päätöksiin että valtioiden verotulojen suojelemiseksi tekemiin toimiin. Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa on aktualisoitunut kysymys verosopimuksen erityisen syrjintäkiellon merkityksestä rajat ylittävän korkomaksun vähennyskelpoisuudelle.

1.2 Tutkielman ajankohtaisuus ja merkittävyys

Korkomenojen vähennysoikeus erityisesti yrityshankintarakenteissa on käymistilassa oleva tema. Eräänlainen risteyskohta on jo kuitenkin saavutettu. Edellä todetun mukaisesti Suomi päätti rajoittaa korkovähennysoikeutta vuodesta 2014 alkaen, ja vastaavantyyppistä sääntelyä on annettu myös kaikissa Suomen keskeisissä kilpailijamaissa.⁹ Eri valtiot pyrkivät kuitenkin hillitsemään ongelmaa toisistaan huomattavasti poikkeavilla tavoilla. Koordinoidun lähestymistavan saavuttamiseksi myös monikansalliset järjestöt ovat aivan äskettäin tarjonneet ratkaisuehdotuksensa, joiden täytäntöönpanossa valtioilla on laaja harkintavalta. Epävarmuus säännösten yksityiskohtaisesta sisällöstä ja tulkintakäytännön puute aiheuttavat kuitenkin vielä

⁷ Ks. myös *Mannio* 1997, s. 220–240.

⁸ *OECD* 2016, s. 3.

⁹ Ks. *HE 146/2012 vp*, s. 15.

tässä vaiheessa paljon avoimia kysymyksiä, joihin lopullisten vastausten saaminen vie vuosia.

Etuyhteyskorkojen avulla yrityskaupoissa tehtävään verosuunnitteluun voidaan korkovähennysrajoitusten ohella, tai sijasta, puuttua myös yleisellä veronkiertosäännöksellä ja jopa verosäännösten normaalitulkinnalla. Noin kymmenen vuotta sitten – ennen EVL 18 a §:n säätämistä – hankintarakenteen hyödyntämiseen suhtauduttiin sallivasti.¹⁰ Legaliteettiperiaatteen¹¹ näkökulmasta ehkäpä hieman arveluttavasti korkein hallinto-oikeus antoi toukokuussa 2016 kaksi ratkaisua, joissa sivuliikkeiltä kuitenkin evättiin korkojen vähennysoikeus. Verohallinto on tulkinnut päätösten tulkintaperiaatteiden koskevan myös osakeyhtiöitä, mutta oikeuskäytäntöä asiasta ei vielä ole. Jokseenkin epäselvä on myös VML 28 §:n soveltamiskynnys yleisen korkovähennysrajoituksen voimaantulon jälkeen.

Kokoavasti voidaan todeta, että siirryttäessä aikajanalla eteenpäin on suhtautuminen korkojen vähennysoikeuteen yrityshankintarakenteissa pikkuhiljaa tiukentunut. Kyse ei ole vain yksittäisestä lainsäädäntökysymyksestä. Perimmäisiä syitä linjanmuutokseen ovat edellä mainitut kansainvälisen toiminnan ja monikansallisten konsernien lisääntyminen, talouskriisin aiheuttama verotulojen lasku ja yleisön tietoisuuden kasvaminen. Verovelvollisten näkökulmasta omistus- ja rahoitusrakenteita on jo jouduttu analysoimaan ja muuttamaan, mutta tältä osin työ ei suinkaan ole vielä päättynyt. Tärkeää on edelleen seurata säännösympäristön muutoksia sekä käytännössä niistä tehtyjä tulkintoja. Kaikesta tästä syntyy huomattavia kustannuksia.

Tiedotusvälineiden kiinnostus yleisesti verosuunnittelun ja veronkierron välistä rajapintaa sekä erityisesti yrityskauppojen yhteydessä korkojen vähennysoikeutta kohtaan on viime vuosina kasvanut valtavasti.¹² Yritysverotusjärjestelmän uskottavuus onkin joutunut koetukselle, mikä on saanut myös poliittiset päättäjät ryhtymään toimeen. Samaan aikaan harmaalla vyöhykkeellä toimimisesta on tullut yrityksille entistä merkittävämpi imagohaitta.

¹⁰ Ks. luvussa 4 käsitelty oikeuskäytäntö.

¹¹ Vero-oikeudessa legaliteettiperiaateella tarkoitetaan sitä, että veroja voidaan määrätä maksettavaksi vain lain perusteella. Suomessa periaate nojaa etenkin perustuslain 81.1 §:ään. Ks. vero-oikeudellisesta legaliteettiperiaatteesta *Knuutinen Lakimies* 2015, s. 811–814 ja 820.

¹² Ks. esim. *Talouselämä* 2014.

1.3 Tutkimuskysymykset, rakenne ja rajaukset

Tutkielmassa analysoidaan etuyhteyskorkoja verosuunnitteluinstrumenttina erityisesti käytettäessä hankintarakennetta ulkoisessa tai sisäisessä yrityskaupassa. Käytännönläheisen tarkastelun keskiössä ovat rajat ylittävät omistus- ja rahoitusjärjestelyt, joiden päämääränä on hankkia Suomessa asuva yhtiö. Usein hankkivana tahona hyödynnetään niin ikään suomalaista yhtiötä tai sivuliikettä, jota ulkomainen osakkeenomistaja rahoittaa lainapainotteisesti. Taustalla ovat etenkin rahoitukseen ja verotukseen liittyvät syyt. Selvyyden vuoksi on todettava, että käsitteitä *velka* ja *laina* käytetään tutkielmassa toistensa synonyymeinä.

Tutkielmassa etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Miten etuyhteyskorkojen avulla yrityshankintarakenteissa harjoitettava verosuunnittelu käytännössä toimii? Mikä on Suomen yleisen veronkiertosäännöksen ja korkovähennysrajoituksen vaikutus erityisesti hankintarakenteiden käyttöön? Millä tavoin jo voimassa oleva sekä ehdotettu kansainvälinen sääntely rajaa korkojen vähennysoikeutta hankintarakenteissa?

Tutkimuskysymyksiin vastataan johdannon ja loppupäätelmien ohella viidessä pääluvussa. Toisessa luvussa tarkastellaan tutkielman aiheen perusteita rahoituksen tarpeesta eri pääomamuotojen verotukseen. Luonteeltaan taustoittavassa ja lähtökohtia avaavassa luvussa valotetaan myös konsernitilanteita koskevia perusongelmia, mikä toimii keskustelunavaajana jäljempänä esitetyille pohdinnoille.

Yrityshankintarakenteisiin paneudutaan kolmannessa luvussa, jonka tavoitteena on kuvata rakenteiden käytön verotuksellisia ja liiketaloudellisia motiiveja sekä niihin vaikuttavaa kotimaista ja kansainvälistä sääntelyä ennen korkovähennysrajoitusten voimaantuloa. Samalla luku vastaa kysymykseen, miksi hankintarakenteiden käyttöä on tarpeen rajoittaa. Koska kolmannen luvun keskiössä olevan VML 28 §:n yleisen veronkiertosäännöksen sanamuodot ovat avoimia, sen tulkinta täsmentyy vasta oikeuskäytännön myötä. Siten neljännessä luvussa analysoidaan kattavasti yrityshankintarakenteita koskevaa, välillä hieman yllättävääkin oikeuskäytäntöä. Päätösten ajankohtaisuuden vuoksi erityistarkasteluun otetaan niin sanotut sivuliikeratkaisut, jotka kuvaavat erityisen hyvin suhtautumisen tiukentumista ja asettavat suuntaviivoja tulevaisuuden verotus- ja oikeuskäytännölle. Korkovähennysrajoitusten säätäminen ei nimittäin merkinnyt yleisen

veronkiertosäännöksen ja sitä koskevien tulkintojen siirtämistä hankintarakenteiden osalta veromuseoon. Näkökulman laajentamiseksi Suomessa tapahtunutta kehitystä verrataan lyhyesti Ruotsissa ennen sikäläisen korkojen vähennysrajoituksen säätämistä tehtyihin ratkaisuihin. Oikeuskäytännön analyysistä ilmenee selvästi myös EU- ja verosopimusoikeuden olennainen merkitys.

Viidennessä ja kuudennessa luvussa tarkastellaan korkojen vähennysoikeutta rajoittavien säännösten vaikutusta erityisesti yrityshankintarakenteisiin. Viidennessä luvussa lukijalle pyritään niin ikään tarjoamaan kokonaiskuva Suomen yleisen korkovähennysrajoituksen, EVL 18 a §:n, toimintaperiaatteesta ja siihen liittyvistä sudenkuopista. Säännöksen tarkka käsittely on välttämätöntä sen käytännön soveltamisen haastavuuden vuoksi. Toisaalta huolellisen analyysin myötä on mahdollista havaita konkreettisia verosuunnittelumahdollisuuksia hankintarakenteiden kontekstissa. Luvussa pohditaan lyhyesti myös EVL 18 a §:n merkitystä yleisen veronkiertosäännöksen soveltamiskynnykseen. Tulkinta-apua voidaan jossain määrin hakea myös Ruotsin korkovähennysrajoitusta koskevista ratkaisuista, joiden keskiössä on riittävän painavien liiketaloudellisten syiden olemassaolo ja näyttäminen.

Kuten todettua, myös kansainväliset toimijat ovat aktivoituneet korkojen vähennysoikeuden aiheuttaman veropaon hillitsemisessä. Lähtölaukauksena kehitykselle toimi vuonna 2012 käynnistynyt OECD-järjestön BEPS-hanke. Kyse on valtioille osoitetuista joustavista suosituksista, jotka pyrkivät estämään verolainsäädäntöjen eroavaisuuksien hyväksikäytön tarjoamalla koordinoitun lähestymistavan aiempaa reilumman verotuksen saavuttamiseksi. Euroopan unionin veronkiertodirektiivi jatkaa samalla polulla, joskin sen taustalla on myös huoli jäsenvaltioiden BEPS-suositukseen perustuvista keskenään yhteensopimattomista implementaatiotavoista. Molemmat toimenpiteet jättävät valtioille laajan harkintavallan, minkä vuoksi kuudennessa luvussa tarkastellaan erikseen kunkin vaihtoehdon merkitystä yrityshankintarakenteille. Joka tapauksessa on selvää, että kansainvälisen tason toimilla tulee olemaan merkittävä vaikutus korkojen vähennysoikeuteen ja siten myös hankintarakenteiden käyttämiseen Suomessa. Vaikka nimenomaisten korkovähennysoikeuden rajoitusten ohella sekä BEPS että veronkiertodirektiivi sisältävät myös muita tutkielman teeman kannalta mahdollisesti relevantteja toimia, niiden analysointi jää aiheen hallitsemiseksi ja vaikutusten epävarmuuden vuoksi jatkotutkimuksen varaan.

Tutkielman päättää seitsemäs luku, jossa esitetään kokoavien näkökohtien ohella vaihtoehtoisia tapoja teeman perusongelman ratkaisemiseksi ja *de lege ferenda* -pohdintoja tulevaisuuden mahdollisesta kehityksestä. Oikeuskirjallisuudessa varsinaista keskustelunavausta tältä osin ei olla vielä nähty.

Aihepiirin hallitsemiseksi käsittelyn ulkopuolelle on rajattu kysymykset koron markkinaehtoisuudesta, lainan uudelleenluonnehdinnasta ja pääosin myös hybridi-instrumenttien hyödyntämisestä. Koron käsitteeseen paneudutaan teeman laajuuden vuoksi vain siltä osin kuin tutkimuskysymyksiin vastaaminen sitä edellyttää. Yrityshankintarakenteita koskevassa oikeuskäytännössä esimerkiksi osakeyhtiölain (624/2006, OYL) rahoitusapukieltoa koskevan 13:10:n tulkinta ei ole aktualisoitunut, minkä vuoksi sen merkitystä ei jäljempänä arvioida. Tutkielmassa tarkastellaan osakeyhtiöiden ja myös sivuliikkeiden elinkeinotoiminnasta johtuneiden velkojen korkoja, jolloin esimerkiksi kommandiittiyhtiöitä ja henkilökohtaisen tulolähteen korkoja koskevat kysymykset jäävät oikeuskirjallisuuden ja jatkotutkimuksen varaan.¹³ Myöskään kuntien ja kuntakonsernien kohdalla esille tulevien kysymysten tarkastelu ei tässä yhteydessä ole mielekäästä niitä koskevan sääntelyn ja niiden toiminnan erityislaatuisuuden vuoksi.

1.4 Tutkielman metodi ja näkökulma

Tutkielman metodi on ennen kaikkea lainopillinen. Aihepiirin tarkastelun lähtökohtana on voimassa olevan oikeuden (*de lege lata*) systematisointi ja tulkinta sekä eri ratkaisuperusteiden punninta. Lainopillisen metodin myötä tutkielmassa analysoidaan etuyhteyskorkojen avulla yrityshankintarakenteissa tapahtuvaa verosuunnittelua voimassa olevan lainsäädännön ja sitä tulkitsevan oikeuskäytännön valossa. Toisaalta tutkielma toimii ikään kuin aikajanana: tiukkeneva suhtautuminen hankintarakenteissa harjoitettavaan verosuunnitteluun ilmenee erityisen hyvin käsiteltäessä nykyhetken ohella lähihistoriaa ja -tulevaisuutta.

Tutkimusote on käytännönläheinen ja ongelmakeskeinen. Päämääränä on tutkia teemaa erityisesti verovelvollisen toiminnan näkökulmasta. Millä tavalla erilaiset uudistukset

¹³ Suurin osa suomalaisista yrityksistä on nimenomaan osakeyhtiömuotoisia. Esimerkiksi kommandiittiyhtiöihin nähden niitä on kaupparekisterissä yli yhdeksänkertainen määrä. Ks. *Patentti- ja rekisterihallitus* 2017.

vaikuttavat verovelvollisen omistus- ja rahoitusrakenteeseen? Millaisia käytännön ongelmia muutoksista voi aiheutua? Paikoittain kriittisenkin lähestymistavan tarkoituksena on herättää lukijan mielenkiinto ajankohtaiseen ja merkitykselliseen teemaan. Ongelmakeskeisyyteen liittyy myös erilaisten sääntelyvaihtoehtojen arviointi, minkä vuoksi tutkielmassa tarkastellaan lyhyesti myös Ruotsissa tehtyjä valintoja.

Aiheen taustalla ovat vero-oikeuden klassiset perusongelmat. Verolainsäädäntö operoi pääosin kansallisesti, kun taas monikansalliset yritysryhmät harjoittavat toimintojaan globaalisti. Rahoitusmuotojen erilainen verokohtelu kärjistyy nimenomaan rajat ylittävissä ja konsernin sisäisissä tilanteissa.¹⁴ Epäneutraalin verotuksen ongelma toimiikin koko tutkielman läpi kulkevana punaisena lankana, johon säännös- ja tulkintamuutoksia peilataan. Lisäksi tutkielman lopussa lukijalle tarjotaan ongelmaan ratkaisuehdotus, joka saattaisi tehdä hankintarakenteista tarpeettomia ja jonka teho perustuisi juuri verokohtelun lähentämiseen.

2 Rahoitusmuodot ja verotus

2.1 Lähtökohdat

2.1.1 Rahoituksen tarve ja pääomarakenne

Mihin yritykset ylipäättään kaipaavat rahoitusta? Taustalla ovat reaali-prosessin viive ja investointien tarve. Rahoitusvajeen aiheuttaa se, että yritys saa tuotteilleen ja omaisuudelleen tulon vasta suoritettuaan sitä vastaavan menon. Yrityksen on siten investoitava tuotannontekijöihin ennen tulon saamista suoritteistaan.¹⁵ Kyse on kaikille yrityksille yhteisestä ilmiöstä. Myös yrityskaupoissa yleensä suurin osa kauppahinnasta maksetaan ennen tulon saamista kohdeyhtiöstä.

Talouden globalisoituessa myös yritystoiminta ylittää aiempaa herkemmin valtioiden rajat. Kansainvälistyminen tarjoaa yritykselle mahdollisuuden kasvattaa liikevaihtoaan ja markkinaosuuttaan mutta on samalla myös osa riskienhallintaa – vähentäähän rajat ylittävä toiminta riippuvuutta kotimaan markkinoista ja sen suhdanteista. Yhteistyöyritysten ja asiakkaiden kasvaessa on usein myös itse otettava askel kohti

¹⁴ Lisäksi ongelmaan puututaan kielelliseen ilmaisuun perustuvien säännösten kautta, jotka ovat lähes aina epätäydellisiä ja tulkintaa vaativia. Ks. *Knuutinen* DL 2016, s. 806.

¹⁵ *Mähönen – Villa* 2012, s. 66.

ulkomaita. Tänä päivänä myös osaavan työvoiman tarve voi ajaa yrityksen kansainvälistymään.

Rajat ylittävä toiminta johtaa usein ulkomaisten tytäryhtiöiden perustamiseen ja ostamiseen sekä konsernirakenteen syntymiseen. Kansainvälistymisen ja talouskasvun myötä taloudellisista kokonaisuuksista eli konserneista on tullut entistä suurempia ja yhtenäisempiä.¹⁶ Rahoituksenkin näkökulmasta konsernirakenteessa toimiminen tuottaa useita etuja yhteen yritykseen verrattuna: esimerkiksi konsernin sisäiset järjestelyt mahdollistavat pääoman ja rahoitusinstrumenttien monipuolisen käyttämisen. Etenkin sisäisten lainojen hyödyntäminen on tavallista.¹⁷ Järjestelyjä harkittaessa olennaista on rahoituksen strukturoiminen koko konsernin tasolla.¹⁸

Rahoituksen osalta keskeisen ongelman muodostavat sen riittävyys ja kannattavuus. Yrityskaupassa riittävyudessa kyse on siitä, että yrityksen on saatava tarpeeksi pääomaa kauppasumman, muiden transaktiokustannusten ja tarpeellisten jatkotoimenpiteiden kattamiseksi. Kannattavuus puolestaan liittyy pääoman saamiseen käyttöön järkevillä ehdoilla. Pääoman kustannukset eivät ainakaan saa ylittää yrityskaupasta syntyviä hyötyjä.¹⁹

Verotuksella on merkittävä rooli arvioitaessa rahoituksen riittävyyden ja kannattavuuden tasoja sekä optimaalista pääomarakennetta. Kokonaisuuden hahmottamiseksi keskeistä on kuitenkin havaita myös muut – verotuksesta riippumattomat – syyt, jotka vaikuttavat velkapääoman käyttöön ja määrään. Rahoitusteoriassa aihetta on tutkittu paljon. Esimerkiksi *S. C. Myersin* kehittämän *Pecking Order* -teorian mukaan yritykset suosivat säännönmukaisesti yhtiön sisäistä rahoitusta ja turvautuvat oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen vain pakon edessä. Jos ulkopuolinen rahoitus on välttämätön, valitaan ensisijaisesti vieraan pääoman ehtoinen rahoitus. Oman ja vieraan pääoman suhteen määrittävät yrityksen osingonjakopolitiikka ja sisäisen tulorahoituksen riittävyys. Tällöin korkojen verovähennyskelpoisuus on

¹⁶ Konsernilla tarkoitetaan kahden tai useamman juridisesti itsenäisen yrityksen ryhmää, jossa jollakin yrityksellä on huomattava vaikutusvalta toisessa yrityksessä. Ks. *Koski* 1977, s. 3. Suomen verolainsäädännössä ei ole yhtenäistä konsernin määritelmää, vaan konsernisuhteen muodostuminen edellyttää 10–90 prosentin suuruista omistusosuutta yritysten välillä. Ks. esim. *Äimä* 2009a, s. 155.

¹⁷ *Shapiro* 2006, s. 696.

¹⁸ Pääomarakenteella on kassavirran ja rahoituskustannusten myötä huomattava merkitys konsernin arvoon. Oikea rakenne voi mahdollistaa investoimisen vaikeinkin aikoina, mikä muodostaa merkittävän kilpailuedun. Ks. *Lauriala* 2008, s. 31.

¹⁹ Yrityskauppa / *Katramo* 2011, s. 259–260.

rahoitusrakenteen osalta toissijainen päätöksentekokriteeri.²⁰ Pelkästään verotuksellisista syistä järjestelyihin ei pidäkään ryhtyä.

2.1.2 Rahoituksen lajit – oma pääoma, vieras pääoma ja välirahoitus

Yhtiöiden rahoitus voidaan karkeasti jakaa tulorahoitukseen ja pääomasijoituksiin. Tulorahoituksella tarkoitetaan yhtiön omasta liiketoiminnasta syntynyttä voittoa, joka on jätetty sen omaan käyttöön. Pääomasijoitukset voidaan puolestaan niiden ominaisuuksien ja niitä koskevan sääntelyn perusteella luokitella oman pääoman ehtoiisiin ja vieraan pääoman ehtoiisiin sijoituksiin.²¹

Oman pääoman ehtoinen instrumentti on sopimus, joka oikeuttaa yrityksen varoihin sen jälkeen kun niistä on katettu yrityksen velat. Rahoitusinstrumentin liikkeeseenlaskijalla ei kuitenkaan ole sopimukseen perustuvaa velvollisuutta voitonjaon suorittamiseen. Lisäksi oma pääoma palautetaan lähtökohtaisesti sijoittajalleen vasta liiketoiminnan päätyttyä.²² Toisaalta vieraan pääoman ehtoisessa rahoituksessa yritys saa sopimuksen perusteella käyttöönsä pääomaa, jonka se on yleensä velvollinen maksamaan takaisin ennalta määrättyä ajankohtana ja josta se suorittaa korvausta.²³ Toisin kuin oman pääoman ehtoiseen sijoitukseen, vieraan pääoman ehtoiseen instrumenttiin siten ainakin periaatteessa kohdistuu koronmaksuvelvollisuus.

Oman pääoman ehtoiset sijoitukset ovat yleensä vakuudettomia, kun taas vieraan pääoman ehtoiseen rahoitukseen lähtökohtaisesti kohdistuu vakuuden asettamisvelvollisuus.²⁴ Ensiksi mainittu tuottaa osakkeiden myötä äänioikeuden yhtiökokouksessa mutta on heikommassa etuoikeusasemassa konkurssitilanteessa. Vieraan pääoman ehtoinen sijoittaja saa sijoitukselleen tuottoa riippumatta yhtiön tuloksesta ja asemasta, kun taas osinkoa voidaan maksaa vain yhtiön tilikauden tuloksesta ja aiemmin kertyneestä vapaasta omasta pääomasta, jos jaettavaa jää

²⁰ Muita klassisia teorioita ovat *Modiglianin* ja *Millerin* teoria, *Aghion* ja *Boltonin* teoria sekä *Trade-off*-teoria. Ks. esim. *Lauriala* 2008, s. 90–93.

²¹ Ks. esim. *Varallisuus oikeus / Villa* 2012, s. 1184. Kirjallisuudessa rahoitus on toisaalta jaettu myös oman pääoman ehtoiseen ja vieraan pääoman ehtoiseen rahoitukseen, joista molemmat voivat sisältää sisäistä ja ulkoista rahoitusta. Oman pääoman ehtoista rahoitusta ovat sisäinen tulorahoitus ja osakeanneilla hankittu ulkoinen oma pääoma. Vieras pääoma voi puolestaan sisältää konsernin sisäisistä lähteistä saatua ja ulkoisten tahojen myöntämää rahoitusta. Ks. esim. *Knüpfer – Puttonen* 2014, s. 31.

²² *Haaramo – Palmuaro – Peill* 2016, 6 Rahoitusvarat ja -velat sekä oma pääoma > Oma pääoma > Oman pääoman tunnusmerkit.

²³ *Ikäheimo – Malmi – Walden* 2016, s. 108.

²⁴ Ks. esim. *Aimä* 2009a, s. 134–135. Ks. myös *Knüpfer – Puttonen* 2014, s. 33.

korkeiden ja verojen jälkeen. Toisaalta tulos ei vaikuta koron määrään, mutta voitollinen tulos voi antaa mahdollisuuden korkeisiin osinkoihin.²⁵

	Oman pääoman ehtoinen sijoitus	Vieraan pääoman ehtoinen sijoitus
Vakuus	Ei	Kyllä
Tuotonmaksuvelvollisuus	Ei	Kyllä
Äänioikeus	Kyllä	Ei
Etuoikeusasema	Viimesijainen	Ensisijainen
Tuotto	Suuri	Pieni
Riski	Suuri	Pieni
Pääoman palautus	Liiketoiminnan päätyttyä	Sopimuksen mukaisesti

Taulukko 1. Oman ja vieraan pääoman ehtoisen sijoituksen vertailu.²⁶

Oman ja vieraan pääoman käsitteiden epätäsmällisyys mahdollistaa mezzanine- eli välirahoituksen olemassaolon. Kummastakin pääomamuodosta piirteitä yhdistelevän välirahoituksen kautta voidaan hyötyä sekä oman että vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen eduista. Välirahoitusta ovat esimerkiksi pääomalainat, vaihtovelkakirjalainat ja äänivallattomat osakkeet.²⁷

2.1.3 Rahoitukselle maksettavan tuoton verotus

Elinkeinoverolain menon vähennyskelpoisuutta koskevan 7 §:n yleissäännöksen mukaan vähennyskelpoisia ovat elinkeinotoiminnassa tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot ja menetykset. Kyse on siitä, kuinka laajasti menot voidaan vähentää elinkeinotoiminnan verotettavaa nettotuloa laskettaessa.²⁸ Vähennyskelpoisen menon käsite on laaja: vakaassa ja todellisessa tulon hankkimis- tai säilyttämistarkoituksessa suoritettavat menot taikka tarkoituksesta riippumatta menot, jotka ovat kerryttäneet tai säilyttäneet tuloa, ovat verotuksessa vähennyskelpoisia. Niin

²⁵ Kukkonen – Walden 2015, II Normaalin liiketoiminnan aika > 3 Juoksevat tulot > 3.2 Verovapaat tulot > 3.2.1 Oman ja vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset

²⁶ Mukailleen Knüpfer – Puttonen 2014, s. 33.

²⁷ Äimä 2009a, s. 137–141; Kukkonen – Walden 2015, II Normaalin liiketoiminnan aika > 3 Juoksevat tulot > 3.2 Verovapaat tulot > 3.2.1 Oman ja vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset.

²⁸ Niin sanotun laajuusongelman lisäksi voidaan erottaa kohdistamis-, jaksotus- ja arvostamisongelmat. Tiivistetysti laajuusongelma koskee tulon veronalaisuutta ja menon vähennyskelpoisuutta, kohdistamisongelma oikeaa verovelvollista tai rinnastettavaa laskentayksikköä sekä tulolähdettä tai -lajia, jaksotusongelma tulo- ja menoerien ajallista jaksottamista verovuoden tuotoksi ja kuluksi sekä arvostamisongelma oikean arvostamistason määrittästä. Ks. esim. Engblom ym. 2016, s. 30–31.

suorasti kuin epäsuorastikin elinkeinotoimintaa edistävät menot kuuluvat vähennyskelpoisuuden piiriin.²⁹

Suomen tuloverolait eivät sisällä oman ja vieraan pääoman taikka osingon ja koron määritelmiä. Lähtökohtaisesti verotuksessa seurataan osakeyhtiölain (OYL, 624/2006) mukaista ja myös kirjanpidollista käsittelyä, joskaan yksityisoikeudellinen klassifointi ei ole sitova. Viime kädessä luokittelu ratkaistaan oikeuskäytännössä.³⁰

Oman pääoman ehtoiseselle sijoitukselle maksettava tuotto, osinko, ei yleensä ole vähennyskelpoinen meno yhtiön verotettavaa tuloa laskettaessa.³¹ Osingon jakaminen ei siten pienennä yhtiön verotettavaa tuloa.³²

Suomalaisen yhteisön toiselta kotimaiselta yhteisöltä saamat osingot eivät yleensä ole veronalaista tuloa (EVL 6 a.1 §), mikä estää saman tulon kaksinkertaisen verottamisen.³³ Rajoitetusti verovelvollisen sivuliikkeen verotettava tulo lasketaan suomalaista yhteisöä vastaavalla tavalla.³⁴ Sen sijaan rajoitetusti verovelvollisen yhteisön Suomesta saatujen osinkojen³⁵ verotus toimitetaan lähdeverotuksena, mitä koskevat säännökset ovat varsin mutkikkaat.

Periaatteessa lähdeverolain (LähdeVL, 627/1978) 7.1 §:n 2 kohdan nojalla rajoitetusti verovelvolliselle yhteisölle maksettavaan Suomesta saatuun osinkoon kohdistuu 20 prosentin lähdeverotus.³⁶ Pääsääntöön on kuitenkin useita poikkeuksia. Ensinnäkin EU:n emo-tytäryhtiödirektiivin vaatimukset implementoineen LähdeVL:n 3.6 §:n mukaan lähdeveroa ei peritä, jos osingonsaajana on direktiivin 2 artiklassa tarkoitettu yhteisö, joka välittömästi omistaa vähintään 10 prosenttia osinkoa maksavan yhteisön

²⁹ HE 172/1967 vp, s. 7; Andersson – Penttilä 2014, s. 257–258.

³⁰ Mannio 1997, s. 77–79; Viitala 2008b, s. 280–281. Oman (EVL 6.1 §:n 2 kohta) tai vieraan pääoman ehtoinen sijoitus ei ole veronalaista tuloa saajalleen.

³¹ Ks. esim. Myrsky – Malmgrén 2014, s. 6. Poikkeuksen pääsäännöstä muodostaa esimerkiksi niin sanottu työpanokseen perustuva osinko (EVL 8.1 §:n 4 b kohta), joka vähennetään sen verovuoden kuluna, jona osingonjakopäätös on tehty. Ks. Engblom ym. 2016, s. 187. Ks. myös KHO 6.3.2012 t. 511.

³² Ks. esim. Yrityskauppa / Svennas 2011, s. 209.

³³ Poikkeuksen muodostavat esimerkiksi muun kuin julkisesti noteeratun yhtiön julkisesti noteeratulta yhtiöltä saamat osingot, mikäli saajayhtiö ei omista vähintään kymmentä prosenttia jakavan yhtiön osakepääomasta (EVL 6 a.3 §).

³⁴ Verohallinto 2014a, 5 Kiinteän toimipaikan tulo > 5.3 Tulot ja menot tuloverotuksessa.

³⁵ Tuloverolain (TVL, 1535/1992) 10.1 §:n 6 kohdan mukaan Suomesta saaduksi tuloksi katsotaan osinko, osuuskunnasta saatu ylijäämä ja muu niihin rinnastettava tulo, joka on saatu suomalaiselta osakeyhtiöltä, osuuskunnalta tai muulta yhteisöltä.

³⁶ Ainakin osa Suomeen maksetusta lähdeverosta saattaa kuitenkin olla hyvitetävissä tulonsaajan asuinvaltiossa. Ks. Helminen 2016a, 4 Monenkertainen verotus ja vajaaverotus > Kansainvälinen monenkertainen verotus ja sen poistaminen.

pääomasta.³⁷ Tällöin myöskään emoyhtiön sijaintijäsenvaltio ei saa kantaa lähdeveroa tytäryhtiön maksamasta osingosta (direktiivin 6 artikla). Toiseksi LähdeVL:n 3.5 §:ssä säädetään verovapaaksi kotimaisiin yhteisöihin rinnastettavissa olevien ETA:lla asuvien yhteisöjen saamat osingot, jos vastaavien kotimaisten yhteisöjen välillä osinko olisi verovapaa.³⁸ Kolmanneksi SEUT:n pääomien vapaan liikkuvuuden periaatteen vuoksi lähdeverovapaus voidaan joutua myöntämään ETA-valtioiden ulkopuolellakin asuville yhtiöille, mikäli ne rinnastuvat suomalaiseen osakeyhtiöön.³⁹ Lopuksi huomioon tulee ottaa verosopimukset, jotka joko sallivat huomattavasti pääsääntöä alhaisemman verokannan tai eivät salli lähdeverotusta lainkaan.⁴⁰

Toisin kuin osinko, elinkeinotoiminnasta johtuneen velan korko on EVL 18.1 §:n 2 kohdan nojalla lähtökohtaisesti vähennyskelpoinen oikaisu- tai voitonjakoerän luonteisena menona.⁴¹ Liiketoimintaan kuuluvana velkana voidaan pitää kaikkia yrityksen ja sen toiminnan rahoittamiseen käytettyjä velkoja eli muun muassa käyttö-, vaihto- tai sijoitusomaisuuden hankintaa varten otettua velkaa.⁴² Siten esimerkiksi yrityskauppaa varten otetun velan korkoja voidaan lähtökohtaisesti käsitellä vähennyskelpoisina.⁴³ Toisaalta yrityksellä voi olla elinkeinotoimintaan kuulumattomia velkoja, joita vastaavia korkoja ei voida vähentää elinkeinotoiminnan tulosta.⁴⁴ Viime kädessä lainan kohdistamisessa elinkeinotoimintaan ja muuhun toimintaan tulee

³⁷ Lähdeverovapauden edellytyksenä on, että osingonsaajan yhtiömuoto on mainittu direktiivin liitteessä, se on velvollinen maksamaan liitteessä erikseen mainittua yhteisöveroa ilman mahdollisuutta valita verovapaa kohtelu ja että sen verotuksellinen kotipaikka on jossakin EU-valtiossa. Osingonsaajan verotuksellinen kotipaikka ei saa jonkin kolmannen valtion kanssa solmitun verosopimuksen nojalla olla EU-alueen ulkopuolella. Ks. esim. *Nykänen 2015*, s. 220–222.

³⁸ Osinko on tällöin verovapaa, jos yhteisön kotivaltiota koskee virka-apudirektiivi tai erillinen sopimus virka-avusta ja tietojenvaihdosta veroasioissa. Lisäksi osingonsaajan on selvitettävä, ettei Suomessa perittyä lähdeveroa tosiasiaassa voida kokonaan hyvittää sen asuinvaltiossa verosopimuksen perusteella. LähdeVL:n 3.5 § voi ETA-valtioissa asuvien yhteisöjen lisäksi tulla sovellettavaksi sellaisiin EU-yhteisöihin, jotka eivät täytä emo-tytäryhtiödirektiivissä asetettuja verovapauden edellytyksiä.

³⁹ Ks. KHO 2015:9, joka koski Suomesta yhdysvaltalaiselle trustille maksettua osinkoa.

⁴⁰ Ks. esim. *Helminen 2016a*, 9 Vieraan ja oman pääoman tuotto > Osinko > Rajoitetusti verovelvollisen Suomesta saamien osinkojen verotus > Yleiset osinkoverotuksen periaatteet > Verosopimukset.

⁴¹ Koron jaksottamista koskevan EVL 23 §:n mukaan korko on sen verovuoden kulu, jolta se suoritetaan.

⁴² Lähtökohtaisesti osakkeenomistajalta otettua velkaa ja sen korkoa tulee arvioida samalla tavalla kuin ulkopuoliselta taholta otettua velkaa ja sen korkoa. Ks. KHO 2017:5.

⁴³ *Mattila Verotus 1991*, s. 27; *Andersson – Penttilä 2014*, s. 451–452. Myös esimerkiksi tytäryhtiöosakkeiden hankintaa varten otetun velan korot ovat vähennyskelpoisia, vaikka EVL 16.1 §:n 2 kohdan mukaan verovapaan tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot ovatkin vähennyskeltottomia. Vaikka tytäryhtiöstä voidaan saada verovapaita osinkotuloja (EVL 6 a §) ja myöhempi osakkeiden luovutus voi olla verovapaa (EVL 6 b §), korkomenojen luonne rahoituskuluina mahdollistaa niiden vähentämisen. Korkoja ei pidetä EVL 7 §:n mukaisina tietyn tuloerän hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuvina menoina, vaan niiden vähennyskelpoisuus perustuu EVL 18 §:ään. Ks. esim. *HE 146/2012 vp*, s. 3; *Mattila Verotus 2013*, s. 125–126.

⁴⁴ Elinkeinotoimintaan kuulumattomien velkojen korot voidaan vähentää TVL 58.1 §:n mukaisesti, jos velka kohdistuu veronalaisen tulon hankkimiseen.

arvioida velanoton tarve sekä asiallinen ja ajallinen liityntä yrityksen erilaisiin rahoitustarpeisiin.⁴⁵ Vähennyskeltvottomuuden voi aiheuttaa velan liiketoimintaan kuulumattomuuden ohella myös koron markkinaehtoisuuden ylittävä määrä.⁴⁶

Elinkeinoverolain 5.1 §:n 3 kohdassa säädetään veroalaiseksi tuloksi muun muassa elinkeinon kuuluvan omaisuuden tuottamat korot, mikä koskee myös rajoitetusti verovelvollisen suomalaista sivuliikettä (TVL 9.3 §). Olennaista on kuitenkin huomata, että käytännössä lähes kaikki rajoitetusti verovelvollisen yhteisön Suomesta saamat korkotulot⁴⁷ ovat täällä verovapaita tuloverolain 9.2 §:n ja EU:n korko-rojaltidirektiiviin perustuvan LähdeVL 3 b §:n nojalla.⁴⁸ Siten rajoitetusti verovelvolliset ovat yleisesti verovelvollisia olennaisesti paremmassa asemassa – maksavathan yleisesti verovelvolliset korkotulosta veroa 20 prosentin kannan mukaan.⁴⁹ Siltä osin kuin rajoitetusti verovelvolliselle osakkeenomistajalle maksetun koron määrä ylittää markkinaehtoisuuden rajan, kyse on kuitenkin peitelystä osingosta, jota verotetaan kuten osinkoa.

Välirahoitus- eli hybridi-instrumentti klassifioidaan verotuksessa sen taloudellisen sisällön ja oikeudellisen muodon perusteella oman tai vieraan pääoman ehtoiseksi. Sisältö ja muoto johtavat kuitenkin usein eri lopputuloksiin, jolloin suoritetaan kokonaisarviointi. Rahoitusvälineen määräävät ominaisuudet ratkaisevat. Taloudellisen

⁴⁵ *Kukkonen – Walden* 2015, II Normaalin liiketoiminnan aika > 1 Juoksevat menot > 1.5 Rahoitusmenot > 1.5.1 Korkomenot. Lainan kohdistuessa muuhun toimintaan korkomenojen vähennyskelpoisuutta arvioidaan siis EVL:n sijasta TVL:n säännösten mukaisesti. Ks. esim. *Yritysverotus / Viitala* 2016, 9 Korkojen vähentäminen > Elinkeinotoiminnasta johtuvat korot > Vähennyskelpoisuuden rajoitukset > Sijoitukset liiketoiminnan ulkopuolelle.

⁴⁶ KHO 2010:73. Ratkaisussa korko oli vähennyskeltvotonta siltä osin kuin se ylitti markkinaehtoisena pidetyn koron määrän. Ks. myös *Raunio – Svennas* Verotus 2011, s. 190–200. Markkinaehtoperiaate edellyttää, että etuyhteysosapuolten välisissä liiketoimissa sovelletaan sellaisia ehtoja, joita riippumattomien osapuolten välillä olisi noudatettu.

⁴⁷ Tuloverolain 10.1 §:n 7 kohdan nojalla korkotulo on Suomesta saatu, jos velallisenä on Suomessa asuva henkilö taikka suomalainen yhteisö, yhtymä, yhteisetuus tai kuolinpesä.

⁴⁸ TVL 9.2 §:n mukaan verovapauden soveltamisen ulkopuolelle jää kuitenkin korko sellaiselle lainalle, jota on pidettävä omaan pääomaan rinnastuvana pääomansijoituksena. Oikeuskäytännössä lainaa ei ilmeisesti ole katsottu oman pääomaan rinnastuvaksi sijoitukseksi. Esimerkiksi ratkaisussa KVL 170/1993 lainaa, joka sopimuksen mukaan joko maksettaisiin takaisin viidenkymmenen vuoden kuluessa tai voitaisiin muuttaa ikuisiksi lainaksi, pidettiin TVL 9.2 §:n mukaisena lainana. Näin siitäkin huolimatta, että kirjanpidossa sijoitus katsottiin oman pääoman ehtoiseksi. Ks. *Haapaniemi* 2000, s. 286. Huomionarvoista on myös, että korko-rojaltidirektiivi ei estä korkotulon saajan asuinvaltiota verottamasta korkoa.

⁴⁹ *HE 137/2003 vp*, s. 9; *Nykänen* 2015, s. 241–244; *Helminen* 2016a, 9 Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korot > Rajoitetusti verovelvollisen saamat korot > Sisäisen lainsäädännön mukainen korkoverotus > Verovapaat korot. Vaikka Suomen solmimissa verosopimuksissa korkojen lähdeverottaminen on usein OECD:n malliverosopimuksen mukaisesti mahdollistettu, niin sanotun pienemmän veron periaatteen mukaisesti verosopimukset eivät voi laajentaa Suomen verotusvaltaa siitä, millaiseksi se on kansallisessa verolainsäädännössä määritelty. Ks. *Nykänen* 2015, s. 37.

sisällön arviointiin painottuvaa verotusta voidaan perustella muun muassa neutraliteettiperiaatteella, jonka mukaan taloudellisesti toisiaan lähellä olevien rahoitusvälineiden verokohtelun tulisi olla yhdenmukaista.⁵⁰ Koska hybridi-instrumentilla on sekä korko- että osinko-ominaisuus, sen käytön verosuunnittelullisena tavoitteena voi olla yhtäältä korkomenon vähennyskelpoisuus maksajan verotuksessa ja toisaalta osinkotulon verovapaus sijoittajan tasolla.⁵¹

Osinkojen ja korkojen erilainen verokohtelu ja sen luomat verosuunnittelumahdollisuudet korostuvat etenkin kansainvälisten konsernien kohdalla, joilla on intressi minimoida koko konsernin yhteisverorasitus. Mahdollinen verokantaero emo- ja tytäryhtiön asuinvaltioiden välillä vaikuttaa olennaisesti rahoitusmuodon valintaan ja yrityshankintarakenteiden optimointiin.

2.2 Konserniyhtiön rahoitus ja verotus

2.2.1 Koron ja osingon erilainen verokohtelu klassisena perusongelmana

Juridisesti erillinen yhtiö saa rahoittaa toimintansa haluamallaan tavalla, vaikka se kuuluisi konserniin.⁵² Taloudellisessa mielessä konsernin täysin omistamalla tytäryhtiöllä ei kuitenkaan ole todellista itsenäistä pääomarakennetta, eikä esimerkiksi emoyhtiön tytäryhtiölleen antaman rahoituksen luokittelu oman tai vieraan pääoman

⁵⁰ Helminen 1999, s. 256.

⁵¹ Ks. Lauriala 2004, s. 101–102. Verotuksellinen käsittely ei ratkaise välirahoitusinstrumentin luokittelua esimerkiksi kirjanpidossa. Omaksi pääomaksi katsominen voi vaikuttaa esimerkiksi yhtiön keskeisiin tunnuslukuihin. Ks. Villa DL 2010, s. 337. Ks. myös Yrityskauppa / Katramo 2011, s. 226. Kirjanpitolakiin (KPL, 1336/1997) on otettu tuore säännös pääomalainan merkitsemisestä taseeseen, vuoden 2016 alusta voimaantullut KPL 5:5 c. Oman pääoman ehtoisuudesta kertovat muun muassa lainan takaisinmaksun takasijaisuus, eräpäivättömyys sekä se, että lainalle maksettavan tuoton maksu on mahdollista ainoastaan tilanteissa, joissa kirjanpitovelvollisella on ollut mahdollisuus myös osingonmaksuun. Säännös on tahdonvaltainen. Mikäli oman pääoman ehtoisuutta ei voida todentaa, tulee pääomalaina merkitä taseeseen vieraaksi pääomaksi. Huomattava kuitenkin on, että merkitsemispaikalla tilinpäätökseen ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta verokäsittelyyn. Ks. HE 89/2015 vp, s. 88. Verolainsäädäntöön ei ole tehty vastaavia muutoksia. Verohallinnon mukaan pääomalaina luokitellaan verotuksessa yleensä vieraaksi pääomaksi, koska se perustuu velkasuhteeseen eikä tuota osakeoikeuksia. Ks. Verohallitus 1997. Kirjanpitolakiin lisättiin samaan aikaan pääomalainan merkitsemistä koskevan säännöksen kanssa muun muassa sijoituskiinteistön (KPL 5:2 b) sekä rahoitusleasingilla hankitun omaisuuden merkitsemistä (KPL 5:5 b) koskevat säännökset. Keskusverolautakunnan tuoreiden ratkaisujen KVL 12/2016 ja KVL 53/2016 nojalla kirjanpitolain merkitsemisperiaatteita ei kuitenkaan voitu soveltaa verotuksessa, sillä elinkeinoverolaista puuttuu vastaavat säännökset. Samantyyppistä argumentointia voitaisiin esittää pääomalainankin kohdalla. Toisaalta tapauksessa KHO 2014:119 hybridilainan taloudellisille ominaisuuksille annettiin merkitystä sen verotuksellisen luonteen määrittelyn yhteydessä. Ks. esim. Fagerstedt – Kukkonen Verotus 2015, s. 194. On edelleen huomattava, että elinkeinoverolain 6 a §:n 9–10 momenteissa on tuore hybrideitä koskeva säännös, jonka tarkoitus on kitkeä veronkiertoa. Ks. alaviite 97.

⁵² Ks. esim. Mannio 1997 s. 69. Ks. myös julkisasiamies Geelhoedin ratkaisuehdotus asiassa C-524/04 Thin Cap GLO, kohta 66.

ehtoiseen rahoitukseen ole mielekästä. Emoyhtiö kantaa joka tapauksessa lähes koko rahoitusriskin ja on oikeutettu koko tuottopotentiaaliin. Muutoinkin konsernien sisäisessä rahoituksessa oman ja vieraan pääoman ehtoisten sijoitusten perinteiset ominaisuudet saattavat sekoittaa.⁵³ Aito taloudellinen pääomarakenne määräytyy taloudellisen kokonaisuuden eli konsernin pääomarakenteen perusteella.⁵⁴ Oikean ja riittävän kuvan konsernista muodostaa konsernitilinpäätös, jossa sisäiset lainat ja korot tulee eliminoida kirjanpitolain 6 luvun 7 §:n mukaisesti.⁵⁵

Verotuksessa lähtökohtana on kuitenkin erillisyyden periaate eli konserniyhtiöiden verotuksen perustuminen kunkin yhtiön laatimaan erillistilinpäätökseen.⁵⁶ Tytäryhtiön pääomarakenne voikin vaikuttaa huomattavasti siihen, missä yhtiön voitot verotetaan. Yhtäältä oman pääoman ehtoiseselle sijoitukselle suoritettava tuotto ei ole maksajalle vähennyskelpoinen meno ja on useammin lähdeverotuksen kohteena kuin korko.⁵⁷ Toisaalta vieraan pääoman ehtoiseselle sijoitukselle suoritettava tuotto on yleensä maksajalleen vähennyskelpoinen meno ja saajalleen lähdeverovapaa tulo.⁵⁸

Puhtaasti Suomen sisäisissä tilanteissa koron ja osingon erilainen verokohtelu ei muodostu ongelmaksi, sillä verokanta on sama. Korot ovat maksajalleen lähtökohtaisesti vähennyskelpoisia ja saajalleen veronalaisia (EVL 18.1 §:n 2 kohta ja EVL 5.1 §:n 3 kohta). Osingot puolestaan ovat yleensä saajalleen verovapaita ja maksajalleen vähennyskeltottomia (EVL 6 a §). Kansallisissa järjestelyissä suoritukset jäävät Suomen verotusvallan sisäpuolelle.⁵⁹ Verosuunnittelumahdollisuus liittyykin rajat ylittäviin konsernirakenteisiin, joissa korkomenot vähennetään korkean verokannan valtioissa ja korkotulot puolestaan kerätään matalan verorasituksen

⁵³ Usein vieraalle pääomalle ei anneta vakuutta, konserniyhtiö käyttää määräysvaltaa jo entuudestaan, etuoikeusasemalla ei välttämättä ole juurikaan merkitystä ja pääoman palautuksia voidaan tehdä niin päätettäessä.

⁵⁴ *Knuutinen* 2012, s. 287–288. Ks. myös *Isomaa-Myllymäki* 2016b, s. 7.

⁵⁵ *Ikäheimo – Malmi – Walden* 2016, s. 88–92.

⁵⁶ *Kukkonen – Walden* 2010, s. 15.

⁵⁷ Ks. esim. *Nykänen* 2015, s. 220–233.

⁵⁸ Esimerkiksi tapauksissa KHO 1983 II 515 ja KHO 1999:19 todettiin, että suomalaisen tytäryhtiön ulkomaiselle emoyhtiölleen maksamat huomattavat korot olivat tytäryhtiölle kokonaisuudessaan vähennyskelpoisia. Tulkintaan vaikutti keskeisesti verosopimuksen syrjäntäkieltoartikla, jonka nojalla rajoitetusti verovelvollisille maksettujen korkosuoritusten vähennyskelpoisuutta ei voida rajoittaa enempää kuin velkojan ollessa Suomessa yleisesti verovelvollinen. KHO:n mukaan maksettujen korkojen tuli joka tapauksessa vastata käypää tasoa.

⁵⁹ *Andersson Verotus* 2003, s. 460.

valtioihin.⁶⁰ Voittoja voidaan siten korkojen muodossa siirtää verotettavaksi Suomen verottajan ulottumattomiin.⁶¹

Taloustieteellisesti oman ja vieraan pääoman ehtoinen rahoitus ovat konsernin sisäisessä rahoituksessa toisensa korvaavia pääomamuotoja, jolloin niitä tulisi myös verottaa samalla tavalla.⁶² Tosiasiassa tilanne on siis toinen, mikä johtaa yhteen vero-oikeuden klassisista perusongelmista. Rajat ylittävissä järjestelyissä pääoman luokittelu omaksi ja vieraaksi jakaa verotuloja eri valtioihin.⁶³

Etuyhteystilanteessa rahoitusriskin huomioivat markkinoiden hinnoittelumekanismit eivät estä vieraan pääoman osuuden nousemista todella suureksi, jolloin myös sille maksettava tuotto voi muodostua huomattavaksi.⁶⁴ Konsernin sisäinen rahoitus voidaan myöntää sisäisestä rahoitusyhtiöstä tai kertaluonteisesti toisesta konserniyhtiöstä. Velkarakenne saatetaan luoda esimerkiksi rahoittamalla osakkeiden hankkiminen osaksi tai kokonaan velalla, jolloin hankkivalle yhtiölle syntyy korkomenoja. Osakehankinta voi puolestaan olla joko konsernin sisäinen tai ulkoinen.

Etuyhteyskorkojen ohella välirahoitusinstrumenttien suosio kansainvälisten konsernien verosuunnittelun välineinä on kasvanut, ja tänä päivänä niitä hyödynnetään laajasti. Suomessa suosioon vaikuttaa osaltaan se, että velkainstrumentin katsominen oman pääoman ehtoiseen sijoitukseen rinnastuvaksi on perinteisesti torjuttu. Esimerkiksi voitto-osuuslainoille ja ikuisille lainoille maksettava korko katsotaan sen sijaan ulkomailla usein osingoksi.⁶⁵

2.2.2 Sääntelykehikon vaikutukset suomalaisten konserniyhtiöiden rahoitukseen

Kansainvälisen konsernin näkökulmasta verorasitus osana kokonaisrahoituskustannuksia vaikuttaa sijoituskohteen valintaan ja sijoituksen bruttotuottovaatimukseen.⁶⁶ Verot ovat sijoituksen tuottoa laskeva menoerä.

⁶⁰ *Helminen* 2016a, 9 Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korot > Korkovähennysten rajoittaminen > Korkojen ja osinkojen erilainen verokohtelu. Korkotulon verokohtelun koronsaajan asuinvaltiossa ei ainakaan pitäisi vaikuttaa korkomenon vähennyskelpoisuuteen Suomessa. Ks. *Viitala* 2008b, s. 282.

⁶¹ *Penttilä* 2012, s. 24–25.

⁶² *Ståhl* 1996, s. 89–90; *Hinny* 2008, s. 20–21.

⁶³ Ks. esim. *Mannio* 1997, s. 68; *Nykänen* 2016, s. 4–5; *Knuutinen* DL 2016, s. 806.

⁶⁴ Ks. esim. *Knuutinen* 2012, s. 210–212.

⁶⁵ *Viitala* 2008b, s. 287–288.

⁶⁶ *VATT* 2013, s. 34–36.

Elinkeinotoiminnasta johtuneen velan koron verovähennysoikeus kuitenkin pienentää vieraan pääoman kustannusta. Vieraan pääoman lisäys voi puolestaan kasvattaa oman pääoman tuottoa. Tämä johtuu siitä, että korkojen vähennysoikeuden vuoksi vieras pääoma on yrityksille usein halvempaa kuin oma pääoma ja velan osuuden kasvaessa oman pääoman kustannuksen paino pienenee koko pääoman tuotto prosenttia laskettaessa.⁶⁷

Kotimainen korkomenoja koskeva säännösympäristö on johtanut ulkomaisten emoyhtiöiden Suomessa asuvien tytäryhtiöiden ja sivuliikkeiden huomattavan velkavetoiseen rahoittamiseen eli alikapitalisointiin.⁶⁸ Tällöin sijoitusten tuotto palautuu Suomen verottajan ulottumattomiin lähdeverovapaana korkotulona.⁶⁹ Valtiovarainministeriön tutkimuksessa havaittiin, että oman pääoman ja saman konsernin yrityksiltä otettujen velkojen suhdeluku on kotimaisten yritysten kohdalla suurempi kuin ulkomaisten yritysten osalta.⁷⁰ Toisaalta ilmiö on kansainvälinen, sillä empiiristen tutkimusten mukaan kansainvälisten konsernien on todettu suosivan sisäistä, vieraan pääoman ehtoista rahoitusta toimintojensa rahoittamiseen etenkin korkean verorasituksen valtioissa.⁷¹ Eriävä verokohtelu on johtanut pääomarakenteen verotuspainotteiseen optimointiin niin yksittäisen yhtiön kuin koko konsernin näkökulmasta.⁷²

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus on tutkinut yritysverotuksen vaikutusta rahoitusmuodon valintaan. Tuoreen selvityksen mukaan pääomamuotojen erilainen verokohtelu kannustaa yrityksiä velkaantumaan oman pääoman kustannuksella, ja siten se vääristää rahoituspäätöksiä.⁷³ Tutkimus koskee kaikenlaisia yrityksiä, mutta perusongelma kärjistyy konsernien sisäisten velkasuhteiden kohdalla. Verojärjestelmän ei voida katsoa olevan neutraali, jos verotus keskeisesti vaikuttaa verovelvollisen päätöksentekoon. Rahoitusmuotoneutraliteetti, osana hyvän verojärjestelmän perusominaisuuksia, ei tee eroa voittovarojen, velkarahoituksen tai pääomasijoitusten hyödyntämisen välillä. Neutraalisuuden heikentyminen voi vaarantaa taloudellisen

⁶⁷ Lauriala 2008, s. 112–113.

⁶⁸ Ks. esim. HE 146/2012 vp, s. 15; Nykänen 2015, s. 244.

⁶⁹ Ks. esim. Äimä Verotus 2010, s. 181.

⁷⁰ Valtiovarainministeriö 2009, s. 11.

⁷¹ Graham 2008, s. 98; OECD 2016, s. 21. Verotuksellisten syiden ohella rahoitusmuodon valintaan voivat vaikuttaa esimerkiksi transaktiokustannusten määrä, määräysvallan säilyttämiseen liittyvät tekijät sekä riskienhallinta. Ks. Isomaa-Myllymäki Verotus 2014b, s. 394–395.

⁷² Ks. esim. Knuutinen Verotus 2005, s. 188.

⁷³ Kari – Ropponen 2016, s. 39. Kansainvälisestä tutkimuksesta ks. esim. Brealey – Myers 2003, s. 489–497.

tehokkuuden, talouskasvun, yhteiskunnan kokonaisresurssien optimaalisen allokoitumisen ja hyvinvoinnin maksimoitumisen.⁷⁴

Kansainvälisessä verotuksessa neutraalisuutta puolestaan arvioidaan pääoman vientineutraalisuuden ja pääoman tuontineutraalisuuden käsitteiden avulla. Edellisen kannalta verotus on neutraali, jos se ei vaikuta yrityksen päätökseen investoida joko asuinvaltioonsa tai ulkomaille. Pääoman tuontineutraalisuus puolestaan edellyttää, että investoinnin tuottaman tulon veroaste tietyssä valtiossa on sama investoijan asuinvaltiosta riippumatta.⁷⁵ Korkotulojen ollessa rajoitetusti verovelvolliselle yhteisölle Suomessa lähtökohtaisesti lähdeverovapaita ei pääoman tuontineutraalisuuden tavoite täyty, sillä yleisesti verovelvollisille korkotulot ovat verollisia.

Hyvältä verojärjestelmältä edellytetään neutraalisuuden ohella oikeudenmukaisuutta.⁷⁶ Liiketoiminnan harjoittaminen konsernin muodossa tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia rahoitusjärjestelyjä yksittäisiä yrityksiä monipuolisemmin. Lisäksi veronmaksukyvyltään samassa asemassa olevien konsernien kokonaisverorasitukseen vaikuttaa muun ohella konserniyritysten kotimaisuus ja se, voidaanko konsernissa hyödyntää ulkomailta otettaviin lainoihin liittyviä veroetuja. Oikeudenmukaisuuteen onkin läheisessä yhteydessä kilpailuneutraliteetti. Puhtaasti kotimaiset konsernit ovat muita huonommassa asemassa pääomamuotojen erilaisen verokohtelun vuoksi.

Rahoitusrakenteesta on tullut kansainvälisille konserneille tärkeä verosuunnittelukeino, jolla konsernin efektiivistä veroastetta on saatu tehokkaasti optimoitua. Yksi suuntauksen ilmentymä on erilaisten yrityshankintarakenteiden käyttö, jossa juuri korkojen ja osinkojen erilainen verokohtelu on avainasemassa. Veropohjan kaventumisen myötä korkovähennysoikeuteen liittyvä sääntely on lisääntynyt, ja esimerkiksi hankintarakenteita on arvioitu veronkiertosäännösten valossa.

⁷⁴ Erilaisen verokohtelun aiheuttama vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen lisääntyminen voi olla yhteydessä myös pankkikriiseihin. Ks. *de Mooij – Keen – Orihara* 2013, s. 13–17; *Valtiovarainministeriö* 2017, s. 22–25. Oikeuskirjallisuudessa verotuksen neutraalisuutta on luonnehdittu puhtaasti taloudelliseksi arviointiperusteeksi. Ks. *Ståhl* 1996, s. 90. Neutraalisuustarkastelussa voidaan erottaa kaksi tasoa. Makroneutraalisuus liittyy taloudellisen tehokkuuden arviointiin kansantalouden tasolla, kun taas mikroneutraalisuutta arvioidaan yksittäisen verovelvollisen kohdalla. Tasoilla on kuitenkin selvä kytkentä: kun verotus ei vääristä yksittäisten verovelvollisten päätöksiä, koko kansantalouden tehokkuus kasvaa. Ks. *Ranta-Lassila* 2002, s. 32–57; *Wikström* 2008, s. 82–85; *Myrsky – Svensk* 2016, s. 28–29.

⁷⁵ *Ranta-Lassila* 2002, s. 34.

⁷⁶ Ks. esim. *Myrsky Verotus* 2013, s. 135–136.

3 Yrityshankintarakenteiden verosuunnittelullinen anatomia

3.1 Veropohjan kannalta ongelmalliset tilanteet

Korkomenojen yleinen vähennyskelpoisuus perustuu meno–tulo-teoriaan ja nettovoiton verottamisen periaatteeseen.⁷⁷ Elinkeinoverotuksessa korkomenojen vähennysoikeus oli pitkään laaja, kunnes Suomen veropohjan suojelemiseksi vähennyskelpoisuutta rajoitettiin vuonna 2013 voimaan tulleella ja vuodelta 2014 toimitetussa verotuksessa ensi kerran sovelletulla elinkeinoverolain 18 a §:llä.⁷⁸ Tässä ja seuraavassa luvussa keskitytään kuitenkin ennen korkovähennysrajoituksen säätämistä vallinneeseen säännösympäristöön, ja EVL 18 a §:n analyysiin palataan viidennessä luvussa.

Suomessa korkovähennyksen ongelmallisuus näyttäytyi – ja näyttäytyi edelleen⁷⁹ – etenkin kolmenlaisissa tyyppitapauksissa.⁸⁰ Ensinnäkin ulkomainen pääomasijoittaja tai kansainvälinen konserni ostaa suomalaisen liiketoimintaa harjoittavan yhtiön. Hankinta tehdään Suomessa asuvan apuyhtiönä toimivan holdingyhtiön tai suomalaisen sivuliikkeen nimiin (hankintarakenne) ja rahoitetaan joko ulkopuolisen tahon tai konserniyhtiön antamalla lainalla. Lopputuloksena ostettu yritys eli kohdeyritys maksaa hankintavelan ja sen koron ainakin osittain.

Toiseksi ulkomaiseen konserniin kuuluvan suomalaisen tytäryhtiön pääomarakenne saattaa jo alun perin olla velkaantunut, mutta se voidaan muokata sellaiseksi myös konsernin sisäisen yrityskaupan myötä.⁸¹ Tällöin suomalainen yhtiö ostaa ulkomaiselta konserniyhtiöltä sen omistaman yhtiön osakekannan. Tyypillinen on niin ikään ulkoisen ja sisäisen yrityskaupan ketju, jossa velkaa ikään kuin valutetaan Suomeen.

Kolmanneksi esiintyy lukuisia tilanteita, joissa suomalaisen konsernin efektiivistä verorasitusta pienennetään perustamalla ulkomaille rahoitusyhtiö hoitamaan keskitetysti konserniyhtiöiden pääomitusta. Suomalaiset konserniyhtiöt maksavat korkoa rahoitusyhtiölle, ja siihen Suomesta sijoitettu oma pääoma saattaa olla rahoitettu

⁷⁷ Meno–tulo-teoriasta ks. esim. *Niskakangas* 2014, s. 75.

⁷⁸ *HE 146/2012 vp*, s. 16.

⁷⁹ *Verohallinto* 2016d, s. 2.

⁸⁰ Ks. *Äimä* 2009a, s. 531–532; *Penttilä* 2012, s. 25.

⁸¹ Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot ovat Suomessa verovapaita EVL 6 b §:stä ilmenevin edellytyksin, mikä mahdollistaa velan synnyttämisen konsernin sisäisillä osakekaupoilla ilman tuloveroseuraamuksia. Ulkomailla vastaavat säännökset ovat yleisiä. Ks. esim. *HE 92/2004 vp*, s. 28–35.

ulkomaisella velalla. Vastaavaa rakennetta käytetään myös ulkomaisessa omistuksessa olevissa konserneissa, joihin kuuluu muun ohella suomalaisia yhtiöitä.

Verotuksellisten syiden ohella yllä mainituille toimenpiteille on yleensä myös liiketaloudellisia perusteita. Olennaista on kuitenkin juuri veromotiivien painoarvo päätöksentekotilanteessa. Veronkiertosäännös VML 28 § voikin tulla sovellettavaksi, jos järjestelyihin on ryhdytty yksinomaan verotuksellisista syistä tarkoituksena vapautua muutoin suoritettavasta verosta. Toisaalta pelkästään yrityskaupan toteuttaminen apuyhtiön tai sivuliikkeen kautta ei voi olla peruste järjestelyn moittimiselle.

Tämän tutkielman keskiössä on etuyhteyskorkojen avulla tapahtuva verosuunnittelu nimenomaan ulkoisissa ja sisäisissä yrityskaupoissa, jolloin rahoitusyhtiöjärjestelyjä koskevat pohdinnat ovat pääosin tarkastelun ulkopuolella. Erityistä huomiota ei myöskään kiinnitetä puhtaisiin alikapitalisointitilanteisiin, joilla ei ole yhteyttä yrityskauppaan. Ongelmanasettelun selkeyttämiseksi tässä luvussa analysoidaan ensin hankintarakenteiden käyttöä sekä siihen vaikuttavaa kotimaista ja kansainvälistä verosääntelyä, minkä jälkeen tarkastellaan järjestelyjen tyypillisiä liiketaloudellisia motiiveja.

3.2 Hankintarakenteiden tausta ja kotimainen sääntelykehikko

Ennen EVL 18 a §:n voimaantuloa korkomenojen vähennysoikeutta voitiin rajoittaa vain yleisen veronkiertosäännöksen ja siirtohinnoittelusäännöksen nojalla.⁸² Veronkiertotarkoitusta edellyttävää ja tulkinnallisesti venyvää verotusmenettelylain 28 §:ää on mahdollista soveltaa etenkin, jos vieraaksi pääomaksi kirjattua lainaa voidaan sen ominaisuuksien ja ehtojen perusteella pitää oman pääoman ehtoiseen sijoitukseen rinnastuvana eli eräänlaisena hybridinä.⁸³ Tuoreita tapauksia, joissa näin olisi tehty, ei kuitenkaan ole.⁸⁴ Lisäksi VML 28 §:n soveltamisen mahdollisuus voi aktualisoitua,

⁸² Viitala 2008b, s. 277.

⁸³ VML 28.1 §:ssä säädetään seuraavasti: ”Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritusajankohta on kauppa- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida.” Konkreettisessa soveltamistilanteessa tulee ratkaista, mitkä verovelvollisen toimet ovat hyväksyttäviä verorasituksen alentamiseen tähtääviä toimenpiteitä ja milloin taas kyse on oikeudellisesti kielletystä veron kiertämisestä. Ks. *Urpilainen* 2012, s. 150.

⁸⁴ *Helminen* 1999, s. 263; *Helminen* 2016a, 9 Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korot > Korkovähennysten rajoittaminen > Hybridi-instrumentit > Verotus Suomessa. Jäljempänä käsiteltävien

mikäli rakenne- tai rahoitusjärjestelyä pidetään kokonaisuutena arvioiden veron kiertämisen tarkoituksessa tehtynä.⁸⁵ Alikapitalisointiin eli vieraan pääoman huomattavan korostuneeseen käyttöön omaan pääomaan nähden ei kuitenkaan viimeaikaisessa suomalaisessa oikeuskäytännössä ole sellaisenaan puututtu.⁸⁶ Esimerkiksi ratkaisussa KHO 2005 t. 1166 hyväksyttiin vieraan ja oman pääoman suhdeluku 80:1.⁸⁷

Sen sijaan verotusmenettelylain 31 §:ään perustuva lainan uudelleenluonnehdinta omaksi pääomaksi ei ole mahdollista äänestysratkaisun KHO 2014:119 nojalla.⁸⁸ Siirtohinnoittelua koskeva VML 31 § onkin otsikkonsa mukaisesti rajautunut hinnoitteluvoimassa olevaksi säännökseksi.⁸⁹ Verovelvollisen valitsema rahoituksen muoto, yhtiön rahoitusrakenne, on siten ratkaiseva poikkeuksellisia veronkiertotilanteita lukuun ottamatta.⁹⁰ Käytännössä omaksuttu kanta on legaliteettiperiaatteen mukainen ja edistää verotuksen ennustettavuutta.

Ulkomaiset tahot ovat hyödyntäneet Suomen sallivaa suhtautumista korkovähennyksiin ja velkavivutettuihin yritysostoihin.⁹¹ Kun kansainvälinen konserni päättää ostaa suomalaisen kohdeyhtiön, hankkivana yhtiönä usein käytetään suomalaista elinkeinonharjoittajana pidettävää holdingyhtiötä⁹² eli niin sanottua apuyhtiötä, joka on

ratkaisujen KHO 2016:71 ja 2016:72 perusteella velan uudelleenluonnehdinta VML 28 §:n perusteella saattaa tulevaisuudessa aktualisoitua myös käytännössä. Ks. esim. *Nykänen* 2016, s. 24.

⁸⁵ Ks. myös *VaVM 49/1995 vp*, s. 2, jossa todetaan veron välttämistarkoitukseen voivan viitata esimerkiksi keinotekoisien apuyhtiöiden perustaminen. Mietintö käsittelee yritysjärjestelyjä koskevaa erityistä veronkiertosäännöstä.

⁸⁶ Vrt. *Mannio* 1997, s. 178, jonka mukaan alikapitalisointiin ei edes voitaisi puuttua VML 28 §:n avulla, sillä ”velan valitseminen tytäryhtiön pääoman tarpeen tyydyttämiseen ei muodosta sellaista taloudellista todellisuutta vastaamatonta oikeustointia, joka oikeuttaisi veronkiertosäännöksen soveltamisen”. Ks. oikeuskäytännöstä alaviite 110.

⁸⁷ *HE 146/2012 vp*, s. 4; *Kukkonen – Walden* 2010, s. 33. Seuraavassa alaluvussa käsiteltävällä verosopimuksen syrjintäkieltoartiklalla oli tässäkin ratkaisussa huomattava merkitys. Ratkaisua puolestaan analysoidaan luvussa 4.3. Ilmiönä alikapitalisointia voidaan arvioida ensinnäkin vertikaalisesti, jolloin tytäryhtiön pääomarakennetta verrataan koko konsernin tilanteeseen, ja toisaalta horisontaalisesti eli muihin valtioissa toimiviin yrityksiin nähden. Ks. *Knuutinen* Verotus 2005, s. 189.

⁸⁸ Yritysverotus / *Viitala* 2016, 9 Korkojen vähentäminen > Elinkeinotoiminnasta johtuvat korot > Vähennyskelpoisuuden rajoitukset > Alikapitalisaatio ja rahoitusjärjestelyn sivuuttaminen; *Knuutinen* DL 2016, s. 815–816.

⁸⁹ Ks. esim. *Penttilä* 2014, s. 5.

⁹⁰ Ks. *Helminen* DL 2014, s. 86–90. Vrt. *Isomaa-Myllymäki* Verotus 2014a, s. 76–84.

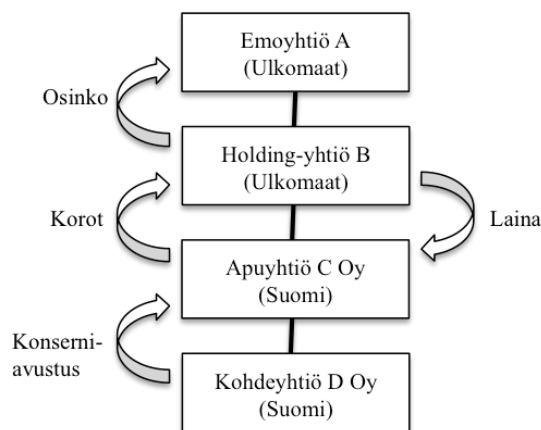
⁹¹ Ks. Ruotsin vastaavasta tilanteesta *Samuelson* Skattenytt 2012, s. 137.

⁹² Liiketoimintaa harjoittavan konsernin apuyhtiönä toimivia holdingyhtiöitä verotetaan lähtökohtaisesti EVL:n mukaisesti niin sanotun intressipiirijattelun perusteella. Konserniajattelussa elinkeinotoiminnan alue muodostuukin laajemmaksi kuin arvioitaessa tilannetta vain verovelvollisen omasta näkökulmasta. EVL-status voidaan tarkistaa kokeella, jossa holdingyhtiö otetaan ikään kuin konsernirakenteesta ”välistä pois”. Mikäli holdingyhtiön omistamat osakkeet olisivat emoyhtiön liikeomaisuutta, EVL-verotus pätee. Ks. oikeuskäytännöstä esim. KHO 1978-B-II-539 ja KHO 1990 t. 1665. Kyse on alun perin professori *Kari S. Tikan* ajatuksesta. Ks. myös *Äimä* 2009a, s. 323; *Kukkonen – Walden* 2015, I Liiketoiminnan

rahoitettu ulkomailta vieraalla pääomalla.⁹³ Rahoituksen on voinut järjestää toinen konserniyhtiö tai ulkopuolinen luotonantaja kuten pankki. Apuyhtiö on saattanut hankkia kohdeyhtiön osakkeet suoraan, mutta tyypillisesti osakkeet siirretään sille konsernin sisäisillä järjestelyillä sen jälkeen, kun toinen konserniyhtiö on ne jo hankkinut. Edelleen kohdeyhtiö siirtää tulostaan apuyhtiölle konserniavustuslain (KonsAvL, 825/1986) mukaisilla konserniavustuksilla ja osingoilla. Tällaisen *debt push down* -järjestelyn keskeisenä verosuunnittelullisena ajatuksena on kohdistaa korkovähennykset hankittavan yhtiön asuinvaltioon.⁹⁴ Vastaavat veroedut on voitu saavuttaa käyttämällä apuyhtiön sijasta ulkomaisen konserniyhtiön suomalaista sivuliikettä, jolle osakkeet ja velka on kohdistettu.⁹⁵

ESIMERKKI

Ulkomainen konserni A on päättänyt ostaa suomalaisen, hyvää tulosta tekevän ja vakavaraisen D Oy:n koko osakekannan. Tätä varten konserni perustaa holdingyhtiö B:n matalan verorasituksen valtioon, josta kertyneet varat on mahdollista kotiuttaa verotehokkaasti emoyhtiö A:n asuinvaltioon. Lisäksi B:n omistukseen perustetaan Suomeen apuyhtiö C Oy, jonka B rahoittaa vieraalla pääomalla eli huomattavan suuruisella lainalla. Apuyhtiö C Oy puolestaan ostaa kohdeyhtiö D Oy:n osakkeet.

Kuva 1. Apuyhtiön käyttäminen kansainvälisessä osakekaupassa.

aloitusvaihe > 5 Yrityksen tuloihin sovellettava verolaki > 5.4 Holdingyhtiö. Apuyhtiönä toimivan holdingyhtiön EVL-status on olennainen myös esimerkiksi konserniavustuksen antamisen kannalta, sillä avustus voidaan konserniavustuslain 2 §:n nojalla antaa vain liiketoimintaa harjoittavalle yhtiölle.

⁹³ Ks. esim. Viitala 2008a, s. 117. Tilastokeskuksen mukaan vuosina 2003–2007 holdingyhtiöiden lukumäärä lähes kaksinkertaistui kahteen tuhanteen yhtiöön. Ks. Valtiovarainministeriö 2009, s. 11. Ilmiön kansainvälisyydestä ks. Graham 2008, s. 100–101.

⁹⁴ Juusela 2004, s. 272–273. Järjestelyissä, joissa tarkoituksena on lyhentää velkaa kohdeyhtiöstä saatavilla tuloilla, on lisäksi huomioitava rahoitusapua koskeva OYL 13:10. Säännös kieltää rahalainan, varojen tai vakuuden antamisen siihen tarkoitukseen, että ulkopuolinen voi hankkia yhtiön tai sen emoyhtiön osakkeita. Kielto ei ulotu emoyhtiötä lukuun ottamatta samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden osakkeiden hankinnan rahoittamiseen. Sen sijaan osakekaupan vakuutena voidaan käyttää kaupalla hankittuja kohdeyhtiön osakkeita. Ks. esim. Immonen – Villa 2015, s. 119–121.

⁹⁵ Valtiovarainministeriö 2009, s. 19; Nykänen 2016, s. 8; Penttilä 2016, s. 1–2. Myöhemmin apuyhtiö tai sivuliike voi myydä kohdeyhtiön osakkeet verovapaasti, mikäli EVL 6 b §:n edellytykset täyttyvät. Ks. Verohallinto 2016b. Ratkaisussa KHO 2003:79 katsottiin, että konserniin kuuluneella ulkomaisen yhtiön Suomessa olleella sivuliikkeellä ja suomalaisella osakeyhtiöllä oli oikeus antaa toisilleen konserniavustusta. Ks. myös KHO 2007:30.

Konserniavustus on D Oy:lle vähennyskelpoinen meno, eli sen verotettava tulo pienenee maksettavan konserniavustuksen verran. Apyyhtiö C Oy voi puolestaan vähentää veronalaisesta konserniavustuksestaan vähennyskelpoisen korkomenon, jonka se suorittaa ulkomaiselle B:lle. Ulkomaisen konserni A:n tavoitteena on siis vähentää apuyhtiö C Oy:n korkokulut varsinaista liiketoimintaa harjoittavan D Oy:n tuloksesta. Rajoitetusti verovelvollisen B:n saama korkotulo on lähtökohtaisesti lähdeverovapaata tuloa Suomessa, mutta se voi jäädä verotuksen ulkopuolelle myös B:n asuinvaltiossa. Lopulta tulo voidaan kotiuttaa yleensä verovapaasti suorasisiointiosinkona emoyhtiö A:n asuinvaltioon.⁹⁶ Holdingyhtiö B on luonnollisesti tarpeeton, mikäli emoyhtiö A:n asuinvaltion verorasitus on matala tai korkotulot verovapaata.

Oman pääoman ehtoista rahoitusta hyödyntämällä ei vastaavaa veroetua saavuteta. Kohdeyhtiö D Oy:n tai apuyhtiö C Oy:n maksama osinko ei ole vähennyskelpoinen meno Suomessa, eli omalle pääomalle maksettava tuotto ei pienennä verotettavaa tuloa toisin kuin vieraalle pääomalle maksettava tuotto. Lisäksi edellä todetusti ulkomaille maksetusta osingosta peritään joissain tapauksissa Suomessa lähdevero.

Korkoja käyttämällä voidaan näin minimoida verotus tytäryhtiön asuinvaltiossa. Sijoittamalla holdingyhtiö valtioon, joka ei sisäisen lainsäädäntönsä mukaisesti verota korkotuloa, voidaan koko konsernin yhteisverorasitus minimoida. Nollaverotukseen voidaan päästä myös käyttämällä apuna välirahoitusinstrumenttia holdingyhtiö B:n ja apuyhtiö C Oy:n välisessä relaatiassa, jolloin suoritus voitaisiin katsoa Suomessa vähennyskelpoiseksi korkomenoksi ja B:n asuinvaltiossa verovapaaksi osinkotuloksi.⁹⁷ Korko jää tällöin Suomen verotusvallan ulkopuolelle.

Vaihtoehto konserniavustuksen käyttämiselle on kohdeyhtiön sulauttaminen apuyhtiönä toimivaan holdingyhtiöön, jolloin kohdeyhtiön liiketoiminta saadaan ostajan välittömästi harjoittamaksi toiminnaksi sekä varat ja kassavirta velanmaksuun käytettäväksi.⁹⁸ Ratkaisussa KHO 1989-B-507 katsottiin, että apuyhtiö oli liiketoimintaa harjoittava yhtiö eli EVL:n soveltamisalaan kuuluva alkaen siitä verovuodesta, jona kohdeyhtiön sulautuminen yrityskaupan seurauksena oli tapahtunut.⁹⁹ Myöhemmin korkein hallinto-oikeus on antanut useita julkaisemattomia

⁹⁶ Ks. esim. *Helminen* 2016a, 9 Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korot > Korkovähennysten rajoittaminen > Korkojen ja osinkojen erilainen verokohtelu.

⁹⁷ Emo-tytäryhtiödirektiivin 4 artiklan 1 a) kohdan mukaan osinkotulo on pääsäännöstä poiketen veronalainen, jos suoritus on tytäryhtiölle vähennyskelpoinen. Säännös on implementoitu elinkeinoverolain 6 a §:n 9 ja 10 momentteihin. Hybridi-instrumenttien käyttö ei siis välttämättä johda nollaverotukseen EU:n sisäisissä järjestelyissä. Lisäksi EVL 6 a §:n 9 ja 10 momentteihin sisältyy osinkojen verotusta koskeva yleinen väärinkäytön vastainen säännös. Ks. esim. *HE 59/2015 vp*, s. 4–9; *Viitala* 2016c, s. 110–112. Elinkeinoverolain systematiikan mukainen symmetria- eli vastaavuusperiaate ei toteudu, kun tuloerän saajan verovapautta vastaa maksajan vähennysoikeus. Tosin kansainvälisissä järjestelyissä erän maksaja ja saaja ovat erilaisessa asemassa asuinvaltion ja siten myös säädösympäristön suhteen. Ks. *Andersson – Linnakangas – Frände* 2016, s. 119–120.

⁹⁸ Ks. esim. *Immonen* 2015, s. 53. Myös hankkivan yhtiön sulauttaminen vastavirtaan kohdeyhtiöön sekä kohdeyhtiön purkaminen on mahdollista. Ks. esim. *Immonen – Lindgren* 2013, s. 348–349; *Immonen* 2015, s. 60.

⁹⁹ Ks. tapauksesta luku 4.1. Vrt. KHO 1990-B-547, jossa keskusverolautakunta oli katsonut apuyhtiön olevan muuta toimintaa harjoittava. Tapauksessa korkein hallinto-oikeus ei joutunut ottamaan kantaa siihen, olisiko apuyhtiön toiminta ollut katsottava elinkeinotoiminnaksi. Ks. tapauksesta alaviite 133.

ratkaisuja, joissa apuyhtiö on ollut EVL-yhtiö jo yrityskauppavuonna, jos kohdeyhtiö on sulautettu siihen seuraavana tilikautena ja se on jatkanut kohdeyhtiön liiketoimintaa. EVL-statuksen myötä apuyhtiö on voinut vähentää yrityskaupan rahoittamiseksi otetun velan korot elinkeinotoiminnan korkona.¹⁰⁰

Yrityskauppojen ohella edellä kuvatun kaltaista hankintarakennetta on käytetty myös kiinteistösijoittamisessa. Ulkomainen sijoittaja voi omistaa suomalaisia kiinteistöjä tavallisen osakeyhtiön tai edelleen holdingyhtiön omistaman keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön kautta. Kiinteistöyhtiöt ovat käyttäneet rahoitusrakennetta, jossa vieraan pääoman suhde omaan pääomaan on ollut esimerkiksi 9:1. Olennaista on kuitenkin huomata, että kiinteistön omistava apuyhtiö on usein TVL:n mukaan verotettava, jolloin konserniavustusjärjestelmää ei ole mahdollista käyttää KonsAvL:n 2 §:n liiketoimintavaatimuksen vuoksi. Rahoitusrakenne onkin voitu muokata sellaiseksi, että veronalaiset vuokratulot kuittaantuvat vähennyskelpoisilla korkokuluilla. Vieraaseen pääomaan on saattanut kohdistua myös huomattavan korkea korko. Rahoitusjärjestelyjen hyväksyttävyyttä on voitu arvioida VML 28 §:n ja VML 31 §:n valossa, mutta käytännössä verottaja on kuitenkin puuttunut vain tilanteisiin, joissa korko vaikuttaa epäilyttävän suurelta.¹⁰¹

Hankintarakenteiden käyttämisen yhtenä syynä on kiistatta verotus, mikä ei ole neutraalisuusvaatimuksen mukaista. Neutraali verojärjestelmä ei nimittäin sisällä kannustinta rahoittaa yrityskauppa tai -järjestely tietyllä rahoitusmuodolla tai hankintarakenteella.¹⁰² Niin ikään kansainvälisessä vero-oikeudessa pyrkimyksenä on ollut minimoida verotuksen vaikutus verovelvollisen toiminnan sijaintivaltiota koskevaan päätöksentekoon. Tavoite korostuu Euroopan unionin yhteismarkkina-alueella.¹⁰³

¹⁰⁰ Yritysverotus / Viitala 2016, 9 Korkojen vähentäminen > Elinkeinoiminnasta johtuvat korot > Vähennyskelpoisuuden rajoitukset > Apuyhtiö yrityskaupassa.

¹⁰¹ Viitala 2008a, s. 118 ja 124–125. Lisäksi huomionarvoista tältä osin on se, ettei EVL 18 a §:n korkovähennysrajoitus koske henkilökohtaisen tulolähteen korkomenoja. Ks. luku 5.1.

¹⁰² Verotuksen neutraalisuudesta ks. esim. Valtiovarainministeriö 2002, s. 17–19.

¹⁰³ Helminen 2016a, 3 Kansainvälisen vero-oikeuden perusteet > Kansainvälisen vero-oikeuden keskeiset taustaperiaatteet > Verotuksen neutraalisuus.

3.3 EU-oikeus ja verosopimukset

Korkojen verotuksessa tulee kansallisen sääntelyn lisäksi huomioida myös EU-oikeuden ja verosopimusten syrjäntäkieltosäännökset, unionin sijoittautumisvapauden ja pääomien vapaan liikkuvuuden periaatteet, suhteellisuusperiaate sekä EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö.¹⁰⁴ Tiivistetysti voidaan todeta, että verotus on EU- ja verosopimus-oikeuden vastaista, jos se syrjii kansalaisuuden tai oikeudellisen muodon perusteella. Syrjäntäkiellot ilmentävätkin muun muassa verotuksen neutraalisuusvaatimusta. Lisäksi SEUT kieltää verotuksen, joka rajoittaa perusvapauksien käyttämistä.¹⁰⁵ Kun korkoja valtioiden verojärjestelmien eroavaisuuksien vuoksi hyödynnetään verosuunnittelussa juuri kansainvälisissä tilanteissa, rajanveto verosuunnittelun ja veronkierron välillä voi olla todella haastavaa.

Moniin Suomen solmimiin verosopimukseen on sisällytetty niin sanottu kvalifioitu syrjäntäkieltolauseke, jonka mukaan sopimusvaltiossa asuvan henkilön toisessa sopimusvaltiossa asuvalle henkilölle suorittaman koron tulee olla vähennyskelpoinen samoin ehdoin kuin ensiksi mainitussa valtiossa asuvalle maksettava korko (OECD:n malliverosopimuksen 24.4 artikla).¹⁰⁶ Lisäksi sopimukseen usein sisältyy malliverosopimuksen 24.5 artiklaa vastaava normi, joka kieltää verotuksellisen syrjinnän sen perusteella, että yhtiön omistajat asuvat toisessa sopimusvaltiossa kuin yhtiön asuinvaltio.¹⁰⁷ Säännös koskee myös korkojen vähennyskelpoisuutta vaikka onkin toissijainen suhteessa 24.4 artiklaan.¹⁰⁸ Markkinaehtoperiaatteesta poikkeavaan lainan ja koron määrään voidaan silti etuyhteystilanteessa puuttua syrjäntäkiellon

¹⁰⁴ Myös ETA-sopimus sisältää syrjäntäkieltosäännökset.

¹⁰⁵ *Helminen* 2016a > 9 Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korot > Syrjäntäkielto; *Helminen* 2016b, s. 65–72 ja 88–117. EU:n sekundäärioikeuden osalta emo-tytäryhtiödirektiiviä ja korko-rojaltidirektiiviä käsiteltiin edellä luvussa 2.1.3.

¹⁰⁶ Ks. esim. *Andersson* Verotus 2003, s. 461. Malliverosopimuksen kommentaarin mukaan kvalifioitu syrjäntäkieltoartikla kieltää sellaiset alikapitalisointisäännökset, jotka käytännössä koskevat vain rajoitetusti verovelvollisille maksettavia korkoja. Ks. *OECD* 2015, s. 932.

¹⁰⁷ Ks. esim. ratkaisu KHO 2004:65, jossa tarkasteltavana oli malliverosopimuksen 24.5 artiklan sisältävä Suomen ja Yhdysvaltojen välinen verosopimus. Konserniavustus hyväksyttiin vähennyskelpoiseksi, kun konsernisuhde muodostui yhdysvaltalaisen yhtiön kautta. Vrt. KVL 21/2016, jossa avainasemassa oli Suomen ja Kanadan välinen verosopimus, johon ei sisälly malliverosopimuksen 24.5 artiklaa. Tällöin suomalaisen yhtiön antamaa konserniavustusta suomalaiselle sisaryhtiölleen ei hyväksytty tuloverotuksessa vähennyskelpoiseksi menoksi. Sen sijaan Ruotsin ja Belgian välisen verosopimuksen 24.4 artikla oli arvioitavana tapauksessa HFD 2011-11-30 mål nr 4798-10, jossa Ruotsin korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei verosopimus ollut esteenä korkovähennyssäännösten soveltamiselle. Ratkaisun aikainen kohdennettu korkorajoitus koski sellaisten velkojen korkoja, jotka oli otettu omistussuuden hankkimiseksi etuyhteysyritykseltä. Jos korkomenoa vastaavaa tuloa kuitenkin verotettiin vähintään 10 prosentin verokannalla, rajoitusta ei sovellettu.

¹⁰⁸ *Helminen* 2016a > 9 Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korot > Syrjäntäkielto.

estämättä.¹⁰⁹ Suomen oikeuskäytännössä verosopimuksen syrjäntäkieltoartikklaan on kuitenkin suhtauduttu varovaisesti.¹¹⁰

Kansalaisuuteen perustuva syrjäntä kielletään myös SEUT 18 artiklassa. Tosin kyse on perusvapauksia koskeviin artikloihin nähden toissijaisesta säännöksestä.¹¹¹ Vapaan sijoittautumisoikeuden periaatteen (SEUT 49 artikla) nojalla yhtiö, joka on perustettu jonkin jäsenvaltion lakien mukaan ja jolla on tässä jäsenvaltiossa sääntömääräinen kotipaikka, saa vapaasti päättää, missä EU-valtiossa se toimii ja missä oikeudellisessa muodossa toimintaa harjoitetaan. Siten sivuliikkeet ovat oikeutettuja yhtä edulliseen verokohteluun kuin yleisesti verovelvolliset yhtiöt, mikäli niiden katsotaan objektiivisesti tarkastellen olevan samassa asemassa.¹¹² Toisin sanoen verotuksen ei tulisi vaikuttaa siihen, sijoittuuko verovelvollinen jäsenvaltioon yhtiön, sivuliikkeen tai edustuksen muodossa. SEUT 63 artikla puolestaan takaa pääomien vapaan liikkuvuuden sekä EU-valtioiden että EU-valtioiden ja EU:n ulkopuolisten valtioiden välillä. Verovelvollisten erilainen verotus on kuitenkin sallittua, mikäli ne eivät ole samassa asemassa asuinvaltion tai pääomien sijoitusvaltion suhteen. Niin ikään kansalliset säännökset verolakien kiertämisen estämiseksi ovat hyväksyttäviä (SEUT 65 artikla). Perusvapauksia koskevilla artikloilla on jossain määrin päällekkäinen soveltamisala, jolloin sovellettavan vapauden valinnassa ratkaisevia ovat kansallisen säännöksen tarkoitus ja tapauksen tosiseikat.¹¹³

¹⁰⁹ OECD:n malliverosopimuksen 9 artikla. Ks. *OECD* 2015, s. 450. Lisäksi malliverosopimuksen kommentaarin mukaan kun alikapitalisointilaina vastaa riskiltään osakesijoitusta, sille maksettua korkoa on mahdollista kohdella osinkoa koskevien säännösten mukaan. Ks. *OECD* 2015, s. 472–473. Mikäli esimerkiksi tytäryhtiön asuinvaltio katsoo suorituksen osingoksi ja emoyhtiön asuinvaltio puolestaan koroksi, kvalifikaatiokonfliktista voi seurata kaksinkertainen verotus vastoin verosopimuksen perimmäistä tarkoitusta. Malliverosopimuksen 9.2 artiklan vastaoikaisu ei aina ratkaise tilannetta, jos sopimusvaltiot eivät pääse asiassa yhteisymmärrykseen. Ks. *Terra – Wattel* 2008, s. 564–565. Vastaava ongelma voi aktualisoitua myös EU-jäsenvaltioiden välillä, kun emoyhtiön asuinvaltio käytännössä jättää soveltamatta emo-tytäryhtiödirektiivin osinkojen verovapautta koskevia säännöksiä.

¹¹⁰ Ks. esim. luvussa 4.3 käsiteltävä ratkaisu KHO 2005 t. 1166. Ks. myös ratkaisut KHO 1983 II 515, KHO 19.2.1986 t. 642 sekä KHO 1999:19. Eräissä vanhoissa tapauksissa korkovähennyksiä on kuitenkin evätty. Ks. KHO 1962 II 696 ja KHO 1968 II 564, joissa varallisuusverotuksen periaatteita sovellettiin tuloverotuksessa. Ks. ratkaisuista tarkemmin *Ryynänen* 1996, s. 401–402.

¹¹¹ Ratkaisu asiassa C-311/97 Royal Bank of Scotland, kohta 20.

¹¹² Ks. esim. tuomio asiassa C-253/03 CLT-UFA, kohdat 14–15.

¹¹³ Mikäli kansallista säännöstä sovelletaan vain tilanteisiin, jossa verovelvollinen omistaa toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneesta yhtiöstä sellaisen omistusosuuden, joka antaa selvän vaikutusvallan yhtiön päätöksiin ja toimintaan, arvioitavaksi tulee vapaan sijoittautumisoikeuden periaate. Pääomien vapaan liikkuvuuden periaate puolestaan soveltuu, jos omistusosuus ei tuota tällaista vaikutusvaltaa. Ks. esim. tuomio asiassa C-686/13 X AB, kohdat 17–20. Asiassa C-492/04 Lasertec saksalainen tytäryhtiö oli saanut lainan kaksi kolmasosaa sen pääomasta omistaneelta sveitsiläiseltä emoyhtiöltään. Saksan lainsäädännön mukaan siellä asuvan pääomayhtiön kolmanteen maahan sijoittautuneelle osakkeenomistajalleen maksamat lainan korot voitiin tietyin edellytyksin katsoa vähennyskelvottomaksi peiteltyksi voitonjaoksi, jos osakkeenomistajalle kuului olennainen osa yhtiöpääomasta. Tuomiossa katsottiin, että jo 25 prosentin – ja jopa tätä alemmikin – omistusosuus antoi osakkeenomistajalle selvän vaikutusvallan lainanottajayhtiön toimintaan. Siten asiaa tuli periaatteessa arvioida pääomien vapaan

EU-oikeuden asettamat vaatimukset ulottuvat syvemmälle kuin verosopimusten syrjintäkiellot. SEUT nimittäin puuttuu suoran kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän ohella myös epäsuoraan syrjintään ja syrjimättömiin vapaan liikkuvuuden rajoituksiin, jotka pohjautuvat johonkin muuhun erottelukriteeriin.¹¹⁴ Syrjivän tai rajoittavan kansallisen säännöksen luokittelulla edellä mainittuihin kategorioihin on merkitystä mahdollisten oikeuttamisperusteiden kannalta. Syrjivä kohtelu voidaan oikeuttaa vain SEUT:ssa nimenomaisesti mainituilla perusteilla, kun taas epäsuora syrjintä ja vapaan liikkuvuuden rajoitukset on mahdollista perustella vetoamalla *rule of reason* -periaatteen mukaisesti yleistä etua koskeviin pakottaviin syihin. Verotuksessa tällaisia ovat muun muassa veronkierron estäminen, verovalvonnan tehokkuuden turvaaminen sekä verotusvallan tasapainoisen jakautumisen turvaaminen.¹¹⁵ Joka tapauksessa huomioon tulee ottaa vielä suhteellisuusperiaate, jonka mukaan suojeltavan edun ja syrjivän kohtelun tulee olla oikeassa suhteessa toisiinsa.¹¹⁶

Verovelvollinen voi vapaasti valita verotuksellisesti edullisimman EU-valtion, eikä alhainen verotus jossain jäsenvaltiossa sinänsä oikeuta perusvapauksien rajoittamista.¹¹⁷ Pelkästään se, että yhtiö saa lainan ulkomaiselta konserniyhtiöltä ja laina ylittää tietyn rajan, ei ole moitittavaa. Kyse ei ole oikeuksien väärinkäytöstä.¹¹⁸ Veronkierron estäminen on hyväksyttävä oikeuttamisperuste vain, jos kansallinen veronkiertonormi kohdistuu yksinomaan täysin keinotekoisiiin järjestelyihin, joilla pyritään kiertämään normaalisti maksettava vero.¹¹⁹ Esimerkiksi tuomiossa *Lankhorst-Hohorst* oli kyse Saksan lainsäädäntöön sisältyneestä alikapitalisointinormista, jonka piirissä olivat käytännössä vain saksalaisten ja ulkomaisten yhtiöiden väliset lainat. EY-tuomioistuin piti säännöstä sijoittautumisvapauden rajoituksena, jota ei voitu oikeuttaa veronkierron estämisellä, sillä se ei kohdistunut vain puhtaasti keinotekoisiiin järjestelyihin.¹²⁰

liikkuvuuden sijaan sijoittautumisvapauden näkökulmasta. Kun lainanantajana oli kolmannen maan yhtiö, sijoittautumisvapauteenkaan ei voitu asiassa vedota. Tuomion seurauksena pääomien vapaan liikkuvuuden periaatteen käyttöala supistui, jolloin tyypillisesti konserneissa harjoitettavaa korkojen avulla tapahtuvaa verosuunnittelua tulee tarkastella sijoittautumisvapauden valossa.

¹¹⁴ *Helminen* 2016a, 3 Kansainvälisen vero-oikeuden perusteet > Syrjintäkielto > SEUT > Perusvapauden rajoitus.

¹¹⁵ *Barnard* 2013, s. 347–352 ja 532.

¹¹⁶ *Helminen* 2016b, s. 33.

¹¹⁷ Tuomio asiassa C-315/02 *Lenz*, kohta 49.

¹¹⁸ Tuomio asiassa C-524/04 *Thin Cap GLO*, kohta 73. Ks. myös C-105/07 *Lammers & Van Cleeff*, kohdat 27 ja 33. Oikeuden väärinkäytöstä ks. tuomio asiassa C-321/05 *Kofoed*, kohta 38.

¹¹⁹ Tuomio asiassa C-264/96 *ICI*, kohta 26. Jos veronkierron estämisen ohella perusvapauksia rajoittavalle normille tai käytännölle on muitakin yleisen edun vaatimia pakottavia syitä, puuttuminen ei ilmeisesti vaadi järjestelyn täysin keinotekoisista luonnetta. Ks. tuomio asiassa C-446/03 *Marks & Spencer*.

¹²⁰ C-324/00 *Lankhorst-Hohorst*, kohta 37. Tuomiossa todettiin myös, ettei korkotulon saaneen emoyhtiön sijoittautuminen ulkomaille sellaisenaan merkinnyt veronkierron vaaraa, sillä sen saamat korot kuuluivat yhtiön sijoittautumisvaltion verolainsäädännön alaisuuteen. Ks. myös tuomio asiassa C-524/04

Käsitettä selvennettiin myöhemmin tuomiossa *Cadbury Schweppes*, jonka mukaan sijoittautuminen merkitsee pysyväisluonteista taloudellisen toiminnan tosiasiallista harjoittamista. Kansallisen veronkiertosäännöksen on siten kohdistuttava vain sellaisiin menettelyihin, joilla luodaan ilman taloudellista todellisuuspohjaa olevia puhtaasti keinotekoisia järjestelyitä.¹²¹ EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä korostuukin jäsenvaltioiden veropohjien turvaamisen sijaan vapaan liikkuvuuden ja sisämarkkinoiden suojeleminen.¹²²

EU-oikeuden tulkinnat asettavat pitkälle meneviä vaatimuksia kansallisille veronkiertoa estäville säännöksille. Oikeusvarmuuden ja ennustettavuuden näkökulmasta puhtaasti keinotekoisien järjestelyjen käsite on haasteellinen, mutta toisaalta juuri tarkkarajaisuuden puute tekee siitä joustavasti erilaisiin kansallisiin säännöksiin erilaisina aikoina sopivan mittapuun. Vaikka edellä kuvatun oikeuskäytännön perusteella veronkiertosäännöksen soveltamiskynnyksen tuleekin olla korkealla, toimenpiteiden tueksi täytyy voida esittää hyväksyttävät ja riittävät liiketaloudelliset perusteet.¹²³ Hankintarakenteiden käyttämisen osalta ne liittyvät etenkin rahoituksen järjestämiseen.

3.4 Liiketaloudelliset perusteet hankintarakenteen käyttämiseen

Merkittävän kansainvälisen yrityskaupan rahoittamiseen tarvitaan yleensä velkarahaa. Hankkivan yhtiön kassavirta ei välttämättä yksin riitä kattamaan rahoituskuluja, ja

Thin Cap GLO, jossa korostettiin verovelvollisen mahdollisuutta esittää näyttöä järjestelyn takana olleista liiketaloudellisista syistä ilman liiallisia hallinnollisia rasitteita. EY-tuomioistuin myös vahvisti, että se seikka, että eri jäsenvaltioissa asuvien etuyhteysosapuolten välisten rahoitustransaktioiden ehdot poikkeavat ehdoista, joista riippumattomat osapuolet olisivat sopineet keskenään, on objektiivinen ja tarkistettavissa oleva seikka, jonka avulla voidaan selvittää, onko kyseessä oleva liiketoimi kokonaan tai osittain täysin keinotekoinen järjestely. Tällöin tulee selvittää, olisiko laina jäänyt myöntämättä tai olisiko se myönnetty määrältään tai koroltaan erilaisena, jos yhtiöiden välillä ei olisi ollut erityistä suhdetta. Ks. myös KOM(2007) 785, s. 5, jossa keinotekoisuuden arvioinnissa haastavimpina pidettiin konsernin sisäisten rahoitusyhtiöiden ja holdingyhtiöiden rooleja. Ks. myös C-282/12 *Itelcar*, joka koski pääomien vapaata liikkuvuutta.

¹²¹ C-196/04 *Cadbury Schweppes*, kohdat 51–55. Ks. myös C-105/07 *Lammers & Van Cleeff*, kohdat 26 ja 28. Keinotekoisuuden arvioinnista subjektiivisessa ja objektiivisessa mielessä ks. *Knuutinen* 2012, s. 58–59. Neuvoston mukaan alikapitalisointiin liittyvään keinotekoiseen voitonsiirtoon viittaavat esimerkiksi velkaantumisasteen liiallisuus, maksettujen nettokorkojen määrän tietyn kynnysarvon ylittyminen sekä velan liiallisuus yhtiön ja koko konsernin omavaraisuusasteen vertailun perusteella. Ks. *Neuvoston päätöslauselma* 2010, s. 2.

¹²² Kansallisessa soveltamistilanteessa toimia arvioidaan ensisijaisesti suhteessa säännöksen tavoitteisiin verokertymävaikutusten ollessa keskeisessä asemassa, kun taas unionikontekstissa lähtökohtana ovat unionioikeuden tavoitteet, kuten rajat ylittävään toimintaan kannustaminen. Ks. *Urpilainen* 2012, s. 151–156.

¹²³ *Helminen* 2012, s. 44. Vrt. *Urpilainen* 2012, s. 157, jonka mukaan on lähtökohtaisesti merkityksetöntä, onko sijoittautumispäätös tehty yksinomaan tai pääasiallisesti verorasituksen alentamisen tarkoituksessa.

lisäksi kauppa sitoo huomattavan määrän pääomaa. Edellä esitetyn mukaisesti vieraan pääoman käyttö voi pienentää rahoituskustannuksia, kasvattaa oman pääoman tuottoa ja jättää hankkivalle yhtiölle riittävästi omaa pääomaa. Selvää on, etteivät konsernin holdingyhtiöt ilman omaa operatiivista liiketoimintaa kykenisi hoitamaan ulkoista velkaa ja velanhoitokustannuksia. Korko- ja muut lainanhoitokustannukset pyritäänkin kattamaan kohdeyhtiön tuottamalla kassavirralla, jolloin investoinnin kustannukset ja tuotot kohtaavat. Taloudellisessa mielessä yrityskauppaa varten otetun velan korkokulut ovat nimittäin ostetun yhtiön tuottaman tulon hankkimismenoja. Lähtökohta luonnollisesti on, että kohdeyhtiö tuottaa lainanhoitokustannuksia enemmän. Kauppaa, jossa tunnusomaista on hankkivan yhtiön vahva velkapainotteisuus, kutsutaan LBO-kaupaksi (*leveraged buyout*).¹²⁴

Rahoituksen järjestämisen ohella yrityskauppaa suunniteltaessa on ratkaistava se, mikä konserniyhtiö hankkii kohdeyhtiön osakkeet. Strateginen päätös ainakin merkittävimmissä yrityskaupoissa tehdään ostajana toimivan yhtiön ohella aina myös konsernin emoyhtiön tasolla. Vaikka emoyhtiö ei olisikaan hankkiva yhtiö, tavanomaisesti pankkien ja muiden ulkoisten lainoittajien vaatimuksista ne kuitenkin ovat lainasuhteen osapuolia. Edelleen emoyhtiö lainoittaa sitä tytäryhtiötä, joka kohdeyhtiön lopulta ostaa. Velka ikään kuin työnnetään mahdollisimman lähelle hankittavaa yhtiötä (*debt push down*). Jotta kohdeyhtiön tulos voitaisiin joustavasti käyttää velan ja korkokulujen hoitamiseen, sen välittömänä ostajana toimii holdingyhtiö tai sivuliike. Pankkikin saattaa vaatia, että kohdeyhtiön kassavirta on välittömästi käytettävissä lainanhoitokustannuksiin.¹²⁵ Edellä todetun mukaisesti kohdeyhtiön tulosta voidaan siirtää holdingyhtiölle osingoilla ja konserniavustuksilla. Välittömästi liiketoiminta saadaan ostajan harjoittamaksi sulauttamalla tai purkamalla kohdeyhtiö holdingyhtiöön.¹²⁶

Hankintavelan ja osakkeiden kohdistaminen eri konserniyhtiöille olisi epätarkoituksenmukaista. Tällöinhän yksi yhtiö kantaisi lainanhoitokustannukset korkoriskeineen ja toinen yhtiö saisi hyväkseen kohdeyhtiön tuoton ja arvonnousun. Myös kohdeyhtiön varallisuuden käyttäminen lainavakuutena saattaisi olla hankalaa. Ulkoisen rahoittajan vakuusaseman vahvistamiseksi hankintavelka voidaan joutua

¹²⁴ Ks. LBO-kaupasta *Immonen* 2015, s. 53.

¹²⁵ Näin esimerkiksi jäljempänä käsiteltävässä ratkaisussa Helsingin hallinto-oikeus 10.12.2009 nro 09/1311/6.

¹²⁶ Apuyhtiön ja kohdeyhtiön sulautumisesta yrityskaupan rahoitusvaatimusten vuoksi ks. *Immonen* 1992, s. 426–427.

kohdistamaan konsernirakenteessa mahdollisimman lähelle hankinnan kohteena ollutta tytäryhtiötä, vaikka lainan alun perin ottaisikin konsernin emoyhtiö.¹²⁷

Rahoitukseen liittyvien syiden ja vakuusvaatimusten ohella valittua toimintatapaa voidaan perustella esimerkiksi liiketoiminnan tehostamisella, ristiinomistusten purkamisella ja joskus jopa konsernirakenteen yksinkertaistamisella. Kun apuyhtiön omistajatahona sen sijaan on luonnollisia henkilöitä, yhteistyön rakentaminen yhtiömuotoon helpottaa esimerkiksi osakkaiden oikeuksista ja velvollisuuksista sopimista. Liiketaloudellisia perusteita on siten niin monta kuin on järjestelyitäkin, mikä ilmenee myös seuraavassa luvussa läpikäytävästä keskeisestä oikeuskäytännöstä. Olennaista on verotuksesta riippumattomien syiden esittäminen sille, miksi Suomeen on ollut tarpeen perustaa holdingyhtiö tai sivuliike, ja miksi juuri se on hankkinut kohdeyhtiön osakkeet.

4 Hankintarakenteet oikeuskäytännössä

4.1 KHO 1989-B-507 ja KHO 1989-B-513

Käsitykseni mukaan ensi kerran apuyhtiön käyttäminen yrityshankinnassa hyväksyttiin oikeuskäytännössä ratkaisussa KHO 1989-B-507. Kyse oli yrityskaupan ja sen jälkeisen sulautumisen yhdistelmästä, mutta rajat ylittävää elementtiä tapaukseen ei sisälly. Sulautumisessa vastaanottavana yhtiönä toiminut A Oy oli lisäksi luonnollisten henkilöiden perustama ja omistama.

KHO 1989-B-507

Ratkaisussa B Oy:n osakekannan omistivat yhtiön työntekijät. Suurin osakkeenomistaja ja yli 2/3 yhtiöstä omistanut C halusi kuitenkin luopua osakkuudestaan korkean ikänsä vuoksi. Ulkopuolinen ostaja oli tehnyt osakkeista ostotarjouksen, mutta B Oy:n työntekijät halusivat säilyttää yrityksen hallussaan. Tämän vuoksi he päätyivät perustamaan A Oy:n, joka olikin ostanut B Oy:n koko osakekannan noin kuuden miljoonan markan kauppahinnalla.

Kauppa oli rahoitettu noin 3,5 miljoonan markan pankkilainalla ja 2,5 miljoonan markan osakslainoilla. Mahdollisimman pian transaktion jälkeen kohdeyhtiö B Oy oli tarkoitus sulauttaa apuyhtiö A Oy:öön, jotta liiketoiminta saataisiin suoraan A Oy:n harjoittamaksi. Keskusverolautakunnan ennakkotiedon mukaan vastaperustettu A Oy oli oikeutettu vähentämään sen ottaman osakkeiden hankintavelan korkomenot kokonaisuudessaan. Edelleen A Oy:tä oli pidettävä EVL-statuksen omaavana liiketoimintaa harjoittavana yhtiönä siitä verovuodesta

¹²⁷ Tällöin *corporate benefit* -edellytyksen vuoksi kohdeyhtiön välittömästi hankkinut taho täytyy mahdollisesti ottaa ulkoisen lainasopimuksen osapuoleksi. Ks. *corporate benefit* -ajattelusta Rasinaho DL 2013, s. 563–565. Rahoitusapukiellosta ks. alaviite 94.

alkaen, jona sulautuminen oli toteutunut. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi Verohallituksen valituksen, jossa korkovähennysoikeus kiistettiin sillä perusteella, että velan tosiasiallinen käyttötarkoitus oli ollut yhtiön osakekannan kaupan rahoitus.¹²⁸

Verohallitus vastusti korkovähennysoikeutta myös siksi, että jatkossa edellä kuvatun kaltaiset yrityskauppajärjestelyt voisivat täydentyä vielä siten, että vastaanottava yhtiö ottaa sulautuvan yhtiön nimen itselleen. Ulkopuolinen mieltäisi tällöin vastaanottavan yhtiön samaksi kuin sulautumisen myötä purkautuneen yhtiön. Taloudellisessa mielessä lopputulos olisi se, että kohdeyhtiö joutuisi tosiasiallisesti lunastamaan oman osakekantansa.¹²⁹

Vaikka järjestelyn välillisenä tavoitteena olikin selvästi liiketoiminnan jatkaminen, tapauksessa korostuu hyväksyttävän rakennesuunnittelun rajojen määrittäminen. Korkein hallinto-oikeus antoi ratkaisevan merkityksen toimenpiteiden jälkeiselle toiminnalle siitä huolimatta, että niihin ryhdyttiin suoraan osakkaiden intressissä osakekaupan rahoituksen keventämiseksi. Siten vastaperustettu holdingyhtiö oli oikeutettu vähentämään sen ottaman osakkeiden hankintavelkaa vastaavan korkomenon, eikä Verohallitus ilmeisesti edes väittänyt tapauksessa olleen kyse veronkierrosta.¹³⁰

Apuyhtiön kautta tehdyllä yrityskaupalla ja sulautumisen myötä hankitulla EVL-statuksella saavutettiin useita etuja. Ensinnäkin yhtiölle elinkeinotoiminnan velka oli kokonaan vähennyskelpoinen, kun taas ratkaisun aikaisen sääntelyn mukaan osakkaille korko olisi ollut vähennyskelpoinen muun ansiotoiminnan korkona lukuun ottamatta tulo- ja varallisuusverolain (1240/1988) mukaista omavastuuosuutta ja 25 prosentin vähennyskeltvotonta osuutta.¹³¹ Toiseksi kohdeyhtiön liiketoiminnan tuloilla voitiin suoraan kattaa kauppahinnan rahoitusmenoja, mutta osakkaat olisivat voineet rahoittaa kaupan vasta verojenjälkeisillä nettotuloillaan. Kolmanneksi apuyhtiön käyttämiseen ostajana liittyi mahdollisuus muuntaa hankintamenoa vähennyskelpoiseksi

¹²⁸ Jos korkojen ei olisi katsottu kohdistuvan elinkeino- tai ansiotoimintaan, olisivat ne olleet yhtiölle kokonaan vähennyskeltvottomia.

¹²⁹ Ks. *Immonen* 1992, s. 263.

¹³⁰ Verohallitus sitä vastoin yritti perustella velan käyttötarkoitukseksi osakkeiden hankkimisen siten leimattuna, ettei se täyttäisi EVL 18.1 §:n 2 kohdan liiketoimintaedellytystä.

¹³¹ Luonnollisten henkilöiden osakeomistusten hallinnoimiseksi perustetun yhtiön ei yleensä katsota harjoittavan elinkeinotoimintaa. Tuloverolain mukaan verotettavalle yhtiölle osakkeiden ostamiseen liittyvän velan korot eivät lähtökohtaisesti ole elinkeinotoiminnasta johtuvia. Ratkaisun aikaisen sääntelyn mukaan korko olisi saattanut tällöin jäädä kokonaan vähentämättä. Ks. *Mattila* Verotus 1991, s. 29; *Immonen* 1992, s. 261.

fuusiotappioksi.¹³² Lopulta velkaan liittyvä henkilökohtainen vastuu ohitettiin, joskin pankki saattoi vaatia myös osakkaiden henkilökohtaisia sitoumuksia.¹³³

Eräänlaisena hankintarakenteiden hyväksyttävyyden johtoratkaisuna pidetyssä¹³⁴ tapauksessa KHO 1989-B-513 silloista yleistä veronkiertosäännöstä, verotuslain (482/1958) 56 §:ää, puolestaan vaadittiin sovellettavaksi.¹³⁵ Kyse oli niin ikään yrityskaupan ja sulautumisen ketjusta, jossa ostettu operatiivinen tytäryhtiö sulautettiin luonnollisten henkilöiden perustamaan ja omistamaan passiiviseen holdingyhtiöön. Kauppa rahoitettiin korottamalla osakepääomaa. KHO piti yhtiötä sulautumisen jälkeen liiketoimintaa harjoittavana, jolloin sulautumistappioon voitiin soveltaa silloisia elinkeinoverolain säännöksiä.¹³⁶ Enemmistön kantaan ei vaikuttanut myöskään se, että Verohallituksen mukaan vastaanottava yhtiö oli sulautumisen jälkeen identtinen sulautuvan yhtiön kanssa, koska vastaanottavalla yhtiöllä ei ollut itsenäistä toimintaa.

Vaikkei tapauksessa ollutkaan arvioitavana korkovähennysoikeuden laajuus, ratkaisu on merkittävä siinä suhteessa, että se ilmentää oikeuskäytännön sallivaa ja melko avaraa suhtautumista apuyhtiöiden käyttämiseen ulkopuolisten välisissä kaupoissa. Järjestelyä ei tulkittu veronkierroksi, vaan painoarvoa annettiin enemmän reaalityöelämälle kuin muodollisille perusteille. Kyse oli aidosta kaupasta, jossa apuyhtiön perustamiselle oli selvä liiketaloudellinen syy. Myyjä asetti kaupan ehdoksi vain yhden ostajan, vaikka operatiivisen yhtiön ostamisesta oli kiinnostunut kolmentoista tahon yhteenliittymä. Lisäksi sulautumisen myötä vastaanottava yhtiö sai EVL-statuksen, sille

¹³² Fuusiotappio ei enää ole verotuksessa vähennyskelpoinen meno tai fuusiovoitto veronalaista tuloa (EVL 52 b.1 §).

¹³³ Ks. myös ratkaisu KHO 1990-B-547, jossa liiketoimintaa harjoittaneen yhtiön työntekijän perustama holdingyhtiö osti enemmistön operatiivisen yhtiön osakkeista. Holdingyhtiö rahoitti kaupan noin 1,4 miljoonan markan pankkilainalla. Hankinnan aikaan se ei harjoittanut muuta toimintaa, mutta toimialaa oli tarkoitus laajentaa omistamaan ja hallitsemaan myös muiden yhtiöiden osakkeita ja kiinteistöjä sekä harjoittamaan ostetun yhtiön toimialaan liittyviä palvelu- ja hallintotehtäviä. Keskusverolautakunta piti holdingyhtiön toimintaa muuna ansiotoimintana, jolloin yhtiö sai vähentää pankkilainan korot rajoituksetta. KHO:n enemmistö hylkäsi Verohallituksen valituksen, jossa holdingyhtiö katsottiin osakkeita passiivisesti hallinnoivaksi yhtiöksi, joka ei olisi saanut vähentää korkoja lainkaan. KHO:ssa ei ollut tutkittavana yhtiön mahdollinen katsominen elinkeinotoimintaa harjoittavaksi. Päätös kuvastaa korkeimman hallinto-oikeuden joustavaa linjaa, joskin enemmistön kanta voitti täpärästi äänin 4–3. Ratkaiseva merkitys annettiin jälleen yhtiön järjestelyn jälkeiselle toiminnalle, tulevaisuuden suunnitelmille. Verovelvollinen oli esittänyt hyväksyttävät ja riittävät liiketoiminnalliset syyt hankintarakenteelle. Vrt. *Andersson – Penttilä* 2014, s. 51, jotka olisivat katsoneet holdingyhtiön elinkeinotoimintaa harjoittavaksi sen syntyperusteiden ja tulevan toiminnan perusteella.

¹³⁴ Ks. esim. *Immonen* 1992, s. 403. Lisäksi jäljempänä käsiteltävässä päätöksessä KHO 2016:72 eriävässä mielipiteessä viitattiin tähän ratkaisuun osoituksena sallivasta linjasta.

¹³⁵ Nykyinen VML 28 § vastaa verotuslain 56 §:ää. Ks. *Verohallinto* 2016a > 2 Yleistä veronkiertämissäännöksestä > Laki verotusmenettelystä 28 §.

¹³⁶ Mikäli yhtiö olisi katsottu TVL-yhtiöksi, olisi sulautumistappio jäänyt vähentämättä. KHO:n enemmistön kanta voitti äänin 4–1.

muodostui elinkeinoverotuksessa vähennyskelpoinen fuusiotappio ja mahdollisesti tarpeeton konsernirakenne saatiin purettua.

Neutraalisuuden näkökulmasta apuyhtiön käyttäminen on jokseenkin keinotekoista. Verotus ainakin osittain ohjaa verovelvollisen toimimaan tavalla, jolla hän ei muutoin toimisi. Toisaalta yleisen tavoitteenasettelun kannalta käyttäytyminen voidaan ymmärtää, muutoinhan liiketoiminta ei välttämättä jatkuisi tai yrityskauppa toteutuisi. Taloudellisessa mielessä hyväksyttävä tavoite saavutetaan kuitenkin muodollisesti kovin monimutkaisella tavalla, mikä ei tehokkuuden nimissä ole suotavaa. Huomionarvioista joka tapauksessa on, että kummassakin ratkaisussa kyse oli todellisista yrityskaupoista, joiden rahoituksen tai muiden edellytysten järjestymistä ei voida pitää moitittavana. Ilmeisesti myös korkein hallinto-oikeus omaksui tämän kannan ja arvioi järjestelyjä käytettyine rakenteineen kokonaisuutena. Toimenpideketjuja tai niiden lopputuloksia ei katsottu keinotekoisiksi.¹³⁷ Vastaavaa ajattelumallia on käytetty myös myöhemmissä ratkaisuissa.

4.2 KHO 1989-B-550 ja KHO 1997:77

Edellä käsiteltyjä päätöksiä voidaan verrata sisäisiä osakekauppoja koskeviin ratkaisuihin KHO 1989-B-550 ja KHO 1997:77. Vaikka kummassakin tapauksessa ydinkysymys oli korkovähennysoikeuden sijaan varojen irrottaminen osakkaille¹³⁸, ne edustavat oikeuskäytännön torjuvaa linjaa ilman riittävää liiketaloudellista tai muuta verotuksesta riippumatonta motiivia tehtyihin sisäisiin osakeluovutuksiin. Muun muassa *Mattila* on viitannut tapaukseen KHO 1989-B-550 esimerkkinä, jonka perusteella myös yrityskaupan rahoittamiseksi otetun velan koron vähennyskelpoisuus voidaan evätä, jos kysymyksessä ei ole aito yrityskauppa.¹³⁹

KHO 1989-B-550

Kaksi osakkeenomistajaa, A ja B, omistivat C Oy:n ja D Oy:n osakekannat. He päättivät myydä C Oy:n osakekannan D Oy:lle. C Oy:n käyttöomaisuuden hankinnat oli huomattavalta osin rahoitettu valtionavustuksilla. Välittömästi kaupan jälkeen suoritettiin

¹³⁷ Järjestelyn ja sen lopputuloksen keinotekoisuuden erillisestä arvioinnista ks. *Knuutinen Verotus 2008*, s. 60–62; *Isomaa-Myllymäki 2016b*, s. 233. Vaikka järjestely olisikin toteutettu veronkiertosäännöksen tarkoittamalla tavalla, sen lopputulos voi olla aito – ja toisinpäin.

¹³⁸ Varojen verovapaata irrottamista osakkaille painottaa etenkin *Kilpi DL 1990*, s. 149–150.

¹³⁹ *Mattila Verotus 1991*, s. 28, joka suhtautuu sallivasti konsernin sisäisiin kaappoihin, jos operaatiolla on selvät verotuksesta riippumattomat perusteet. Tapauskohtainen analyysi on tämän selvittämiseksi välttämätön.

tytäryhtiösulautuminen siirtyvän käyttöomaisuuden arvonkorotuksineen. KHO:n mukaan osakkaan verotuksessa osa hänen saamastaan osakkeiden kauppahinnasta voitiin lukea verotuslain 56 ja 57 §:n nojalla osakkaan saamaksi peiteltyksi osingoksi. Äänestys 4–3.

KHO 1997:77

X Ky:n vastuunalaisina yhtiömiehinä olivat puoliset A ja B sekä äänettöminä yhtiömiehinä heidän poikansa C ja D. Kommandiittiyhtiö päätettiin muuttaa osakeyhtiöksi, ja muutos rekisteröitiin 25.9.1991. X Oy:n 30 osakkeesta A merkitsi 20 ja B 10 osaketta. He myivät X Oy:n osakekannan 23.9.1991 yhteensä kolmen miljoonan markan kauppahinnasta yhdessä poikiensa kanssa 27.12.1990 perustamalleen Y Oy:lle, jonka osakkeista A omisti 35, B 17 ja kumpikin pojista 24 osaketta. Pian X Oy päätettiin sulauttaa Y Oy:öön, minkä jälkeen Y Oy:n nimeksi muutettiin sulautuneen yhtiön nimi. A ja B olivat hankkineet X Ky:stä lainaamallaan varoilla sen käytössä olleet kaksi liikehuoneistoa. Osakekannan kauppahinta oli samansuuruinen kuin puolisoitten velka kommandiittiyhtiölle. Siten A ja B vapautuivat velastaan kommandiittiyhtiölle ja myöhemmin siitä muodostetulle osakeyhtiölle. KHO katsoi poikien omistusosuutta vastaavalta osalta kyseessä olleen aito sukupolvenvaihdos ja luovutuksen vastanneen asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Muilta osin KHO näki A:n saaneen peiteltyä osinkona verotettavan edun, kun huomioon otettiin oikeustoimien samanaikaisuus ja liiketaloudellisten perusteiden puuttuminen. Äänestys 4–1.

Edellisessä ratkaisussa osakkaat esittivät toimenpiteiden syiksi yleisen toimintojen järjeistämisen, rahoitusaseman parantamisen ja yhtiökokonaisuuden muokkaamisen noteerauskelpoiseksi. Vähemmistö katsoikin, että osakkaat olivat näyttäneet järjestelylle hyväksyttävät ja riittävät liiketaloudelliset ja muut perusteet. Enemmistö kuitenkin arvioi lopputuloksen veron kiertämiseksi sen taloudellisista tavoitteista huolimatta. Merkitystä oli lisäksi sillä, että valtionavustusten myötä saatu etu kanavoitui osakemyynnin yhteydessä osakkaille henkilökohtaisesti.¹⁴⁰

Jälkimmäisessä tapauksessa transaktio hyväksyttiin osittain, sillä kyse oli aidosta ja liiketaloudellisesti perustellusta sukupolvenvaihdoksen luonteisesta transaktiosta. Toisaalta siltä osin kuin vanhemmat jäivät ostajayhtiön osakkaiksi, kyse oli rahoituksen nostamisesta liikehuoneiston hankkimiseksi ja siten veron kiertämisestä. Normaalitylanteessahan kauppahintaa olisi verotettu luovutusvoittona.¹⁴¹ Ilman verotusta tällaisiin järjestelyihin tuskin olisi ryhdytty.

Nähdäkseni ratkaisussa itse järjestelyjä ei pidetty moitittavana, mutta niiden lopputulokset olivat KHO:n enemmistön mielestä keinotekoisia. Painoarvoa annettiin luonnollisesti myös määräysvaltasuhteiden ja toimintojen muuttumattomuudelle.

¹⁴⁰ Ks. *Immonen* 1992, s. 404. Lisäksi luovutusvoittoverojärjestelmä oli ratkaisun aikaan erilainen kuin tänä päivänä.

¹⁴¹ Ks. esim. *Ryynänen DL* 2000, s. 119–120; *Järvenoja* 2007, s. 563–564.

Vaikka ratkaisut ovatkin yksilöllisiä, ne korostavat verotuksesta riippumattomien syiden ratkaisevaa merkitystä toimenpideketjun ja sen lopputuloksen hyväksyttävyydelle. Varsinkin edellisessä ratkaisussa veronkiertopykälän soveltamiskynnys oli varsin korkealla, sillä vain osa kauppahinnasta oli käsiteltävä peiteltynä osinkona.¹⁴²

4.3 KHO 2005 t. 1166

Korkein hallinto-oikeus joutui julkaisemattomassa ennakkoratkaisussaan KHO 2005 t. 1166 ottamaan uudelleen kantaa sisäisten osakekauppojen hyväksyttävyyteen. Tapauksessa järjestelyjen osallisina olivat kansainvälisen konsernin yhtiöt, eikä taustalla ollut riippumattomien osapuolten välistä yrityskauppaa. Liiketoiminnallisten tavoitteiden ohella toimenpiteillä saavutettiin huomattavat veroedut.

Tapauksessa yhdysvaltalainen emoyhtiö oli perustanut Suomeen tytäryhtiön, jonka oman pääoman suuruudeksi oli määritelty 10 miljoonaa euroa. Suomalaisen tytäryhtiön oli puolestaan tarkoitus ostaa emoyhtiöltään yhdysvaltalaisen tytäryhtiön osakekanta. Kauppa aiottiin pääosin rahoittaa 800 miljoonan euron lainalla, jonka suomalainen yhtiö ottaisi emoyhtiöltään. Siten yrityskauppaa varten Suomeen perustetun apuyhtiönä toimivan holdingyhtiön oman ja vieraan pääoman suhdeluku olisi 1:80. Sillä oli kaksi suomalaista työntekijää. Konserniin kuului myös muita suomalaisia yhtiöitä. Järjestelyllä pyrittiin tehostamaan liiketoimintaa ja sen kannattavuutta, mahdollistamaan asiakasrahoituksen järjestäminen ja mukautumaan Suomen uusiin luovutusvoittoverosäännöksiin tulevien yritysjärjestelyjen vuoksi.

KVL piti osakkeiden hankintavelan korkoja vähennyskelpoisina EVL 18.1 §:n 2 kohdan mukaisesti. Transaktiot olivat sen mukaan markkinaehtoisia, sillä osapuolten välinen kauppahinta ja koron suuruus määräytyivät markkinaehtoisesti. KHO:ssa veroasiamies vaati ennakkoratkaisun kumoamista ja korkomenojen katsomista vähennyskelvottomiksi. Ensisijaisesti konsernilaina olisi tullut luokitella pääomasijoitukseksi, kun huomioon otettiin suomalaisen yhtiön pääomarakenne. Toissijaisesti KHO:n olisi pitänyt katsoa hankintaan ryhdytyn VML 28 §:n tarkoittamalla tavalla nimellisesti. Korkein hallinto-oikeus ei kuitenkaan omaksunut veroasiamiehen kantaa vaan katsoi korkomenot vähennyskelpoisiksi. Myös konserniavustus suomalaisten yhtiöiden välillä hyväksyttiin.

Ratkaisun lopputuloksen kannalta keskeisessä asemassa oli Suomen ja Yhdysvaltojen välisen verosopimuksen 24 artiklan 3 kappaleen kvalifioitu syrjintäkielto.¹⁴³ Korkovähennyksen epääminen olisikin sinänsä ollut syrjintäkiellon vastaista, koska

¹⁴² Ks. esim. *Ryynänen* DL 2000, s. 116–117. Sisäisistä kaupoista ja niiden hyväksyttävyydestä ks. myös KHO 1988-B-567 ja KHO 1992 t. 2295.

¹⁴³ Ks. *Andersson* Verotus 2003, s. 189; *Äimä* 2009a, s. 364–367. Ks. myös jäljempänä käsiteltävä KHO 2016:72, jossa Suomen ja Yhdysvaltojen välisen verosopimuksen syrjintäkieltoartikla oli niin ikään arvioitavana.

korkomenot olivat ratkaisun aikaan suomalaisille yhtiöille pääsääntöisesti vähennyskelpoisia – maksettiinpa ne kotimaahan tai ulkomaille. Koron vähennyskelvottomuus olisi myös saattanut johtaa kaksinkertaiseen verotukseen, mikäli Yhdysvaltojen veroviranomaiset eivät olisi omaksuneet Suomen käsitystä. Päätös ilmentääkin varovaista suhtautumista syrjintäkieltoartiklan tulkintaan ja on myös legaliteettiperiaatteen mukainen.¹⁴⁴

Toisaalta järjestelyä olisi nähdäkseni ollut mahdollista pitää puhtaasti keinotekoisena ja VML 28 §:n tarkoittamalla tavalla tehtynä, jolloin korkojen vähennysoikeutta ei olisi ollut.¹⁴⁵ Sisäisellä kaupalla luotiin suomalaiselle vastaperustetulle yhtiölle todella huomattava velka, josta se maksoi korkoa ulkomaille. Liiketoimintaa harjoittaneen yhtiön tulos neutraloitiin holdingyhtiön korkomenoja vastaan. Selvää oli, ettei holdingyhtiö olisi omalla kassavirrallaan pystynyt kattamaan lainanhoitokustannuksia. Vaikka verovelvollisella lähtökohtaisesti onkin oikeus päättää konsernin toimintojen organisoimisesta ja tytäryhtiön rahoittamisesta, näyttää kokonaisuus varsin verovetoiselta. Olisiko siihen todella verottomassa maailmassa ryhdytty, vai ohjasiko yksinomaan verotus oikeustoimiin?

4.4 Helsingin hallinto-oikeus 10.12.2009 nro 09/1311/6

4.4.1 Päätöksen tosiseikat, lopputulos ja perustelut

Helsingin hallinto-oikeuden julkaisemattomassa ratkaisussa 10.12.2009 nro 09/1311/6 arvioitiin oikeutta korkovähennykseen kansainvälisen konsernin sisäisessä rakenne- ja rahoitusjärjestelyssä. Verovuosia 1998–2002 koskeva päätös on jäänyt oikeuskirjallisuudessa todella vähälle huomiolle. Olennaista ratkaisussa on liiketaloudellisten perusteiden näyttäminen.

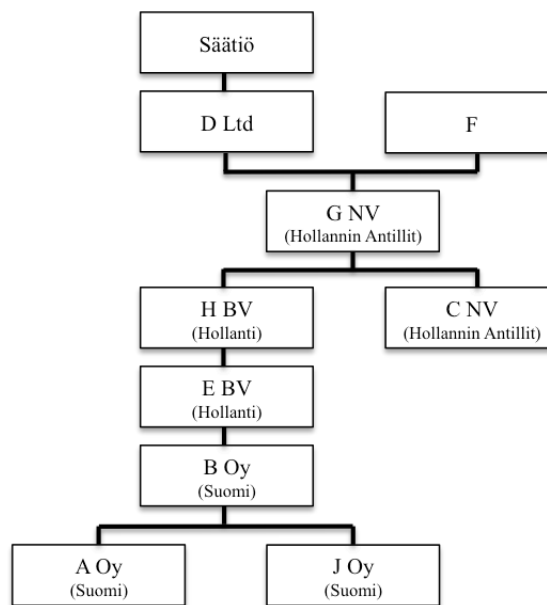
D Ltd:n ja F:n perustama G NV osti pörssilistautuneen C NV:n osakkeet 126 miljoonalla punnalla vuonna 1998. D Ltd oli jo ennen järjestelyä C NV:n suurin osakkeenomistaja. Kaupan kohteena ollut holdingyhtiö C NV omisti E BV:n kautta eri maissa sijaitsevat operatiiviset yhtiöt. Pörssikauppa rahoitettiin osittain G NV:n ottamalla 70 miljoonan punnan

¹⁴⁴ Ks. samalta ajalta myös ratkaisu KHO 2006:53, joka koski pääosin korkomenoista muodostuneiden tappioiden vähentämistä yrityskaupan jälkeen. Ulkomainen taho oli hankkinut suomalaisen operatiivisen yhtiön osakkeet suomalaisen apuyhtiön kautta. Tapauksessa korkomenojen vähennyskelpoisuutta ei haastettu ja poikkeuslupa tappioiden vähentämiseen myönnettiin. Siten voitaneen sanoa myös hankintarakenteen hyväksytyin.

¹⁴⁵ Ks. myös *Äimä* 2009b, s. 59; *Äimä* 2012, s. 57.

pankkilainalla, joka sopimuksen mukaan käytettiin osakkeiden maksamiseen sekä C NV:n ja sen tytäryhtiöiden velkojen uudelleenrahoitukseen. Edelleen tarkoituksena oli siirtää lainavastuu holdingyhtiöille, jotka G NV perustaa.

G NV:n perustama H BV ostikin eri maiden operatiiviset yhtiöt omistavan E BV:n. Lisäksi H BV perusti kuhunkin maahan uuden holdingyhtiöportaan, jolloin Suomeen perustettiin B Oy. Hieman myöhemmin vastuu pankkilainasta siirrettiin uusille holdingyhtiöille, ja B Oy:n osuudeksi tuli noin 97,3 miljoonaa markkaa. Tällöin myös B Oy myytiin E BV:lle. Edelleen E BV myi eri maiden operatiiviset yhtiöt uusille holdingyhtiöille, missä yhteydessä se myi A Oy:n ja J Oy:n osakkeet B Oy:lle pankkilainan määrää vastaavaan, velaksi jääneeseen kauppahintaan. Tytäryhtiöt purettiin B Oy:öön vuonna 2001, ja B Oy:n nimi muutettiin A Oy:ksi. Kaiken kaikkiaan järjestelyistä syntyi Hollannissa merkittävä verovapaa luovutusvoitto ja Suomessa huomattava purkutappio.

Kuva 2. Tapausta Helsingin HaO 10.12.2009 nro 09/1311/6 koskeva konsernikaavio ennen suomalaisten operatiivisten yhtiöiden purkamista.

Veroasiamiehen mukaan uusi holdingyhtiöporras perustettiin korkojen vähennysoikeuden ja purkutappion saavuttamiseksi. Liiketaloudellisesti ei ollut perusteltua siirtää lainavastuuta yhtiölle, joka ei pysty suoriutumaan lainanhoitovelvoitteistaan. Sisäisten järjestelyjen jälkeenkin E BV omisti suomalaiset yhtiöt. Koska liiketaloudelliset tavoitteet olisi saavutettu ilman uutta holdingyhtiöporrasta, yhtiöllä ei tullut olla oikeutta vähentää purkutappiota eikä lainakorkoja.

A Oy:n mielestä vähennyskelpoisuuden arvioinnin kannalta oli olennaista, että suomalaista yhtiötä koskevat järjestelyt liittyivät konsernissa tapahtuneeseen ulkopuolisten väliseen yrityskauppaan. Alun perin holdingyhtiö perustettiin uuden

omistajatahon toimesta A Oy:n ja J Oy:n hankkimista varten, ja lainojen kohdistaminen mahdollisimman lähelle maakohtaisia operatiivisia yhtiöitä tapahtui pankin vaatimuksesta ensisijaisesti rahoitukseen liittyvistä syistä. B Oy:n perustaminen oli tarpeen myös liikkeenjohdollisista ja hallinnollisista syistä¹⁴⁶, eikä lopullinen organisaatorakenne ollut vielä tällöin selvillä. Toiminnan tehostamiseksi maakohtainen organisaatio korvattiin alueellisella organisaatiolla.

Helsingin hallinto-oikeus oli äänestysratkaisussaan evännyt korkojen ja purkutappion vähennysoikeuden VML 28 §:n nojalla ja hyväksynyt Veronsaajien oikeudenvälityksikön valituksen.¹⁴⁷ Korkein hallinto-oikeus kuitenkin myönsi A Oy:lle valitusluvan, kumosi Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen ja palautti asian hallinto-oikeuteen suullisen käsittelyn toimittamista varten.¹⁴⁸

Hallinto-oikeus ratkaisi päätöksellään 10.12.2009 nro 09/1311/6 asian uudelleen veroasiamiehen hyväksi. Enemmistön mukaan A Oy ei ollut vielääkään esittänyt riittävää selvitystä siitä, että toimenpiteelle annettu oikeudellinen muoto vastasi asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, vaan omistusjärjestelyn liiketaloudellisia perusteita oli selvitetty koko kansainvälisen konsernin näkökulmasta. Syyt olivat ymmärrettäviä ja hyväksyttäviä mutteivät kuitenkaan selittäneet sitä, miksi Suomeen oli verotuksesta riippumattomista syistä tarpeen perustaa holdingyhtiö. Olihan konsernilla Suomessa jo ennestään kaksi yhtiötä, jotka olivat holdingyhtiön perustamishetkellä siihen nähden samalla organisaatiotasolla. Lisäksi lainanantajan vaatimuksilla ei ollut verotuksessa sitovaa vaikutusta, eikä lainavastuun siirtäminen sisäisillä kaupoilla ollut vaikuttanut koko konsernin taloudelliseen tilanteeseen. A Oy:llä ei ollut oikeutta vähentää korkomenoja tai purkutappiota verotuksessaan. KHO ei myöntänyt valituslupaa hallinto-oikeuden ratkaisuun.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Liiketaloudellisina syinä mainittiin muun muassa vakuusjärjestelyt, osakkuuslainsäädäntö, johto- ja tukitoimintojen keskittäminen ja siitä syntyvät säästöt sekä valuuttariskien minimoiminen.

¹⁴⁷ Helsingin hallinto-oikeus 28.1.2008 nro 08/0112/6. Vähemmistöön jäänyt hallinto-oikeustuomari yhtyi A Oy:n näkemyskseen. Hänen lausuntonsa mukaan apuyhtiön käyttöä ei voitu pitää veron kiertämisenä. Kysymyksessä ei myöskään ollut konsernin sisäinen järjestely, sillä vanhojen ja uusien omistajien välillä ei ollut riippuvuussuhdetta. Asiassa ei ollut näytetty, että Suomen yhtiöstä olisi maksettu liian korkea hinta tai että yhtiöön olisi kohdistettu liikaa vierasta pääomaa. Lainojen allokointi oli johtunut ensisijaisesti rahoituksellisista syistä, ja holdingyhtiön perustamiselle oli liiketaloudelliset syyt.

¹⁴⁸ KHO 27.4.2009 t. 1028.

¹⁴⁹ KHO 27.4.2010 t. 922. Korkeimman hallinto-oikeuden valituslupapäätöksestä tehtiin vielä purkuhakemus, joka ei kuitenkaan menestynyt. Ks. KHO 30.8.2013 t. 2691.

4.4.2 Päätöksen arviointi

Hallinto-oikeuden ratkaisu on nähdäkseni oikea ja perusteltu, sillä toimenpiteet olivat kokonaisuutena arvioiden epäilemättä todella verovetoisia. Sisäisellä kaupalla, jossa määräysvaltasuhteet eivät käytännössä muuttuneet, ja sitä seuranneella purulla luotiin verotuksessa vähennyskelpoinen purkutappio.¹⁵⁰ Kauppahinta koostui lähes kokonaan purussa tuloutumattomasta liikearvosta. Kyse oli mielestäni puhtaasti keinotekoisesta veronkiertojärjestelystä.

Hallinto-oikeus katsoi, ettei apuyhtiön käytölle ollut esitetty hyväksyttäviä ja riittäviä liiketaloudellisia perusteita eivätkä lainavastuun siirtämisestä aiheutuneet pankkilainan korkokulut liittyneet sen elinkeinotoimintaan. Oliko korkokulujen vähennyskeltvottomuus kuitenkin vain seuraus edellä kuvatusta purkutappiosta koskeneesta järjestelystä? Tapauksesta ei mielestäni voi tehdä johtopäätöstä, että apuyhtiöiden käyttö yrityskaupoissa olisi moitittavaa. Päätöksen lopputulokseen lienee olennaisesti vaikuttanut keinotekoisesti syntynyt purkutappio.

Pääpaino julkaisemattomassa ratkaisussa on liiketaloudellisista perusteista esitetyn näytön riittävyyden arvioinnissa. KHO palautti asian hallinto-oikeuteen suullisen käsittelyn toimittamista varten, perusteita käsiteltiin hallinto-oikeuden päätöksessä kattavasti ja KHO ei antanut asiassa enää toistamiseen valituslupaa. Nähdäkseni tämä heikentää päätöksen korkovähennysoikeutta koskevaa ennakkotapausarvoa entisestään.

4.5 RÅ 2001 ref. 79 ja RÅ 2007 ref. 85

Ennen vuotta 2009 Ruotsissa ei muutamia vähämerkityksisiä poikkeuksia lukuun ottamatta ollut korkovähennysoikeutta elinkeinoverotuksessa rajoittavia säännöksiä, ja yritykset harjoittivat velkavivutukseen perustuvaa verosuunnittelua yleisesti. Lisäksi rajoitetusti verovelvolliselle maksettava korko on Ruotsissa verovapaa.¹⁵¹ Yleisellä veronkiertosäädöksellä on kuitenkin ollut mahdollista jo pitkään puuttua moitittaviin tapauksiin. *Regeringsrätten* onkin kahdessa ratkaisussaan arvioinut veronkiertolainsäädännön soveltuvuutta velkarahoitteiseen järjestelyyn, jossa suoraan

¹⁵⁰ Nykyään käyttöomaisuusosakkeiden purkutappio on lähtökohtaisesti verovähennyskelpoinen, mikäli osakeomistus on alle kymmenen prosenttia ja yhtäjaksoinen omistus on kestänyt vähintään vuoden ajan (EVL 51 d.2 §).

¹⁵¹ Ks. esim. *Åimä* 2009a, s. 393.

omistettuja tytäryhtiöitä myytiin hankintaa varten perustetuille apuyhtiöille. Hankintavelan korot vähennettiin saatua konserniavustusta vastaan.

Ratkaisussa RÅ 2001 ref. 79 veronkiertosäädös ei tullut sovellettavaksi. Vaikka järjestelyllä saavutettiin huomattavat veroedut, se oli seurausta Ruotsin lainsäädännössä hyväksytyistä veroseuraamuksista. Siten lain sisällölle vierasta lopputulosta ei saavutettu ja veronkiertonormi ei tullut sovellettavaksi. Vastaavasti tapauksessa RÅ 2007 ref. 85 toimenpiteet hyväksyttiin yhdenvertaisuusperiaatteen nojalla. Mikäli tilanteeseen olisi haluttu puuttua, se olisi tullut tehdä lakimuutoksella legaliteettiperiaatteen mukaisesti.¹⁵²

Vaikka ensin mainitussa ratkaisussa todettiin, että järjestelyihin ryhdyttiin pääasiassa veroetujen saavuttamiseksi, toimenpiteet hyväksyttiin. Neutraalisuuden näkökulmasta tilanne on jokseenkin epätydyttävä, sillä verotus keskeisesti ohjaa verovelvollisen päätöksentekoa. Huomionarvoista kuitenkin on myös legaliteettiperiaatteelle annettu vahva ja Suomeen nähden jokseenkin erisuuri painoarvo, vaikka veronkiertoa koskevissa periaatteissa maiden välillä onkin eroja.¹⁵³ Toisaalta ratkaisuista on kulunut jo useita vuosia, joten tehdyt tulkinnat tulee suhteuttaa silloiseen kontekstiin.

4.6 Sivuliikeratkaisut

4.6.1 Yleistä

Korkein hallinto-oikeus antoi keväällä 2016 kaksi samalla kokoonpanolla tehtyä ja laajaa keskustelua herättänyttä ratkaisua, jotka koskivat ulkomaisen yhtiön Suomessa olevan sivuliikkeen oikeutta vähentää korkomenoja, jotka olivat aiheutuneet kansainvälisestä yrityskaupasta. Samalla se hylkäsi kolmessa samantyyppisessä asiassa tehdyt valituslupahakemukset.¹⁵⁴ KHO:n antamien päätösten keskeisimmät erot liittyvät sivuliikkeiden aktiivisuuteen sekä osakkeiden ja hankintavelan ajalliseen kohdistamiseen sivuliikkeelle. Tässä alaluvussa analysoidaan ensin korkeimman

¹⁵² *Tivéus* Skattenytt 2008, s. 62–64; *Hultqvist* Svensk Skattetidning 2008, s. 64–65.

¹⁵³ Periaatteen merkitystä verotuksen toimittamiselle on korostettu myös EU-tasolla. Ks. julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus asiassa C-309/06, Marks & Spencer, kohta 40.

¹⁵⁴ Tosin tapauksessa Helsingin hallinto-oikeus 20.5.2014 14/0498/4 määrätty veronkorotus poistettiin KHO:ssa. Ks. julkaisematon ratkaisu KHO 19.5.2016 t. 2150.

hallinto-oikeuden ratkaisuja, minkä jälkeen niiden keskeisiä piirteitä verrataan yhteen hallinto-oikeuden päätöksistä.¹⁵⁵

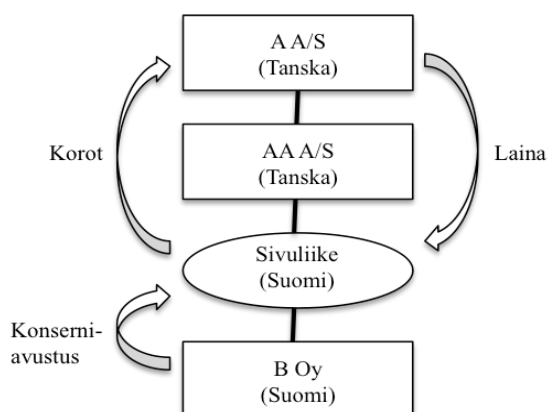
4.6.2 KHO 2016:71

4.6.2.1 Päätöksen tosiseikat, lopputulos ja perustelut

Vuosikirjaratkaisu KHO 2016:71 koskee aikajärjestyksessä ensimmäistä hallinto-oikeuden päätöstä.¹⁵⁶ Ratkaisuseloste on pitkä ja monipolvinen, mikä vaikeuttaa keskeisen perustelun yksilöimistä. Tapauksen tosiseikat ovat seuraavat:

Kansainvälinen A-konserni oli hankkinut konsernin ulkopuolisen B Oy:n osakekannan vähitellen vuosien 1972–1999 välillä.¹⁵⁷ Konsernissa toteutettiin vuonna 2006 sisäinen rakennejärjestely, jossa tanskalaisen A A/S:n kokonaan omistama tytäryhtiö AA A/S perusti Suomeen sivuliikkeen. Pian tämän jälkeen A A/S myi suomalaisen liiketoimintaa harjoittaneen B Oy:n osakkeet AA A/S:lle. Kauppakirja tehtiin A A/S:n ja suomalaisen sivuliikkeen välillä, ja osakkeita käsiteltiin sivuliikkeen käyttöomaisuutena myös kirjanpidossa.

Kauppahinnaksi sovittiin 650 miljoonaa euroa, joka rahoitettiin 150 miljoonan euron osakepääoman kohdistamisella sivuliikkeelle ja 500 miljoonan euron sisäisellä lainalla A A/S:ltä. Lainasta maksettiin vuosina 2006–2010 yhteensä yli 140 miljoonaa euroa korkoa, joka katettiin B Oy:n antamalla konserniavustuksilla. Sivuliikkeen palvelukseen oli osittain siirretty kaksi henkilöä B Oy:stä harjoittamaan pienimuotoista tutkimus- ja kehitystoimintaa sekä muiden palveluiden tuottamista konserniyhtiöille. Sivuliikkeen johtaja toimi myös B Oy:n hallituksen puheenjohtajana.

Kuva 3. Tapauksessa KHO 2016:71 toteutetuilla järjestelyillä syntynyt rakenne.

¹⁵⁵ Oikeuskirjallisuudessa aihetta on käsitelty suhteellisen kattavasti. Ks. *Penttilä* 2016, s. 1–19; *Nykänen* 2016, s. 11–22; *Isomaa-Myllymäki* Verotus 2016a, s. 365–377; *Knuutinen* DL 2016, s. 799–818.

¹⁵⁶ Helsingin hallinto-oikeus 7.3.2014 nro 14/0213/4. Tapaus oli oikeuskirjallisuudessa esillä jo ennen hallinto-oikeuden päätöstä. Ks. *Laaksonen* Verotus 2013, s. 206–208.

¹⁵⁷ Julkisista lähteistä ilmenee, että tapaus koskee *Carlsberg*-konsernia ja sen omistusta suomalaisessa *Sinebrychoffissa*. Ks. esim. *Hyytinen* 2016a.

Toimenpiteiden liiketaloudelliseksi perusteiksi mainittiin konsernin pääomarakenteen muokkaaminen pankkien vaatimuksia vastaavaksi, rahoitustoimintojen keskittäminen, B Oy:n toiminnan ja valvonnan uudelleenjärjestely sekä Tanskan verolainsäädäntöön sopeutuminen. Kuvatunlaisen *debt push down* -järjestelyn lopputuloksena valtaosa B Oy:n tulosta siirrettiin kuitenkin verovapaasti Tanskaan. Kyse ei ollut niin sanotusta *double dip* -tilanteesta, jossa saavutetaan kahdenkertainen veroetu, sillä sivuliikkeelle allokoitujen lainojen korot eivät olleet vähennyskelpoisia Tanskassa.¹⁵⁸

Korkojen vähennysoikeuden suhteen ratkaisevaksi asiassa tiivistyi se, oliko tytäryhtiöosakkeet ja niihin liittyvä hankintavelka perusteltua kohdistaa juuri sivuliikkeelle.¹⁵⁹ Hallinto-oikeus eväsi vähennysoikeuden ensisijaisesti VML 28 §:n nojalla¹⁶⁰, kun taas KHO päättyi samaan lopputulokseen etenkin EVL 7 §:n normaalitulkinnalla erityisesti OECD:n ohjeiden pohjalta. Osakkeita ei tullut pitää sivuliikkeeseen kuuluvina varoina. Siten hankintavelkaakaan ei katsottu sivuliikkeen velaksi, eivätkä velan korot olleet sille vähennyskelpoisia.¹⁶¹

KHO:n mukaan kohdistamisongelmaa tuli arvioida OECD:n malliverosopimuksen vuonna 2008 päivitetyn kommentaarin mukaisen kaksivaiheisen lähestymistavan valossa, sillä Pohjoismaiden verosopimus vastaa sisällöltään malliverosopimusta. Lähtökohtana on erillisen yrityksen periaate, eli sivuliikkeen tuloksen laskennan tulee tapahtua samalla tavoin kuin itsenäisessä yrityksessä. Ensiksi toiminto- ja tosiasia-analyysissä selvitetään sivuliikkeessä tosiasiallisesti olevat toiminnot, varat sekä riskit. Kohdistamisessa keskeisessä asemassa ovat taloudelliset tosiseikat, joita arvioidaan etenkin avainhenkilötoimintoja silmällä pitäen.¹⁶² Toisessa vaiheessa puolestaan

¹⁵⁸ Vaikka järjestelyn taustalla oli ulkopuolisen kanssa tehty kauppa ja rahoituksella oli liittymäkohta ulkopuoliseen velkaan, korkein hallinto-oikeus hyväksyi hallinto-oikeuden tulkinnan järjestelyn ja velan sisäisestä luonteesta. A-konsernin mukaan se osti vuonna 2004 huomattavalla velkarahalla norjalaisen Q:n osuuden yhteisyrityksestä A A/S:stä, joka omisti B Oy:n osakkeet. Osin tämän hankinnan seurauksena konsernissa toteutettiin uudelleenjärjestelyjä, missä yhteydessä myös Suomen sivuliike perustettiin. Tarkoituksena oli allokoida velkaa maihin, joissa A A/S:n operatiivisen tytäryhtiöt tuottivat kassavirtaa. Hallinto-oikeuden mielestä Q-kaupan rahoittamiseen liittyvää velkaa ei kuitenkaan voitu pitää B Oy:n osakkeiden hankintavelkana. Näkökulma on huomionarvoinen arvioitaessa ratkaisun yleistä merkitystä.

¹⁵⁹ Ks. *Nykänen* 2016, s. 15. Vrt. *Penttilä* 2016, s. 6.

¹⁶⁰ Hallinto-oikeus tosin totesi allokoinnista koskevien ohjeiden soveltamisen johtavan samaan lopputulokseen kuin veronkiertosäännösten soveltaminen.

¹⁶¹ KHO:n ratkaisu syntyi äänestyksen tuloksena (3–2).

¹⁶² Kohdistaminen perustuu kirjanpitoon sekä oikeudellisiin ja taloudellisiin tosiseikkoihin, joista siis jälkimmäiset ovat OECD:n mukaan ratkaisevassa asemassa. Avainhenkilötoiminnot arvioidaan tapauskohtaisesti. Ks. *OECD* 2008, s. 13–15; *Huibregtse – Verdoner – Valutyte – Offermanns* European Taxation 2015, s. 367–368. Ruotsissa *Skatteverket* on päättänyt OECD:n raportin pohjalta johtopäätökseen, jonka mukaan lähtökohtaisesti tytäryhtiöosakkeet tulee allokoida sille yrityksen osalle,

määritetään markkinaehtoisesti sivuliikkeen voitto tai tappio siten, että huomiota kiinnitetään ensi vaiheen komponenttien jakautumiseen sivuliikkeen ja muiden osien välillä.¹⁶³ KHO sovelsi lähestymistapaa myös varojen kohdistamiseen. Suomen lainsäädäntöön viitattiin toteamalla, että osakkeita on pidettävä sivuliikkeen käyttöomaisuutena vain, jos niiden todetaan olleen juuri sivuliikkeessä harjoitetun elinkeinotoiminnan pysyvässä käytössä (EVL 12 §).

KHO kiinnitti huomiota sivuliikkeelle siirrettyjen toimintojen ja työntekijöiden vähäisyyteen, toimintojen laatuun sekä osinkojen siirtämiseen välittömästi Tanskan konserniyhtiöille. Sivuliikkeen henkilökunnan tehtävät eivät olleet B Oy:n omistajuuteen liittyviä avainhenkilötoimintoja. Sitä vastoin B Oy:tä valvottiin ja omistajuuteen liittyviä intressejä hoidettiin osakkeiden siirron jälkeenkin Tanskassa, sillä sivuliikkeen edustajat eivät tosiasiaassa voineet käyttää omistajanvaltuuksia. Arviointiin ei vaikuttanut se, ettei pääliikkeessä ollut henkilökuntaa. Lisäksi konserniavustuksen turvin sivuliike selvisi pelkästä koronmaksuvelvoitteestaan.

Lopuksi sivuliike väitti EU-oikeuden sijoittautumisvapauden ja verosopimuksen syrjintäkiellon merkitsevän sitä, ettei ulkomaisen yhtiön Suomessa olevaa sivuliikettä voida asettaa verotuksessa huonompaan asemaan kuin suomalaista apuyhtiötä. Kun apuyhtiöiden käyttäminen yrityskaupassa on oikeus- ja verotuskäytännössä hyväksytty, myös sivuliikkeellä tulee olla korkovähennysoikeus. KHO piti tilanteita vertailukelvottomina ja osakkeiden kohdistamista sivuliikkeelle keinotekoisena.¹⁶⁴ Kyse ei ollut syrjinnästä.

4.6.2.2 Päätöksen arviointi

KHO arvioi kohdistamisongelmaa erityisesti OECD:n ohjeiden kannalta, jolloin asian käsittely kotimaisen sääntöjen valossa jäi vähälle huomiolle. Suomen sisäisessä lainsäädännössä ei ole nimenomaisia säännöksiä tulojen ja varojen kohdistamisesta sivuliikkeelle, vaan asia ratkaistaan tuloverotuksessa vakiintuneesti taloudellista ja muodollisjuridista liittymää punnitsemalla. Vaikka itsenäisten verovelvollisten tasolla

jossa työskentelevillä henkilöillä on valtuudet päättää osakkeiden hankinnasta, sen rahoituksesta ja myymisestä. Ks. *Skatteverket* 2012 > 1 Sammanfattning ja 4 Bedömning.

¹⁶³ Ks. *Finér* Verotus 2015, s. 411–419.

¹⁶⁴ Huomionarvoista on, että nimenomaan kohdistamista – ei järjestelyä – pidettiin keinotekoisena. KHO ei myöskään käyttänyt sanaparia ”puhtaasti keinotekoinen”. Ks. termistä *Urpilainen* 2012, s. 150–172.

lähtökohtana ovat muodollisjuridiset kriteerit, epäitsenäisen sivuliikkeen tapauksessa taloudellisen liittymän merkitys kasvaa. Asetelman voidaan jopa katsoa kääntyvän päällelleen. Myös KHO edellytti taloudellista liittymää toteamalla, ettei osakkeiden kirjanpidollinen käsittely ollut ratkaiseva, jos se ei perustunut todellisiin taloudellisiin olosuhteisiin.¹⁶⁵

Nähdäkseni OECD:n yksityiskohtaisen lähestymistavan ja kotimaisen näkökulman myötä päädytään jokseenkin samaan lopputulokseen. Taloudellisia tosiseikkoja tai liittymää arvioimalla osakkeita ei sinänsä ollut perusteltua kohdistaa sivuliikkeelle, kun otetaan huomioon tapauksen tosiseikat eli esimerkiksi osakkeiden omistukseen liittyvien toimintojen jääminen Tanskaan.¹⁶⁶ Taloudellista omistajuutta arvioitaessa keskeiseksi nousi siten se, missä avainhenkilötoimintojen katsottiin olevan.¹⁶⁷ Tarvetta VML 28 §:n soveltamiselle ei ollut. Toisaalta konserneissa emoyhtiö lähtökohtaisesti päättää kauaskantoisista toimenpiteistä, ja sivuliike tai apuyhtiö voi vain harvoin käyttää itsenäisesti määräysvaltaa tytäryhtiön yhtiökokouksessa. KHO:n ratkaisussa ja OECD:n ohjeissa konserninäkökulma kuitenkin sivuutetaan, mitä on mielestäni pidettävä selvänä puutteena.

KHO ei myöskään nähnyt ongelmalliseksi OECD:n vuoden 2008 raportin käyttöä osin taannehtivana tulkintalähteenä vuosien 2006–2010 verotuksessa. Siltä osin kuin raportti johti malliverosopimuksen muuttamiseen, sille ei legaliteettiperiaate huomioon ottaen voitu antaa merkitystä. Tulkintaa ohjaavat kannanotot sitä vastoin saivat suuren painoarvon. Vaikka raportti epäilemättä muutti käytäntöjä monin paikoin, KHO ei nähnyt tarvetta itse tutkia raportin merkitystä. Se luotti siihen, mitä raportissa asiasta sanottiin.

Sivuliike perusteli järjestelyn hyväksyttävyyttä myös sillä, että oikeustoimien veroseuraamukset vastasivat voimassa olleen verolainsäädännön ilmaisemia periaatteita.

¹⁶⁵ Taloudellisessa liittymässä on keskeistä, kenen aikaansaama tulon kerryttävä suorite on tai kenen tulon hankkimista meno edistää. Muodollisjuridisessa liittymässä kyse on puolestaan siitä, kuka on tulon oikeudellinen vastaanottaja tai menon oikeudellinen suorittaja. Ks. *Ranta-Lassila Verotus 2000*, s. 366–367; *Helminen 2000*, s. 17; *Penttilä 2016*, s. 5–6.

¹⁶⁶ Arviointiin ei vaikuttanut se, ettei AA A/S:llä ollut Tanskassa lainkaan henkilökuntaa. Se toimi samoissa tiloissa A A/S:n kanssa, ja sen hallituksessa istui muun muassa koko konsernin talousjohtaja sekä lakiasiaintohtaja.

¹⁶⁷ Suomessa omaksuttiin Ruotsin *Skatteverketin* kantaa vastaava tulkinta, jonka mukaan avainhenkilötoiminnoiksi katsotaan tytäryhtiöosakkeiden hankkimiseen, rahoitukseen ja niistä luopumiseen liittyvän päätösvalan käyttäminen. Pelkkä omistaminen sekä sisäisten palveluiden tuottaminen ja niihin liittyvä omistajaohjaus eivät välttämättä riitä. Ks. alaviite 162; *Isomaa-Myllymäki 2016a*, s. 375.

Vastaavan perustelun esitti *Regeringsrätten* edellä käsitellyssä päätöksessään RÅ 2001 ref. 79. Legaliteettiperiaatteelle ei kuitenkaan Suomessa annettu vastaavaa painoarvoa.

Lopulta KHO hylkäsi EU-oikeuteen ja verosopimukseen perustuneen syrjintävaihteen, koska sivuliike ja apuyhtiö eivät olleet vertailukelpoisia. Vaikka verovelvollinen voikin valita harjoittamansa toiminnan oikeudellisen muodon, sivuliikkeen ja osakeyhtiön erilaisella siviilioikeudellisella taustalla oli tapauksessa keskeinen merkitys. Apuyhtiön osalta relevanttia olisi ollut EVL-status ja osakkeiden kuuluminen sen elinkeinotoiminnan varoihin, ei kohdistamisen arviointi.¹⁶⁸ Mikäli sivuliikkeen tilalla olisi kuitenkin ollut suomalainen osakeyhtiö, sitä olisi lähtökohtaisesti pidetty elinkeinonharjoittajana. Lisäksi hyödykkeen käytön pääasiallisuus ratkaisee sen, luetaanko hyödyke elinkeinotoiminnan tulolähteen varoihin (EVL 53 §). Yleensä tytäryhtiöosakkeiden katsotaan kuuluvan suomalaisen yhtiön elinkeinotoiminnan varoiksi ja erityisesti sen käyttöomaisuuteen, varsinkin jos yhtiöiden välillä on esimerkiksi sisäistä laskutusta.¹⁶⁹ Vastaavasti sivuliikkeeseen tulee soveltaa samoja periaatteita kuin itsenäisiin yhtiöihin, sillä sivuliike on rajoitetusti verovelvollisen Suomessa oleva elinkeinotoiminnan tulolähde.¹⁷⁰ Siten syrjintäkiellon näkökulmasta tytäryhtiöosakkeiden olisi tullut katsoa kuuluvan sivuliikkeen elinkeinotoiminnan käyttöomaisuuteen. Kaiken kaikkiaan en näe tilanteita vertailukelvottomina.¹⁷¹

Päätöksen lopputulosta voidaan joka tapauksessa pitää EU-oikeudellisesti ja verosopimuksen näkökulmasta hyväksyttävänä, jos järjestely olisi katsottu puhtaasti keinotekoiseksi. KHO ei kuitenkaan asiaa juurikaan käsitellyt, joskin se mainitsi, että osakkeiden kohdistaminen sivuliikkeen varoiksi olisi ollut keinotekoisia.¹⁷² Nähdäkseni juuri sijoittautumisvapauden ja syrjintäkiellon vuoksi päätöksen perustelemisen ensisijaisesti VML 28 §:n soveltamisella olisikin ollut tarpeen. Hallinto-oikeus päätyi

¹⁶⁸ Jos osakkeet eivät kuuluisi yhtiön elinkeinotoimintaan, ne olisi lähtökohtaisesti luettava yhtiön henkilökohtaisen tulolähteen varoiksi. Siten hankintavelan korot olisivat vähennyskelpoisia TVL:n mukaan. Konserniavustusta ei puolestaan tällöin voitaisi kuitata korkomenoja vastaan. Sivuliikkeen kohdalla osakkeiden katsominen henkilökohtaisen tulolähteen varoiksi merkitsisi puolestaan sitä, etteivät ne lainkaan olisi sivuliikkeen varoja. Ks. *Nykänen* 2016, s. 20–21.

¹⁶⁹ Vrt. *Penttilä* 2016, s. 6 ja 11. Hän katsoo, ettei sivuliikkeen ja B Oy:n välillä ollut sellaista toiminnallista yhteyttä, että osakkeita olisi voitu pitää sivuliikkeen käyttöomaisuutena.

¹⁷⁰ Johtopäätökseen päädytään lukemalla TVL 13 a §:ää, TVL 10.1 §:n 2 kohtaa ja TVL 9.3 §:ää. Ks. *Malmgrén* 2008, s. 309–311.

¹⁷¹ Yhtiö ja samassa valtiossa ollut sivuliike on EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä rinnastettu esimerkiksi asiassa C-309/97 *Saint-Gobain*, kohdat 47–48. Ks. myös asia 270/83 *Avoir Fiscal*, kohdat 20–22.

¹⁷² Esimerkiksi julkisasiamies *Légerin* ratkaisuehdotuksessa asiassa C-196/04 *Cadbury Schweppes* todettiin, että mikäli tytäryhtiö on pelkkä täytäntöönpaneva yksikkö ja päätökset tehdään muualla, kysymys on täysin keinotekoisesta järjestelystä.

ratkaisussaan tähän ja samalla totesi myös, että apuyhtiön käyttö arvioidaan kunkin tapauksen osalta erikseen.¹⁷³ Syrjivää menettelyä ei siten olisi ilmennyt.

4.6.3 KHO 2016:72

4.6.3.1 Päätöksen tosiseikat, lopputulos ja perustelut

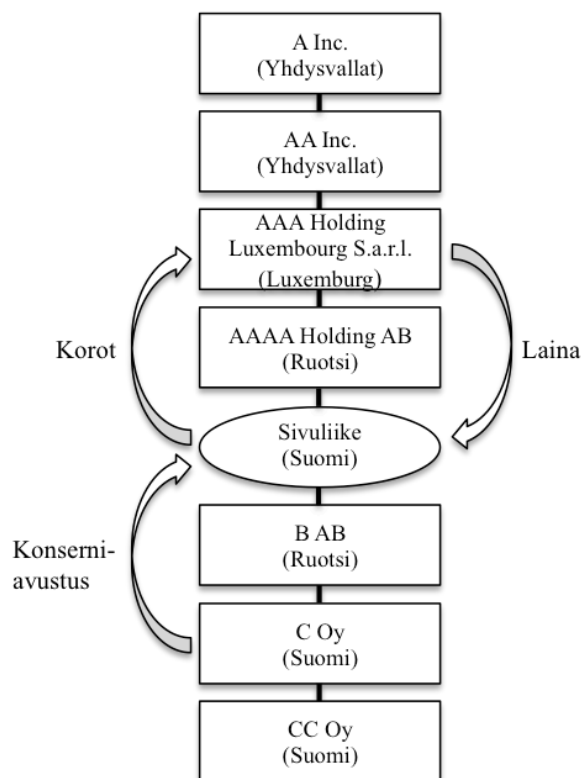
Päätös KHO 2016:72 eroaa edellä käsitellystä ratkaisusta lähinnä sivuliikkeen toimintojen aktiivisuuden osalta. Lisäksi tapauksessa tytäryhtiöosakkeet siirrettiin sivuliikkeelle nopeasti niiden ulkoisen hankinnan jälkeen, kun taas ratkaisussa KHO 2016:71 emoyhtiö omisti osakkeet useiden vuosien ajan ennen sisäistä kauppaa.

Yhdysvaltalainen A Inc. hankki 17.3.2008 riippumattomien osapuolten välisessä kaupassa ruotsalaisen B AB:n osakkeet.¹⁷⁴ Kaupan jälkeen toteutettiin sarja konsernin sisäisiä järjestelyjä. A Inc. myi 20.3.2008 osakkeet yhdysvaltalaiselle AA Inc.:lle, joka samana päivänä luovutti osakkeet edelleen Luxemburgiin perustetun AAA Holding Luxembourg S.a.r.l.:n ruotsalaiselle tytäryhtiölle AAAA Holding AB:lle. Kauppa tehtiin yhdysvaltalaisen konserniyhtiön ja AAAA Holding AB:n Suomen sivuliikkeen välillä, ja se toteutui lopullisesti tarvittavien hyväksyntöjen jälkeen 17.11.2008. B AB:n osakkeet ja niihin liittynyt sisäinen velka kohdistettiin sivuliikkeelle, joka perustettiin yrityskauppaa varten.

Konsernin emoyhtiö A Inc. otti osakkeiden hankintaa varten huomattavan velan ulkopuolisilta pankeilta. Edelleen AAAA Holding AB antoi 17.11.2008 neljä velkakirjaa AA Inc.:lle, joka myöhemmin siirsi ne apporttina Luxemburgin tytäryhtiöön. Ruotsalainen AAAA Holding AB puolestaan allokoiki velkakirjat Suomen sivuliikkeelle. Osa velasta kuitenkin konvertoitiin korottomaksi velaksi pääliikkeelle, jolloin sivuliikkeelle jäi sisäistä korollista velkaa 726 miljoonaa euroa. Sivuliikkeen mukaan vuosittaisen koron määrä oli reilut 50 miljoonaa euroa, joka katettiin suomalaiselta C Oy:ltä saadulla konserniavustuksella ja B AB:lta saaduilla osingoilla.

¹⁷³ KHO:n vähemmistö ei olisi muuttanut hallinto-oikeuden perusteluita.

¹⁷⁴ Tapaus koskee yhdysvaltalaisesta *Nasdaqia*, joka osti vuonna 2008 ruotsalaisen *OMX AB*:n osakkeet. Suomessa konserniin kuuluu muun muassa *Nasdaq OMX Nordic Oy*. Ks. *Hyytinen 2016b*.

Kuva 4. Tapauksessa KHO 2016:72 toteutetuilla järjestelyillä syntynyt rakenne.

B AB:n osakkeiden hankintaan ja rahoitukseen liittyvistä järjestelyistä päätettiin Yhdysvalloissa. Syyskuun alussa 2008 toimintansa aloittaneen sivuliikkeen toimialana oli omistaa ja hallita B AB:n osakkeita sekä harjoittaa teknologia liiketoimintaa. Sivuliikkeellä oli palveluksessaan 12–14 työntekijää, jotka suorittivat yhtiöhallintoon, complianceen, sisäiseen tarkastukseen sekä taloushallintoon ja laskentatoimeen liittyviä tehtäviä.¹⁷⁵ C Oy:n keskeisen aseman sekä paikallisen sääntelyn huomioimisen vuoksi B AB -konsernin omistajaohjaus- ja valvontatoiminnot päätettiin järjestää lähelle konserniyhtiöitä. Toimintoja ei kuitenkaan voitu sijoittaa B AB:n suomalaisiin tytäryhtiöihin tai sivuliikkeisiin, sillä omistajaohjauksessa ja valvonnassa ei ollut kyse niille suoritetuista palveluista vaan AAAA Holding AB:n omistajaintressissä tapahtuvasta toiminnasta. Sivuliikkeen mukaan merkittävät osakeomistuksia koskevat strategiset linjaukset laadittiin A Inc.:n tasolla, vaikka päätökset sinänsä tehtiin valtuutuksen nojalla Helsingissä. Sadan miljoonan Ruotsin kruunun ylittäviin liiketoimiin tarvittiin yhtiökokouksen hyväksyntä. Pääliikkeessä ei ollut toimintaa lainkaan, ja sen perustaminen juuri Ruotsiin johtui sivuliikkeen edustajan mukaan ainakin osittain verotuksesta.

¹⁷⁵ Sivuliikkeen valmistelemiin ja päättämiin asioihin kuului esimerkiksi osinkovaateet, henkilövalinnat, pääomituksset, varojenjaot ja yritysjärjestelyt. Sivuliikkeen edustajat toimivat hallituksen jäseninä alakonsernin tytäryhtiöissä.

Hallinto-oikeus teki ratkaisussaan¹⁷⁶ samanlaisia huomioita sivuliikkeelle siirretyistä toiminnoista ja henkilöstön tehtävistä kuin edellä käsitellyssä tapauksessa. B AB:n omistajuuteen liittyvä tosiasiallinen määräysvalta oli pysynyt Yhdysvalloissa. Sivuliikkeellä ei ollut tosiasiallista kykyä ja rahoituksellista intressiä ryhtyä toimenpiteisiin, jolloin sisäisessä järjestelyssä vallitsi sen kannalta intressipuute. Hallinto-oikeuden mukaan tytäryhtiöosakkeet ja hankinnasta aiheutuva laina voidaan kohdistaa muille yksiköille kuin konsernin emoyhtiölle, mikäli siihen on riittävät ja hyväksyttävät liiketaloudelliset syyt. Kun koron vähentäminen oli mahdollista paitsi sivuliikkeen verotuksessa Suomessa myös yhtiön verotuksessa Ruotsissa (*double dip*), järjestelystä syntyi huomattavat veroedut.¹⁷⁷

Hallinto-oikeus päätyi soveltamaan järjestelyyn VML 28 §:ää, kun se arvioi toimenpiteitä kokonaisuutena. Lisäksi se totesi OECD:n kohdistamista koskevien ohjeiden johtavan siihen, etteivät osakkeet verotuksessa olleet sivuliikkeen harjoittaman liiketoiminnan varoja. EU-oikeuteen ja verosopimukseen pohjautuneet syrjintävaihteet hylättiin, koska järjestelyä oli pidettävä täysin keinotekoisena.

KHO teki ratkaisunsa äänin 2+1–2. Hallintoneuvokset *Vapaavuori* ja *Halén* hyväksyivät hallinto-oikeuden päätöksen lopputuloksen ja perustelut.¹⁷⁸ Sen sijaan hallintoneuvos *Äärilä* katsoi osakkeiden ja velan kohdistamisen sivuliikkeelle olleen perusteltua mutta arvioi järjestelyn kokonaisuutena VML 28 §:n tarkoittamaksi veronkierroksi. Lopuksi hallintoneuvokset *Pikkujämsä* ja *Ranta-Lassila* katsoivat koron vähennyskelpoiseksi. Sivuliike oli harjoittanut aktiivista ja suunnitelmallista omistajanohjaukseen liittyvää toimintaa, eikä emoyhtiön päätösvaltaa ollut pidettävä poikkeuksellisenä, joten osakkeiden ja velan kohdistaminen sivuliikkeelle oli hyväksyttävää. Mainitut hallintoneuvokset eivät myöskään nähneet edellytyksiä VML 28 §:n soveltamiselle.

¹⁷⁶ Helsingin hallinto-oikeus 17.6.2014 nro 14/0568/4.

¹⁷⁷ Ruotsissa *Skatterättsnämnden* antoi 26.5.2003 ennakkoratkaisun, jonka mukaan ruotsalaisen yhtiön Suomessa olevan sivuliikkeen saama konserniavustus suomalaiselta yhtiöltä ei ollut Ruotsissa verotettavaa tuloa. Ks. *Skatteverket* 2003. Lisäksi A-konsernissa oli pyrkimyksenä yksinkertaistaa ja selkeyttää konsernirakennetta. Hallinto-oikeus kiinnitti tavoitteeseen huomiota ja totesi kuvattujen toimenpiteiden pikemminkin monimutkaistaneen rakennetta.

¹⁷⁸ Edellä käsitellyssä ratkaisussa KHO 2016:71 vähemmistöön jääneet *Vapaavuori* ja *Halén* olisivat niin ikään soveltaneet VML 28 §:ää.

4.6.3.2 Päätöksen arviointi

Kun otetaan huomioon sivuliikkeen omistajaohjaukseen liittyneet tehtävät, henkilöstön päätösvalta sekä sen harjoittama muu toiminta, voidaan sivuliikkeen sanoa olleen nyt esillä olevassa asiassa selvästi aktiivisempi kuin tapauksessa KHO 2016:71. *Penttilä* onkin todennut sen aseman pitkälti vastanneen konsernin emoyhtiötä. Lähtökohtaisesti tytäryhtiöosakkeet olisivat olleet emoyhtiölle elinkeinotoiminnan käyttöomaisuutta, joten asiassa olisi ollut hyvät perusteet katsoa osakkeet sivuliikkeen eli rajoitetusti verovelvollisen elinkeinotoiminnan tulolähteen käyttöomaisuudeksi.¹⁷⁹ KHO:n enemmistö pitikin osakkeita sivuliikkeen varoina, mikä on nähdäkseni perusteltua.

Vaikka hallinto-oikeuden sivuliikkeen intressipuutetta koskeva argumentointi hyväksyttiin, ratkaisussa KHO 2016:71 hallintoneuvokset *Äärilä*, *Pikkujämsä* ja *Ranta-Lassila* totesivat tytäryhtiöosakkeiden voivan kuulua sivuliikkeelle siitä huolimatta, että hankinta pyritään kattamaan osingoilla ja konserniavustuksilla. Perustelut menevät tältä osin erikoisesti ristiin. Pidän KHO:n enemmistön kantaa oikeana, sillä usein myös emoyhtiöt, apuyhtiöt ja holdingyhtiöt ovat ikään kuin liiketoimintayhtiöiden varassa.

Valituksessaan sivuliike vetosi esimerkiksi verovelvollisen vapauteen päättää, mihin konserniyhtiöön se sijoittaa hankitun osakeomistuksen. Samantyyppinen ongelmanasettelu on ollut esillä myös käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittoverovapautta (EVL 6 b §) koskevissa tilanteissa. Veronsaaja on kiistänyt verovapauden toteamalla, että osakkeet olisi tullut hankkia suoraan oikealle konserniyhtiölle. Mikäli toimille on kuitenkin osoitettavissa riittävät verotuksesta riippumattomat perusteet, niihin ei mielestäni tule soveltaa VML 28 §:ää. Korkeimman hallinto-oikeuden antamien ratkaisujen perusteella voitaneen sanoa veronkiertosäännöksen soveltamiskynnyksen olevan sivuliikkeiden korkovähennystapauksissa olennaisesti alempana kuin käyttöomaisuusosakkeiden luovutustilanteissa.¹⁸⁰

Ratkaisun mielenkiintoisinta antia on VML 28 §:n soveltamista koskeva analyysi. KHO:n enemmistön hyväksymissä hallinto-oikeuden perusteluissa todetaan

¹⁷⁹ *Penttilä* 2016, s. 14–15.

¹⁸⁰ Arviointiin tulee vaikuttaa muun muassa se, että käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot on nimenomaisesti säädetty verovapaiksi.

Luxemburgin ja Ruotsin holdingyhtiöiden perustamisen johtuneen Yhdysvaltojen verotuksesta. Järjestelyyn liittyi huomattavat veroedut niin ikään Ruotsissa, missä oli mahdollista käyttää verotuksessa vahvistettuja toisen konserniyhtiön tappioita ja missä Suomen sivuliikkeen maksamat korot olivat toistamiseen vähennettävissä. Kotimaisen verotuksen näkökulmasta konserniavustuksena sivuliikkeelle annettu liiketoimintayhtiöiden tulos jäi Suomen verotuksen ulkopuolelle.¹⁸¹ Nähdäkseni päätöksen perusteluissa jää epäselväksi se, johtivatko toisissa valtioissa syntyneet veroedut VML 28 §:n soveltamiseen vai pidettiinkö niitä syinä, jotka eivät estäneet sen soveltamista. Veronkiertosäännöksen soveltamisen edellytyksenä on juuri Suomen verolainsäädännön tarkoituksen vastainen veroetu.¹⁸²

Hallintoneuvos *Pikkujämsä* käsittelee äänestyslauseunsa VML 28 §:ää analyttisesti. Ensiksi hän toteaa, että mikäli sivuliikkeen sijaan olisi käytetty apuyhtiörakennetta, korot olisivat olleet sille vähennyskelpoisia Suomessa saavutetuista veroeduista huolimatta. Kantaansa hän perustelee vakiintuneella verotus- ja oikeuskäytännöllä¹⁸³. Sivuliikerakenteen hän sitä vastoin näkee *double dip* -edun vuoksi keinotekoisena, mutta VML 28 §:n soveltaminen ei ole mahdollista muissa valtioissa saatavien veroetujen perusteella. Lopuksi *Pikkujämsä* pitää hankittujen osakkeiden siirtämistä emoyhtiöltä toiselle konserniyhtiölle tavanomaisena ja liikkeenjohdollisesti perusteltuna, vaikka kauppaan vaikuttaisivatkin myös verosuunnittelulliset syyt.

Kyse on hankalasta rajanvetotilanteesta. Vaikka rakenteen verohyöty syntyi pääosin Suomen ulkopuolella, Ruotsin ja Yhdysvaltojen verotukseen liittyvät seikat vaikuttivat ilmeisesti jonkin verran kokonaisarviointissa. Järjestelyn liiketaloudellisista syistä ja sivuliikkeessä harjoitettujen toimintojen laadusta olisi saatu lisätietoa suullisessa käsittelyssä, jonka järjestämistä sivuliike asiassa vaatikin. Mielestäni tämä olisi ollut asiassa perusteltua, sillä toteutetun järjestelyn liiketaloudelliset motiivit jäivät hieman epäselviksi. Kuinka suuri painoarvo päätöksenteossa verotuksella todella oli?

¹⁸¹ Sivuliike sai vuonna 2009 konserniavustusta yhteensä noin 9,1 miljoonaa euroa.

¹⁸² Ks. myös *Penttilä* 2016, s. 16.

¹⁸³ Tältä osin *Pikkujämsä* viittaa edellä käsiteltyyn tapaukseen KHO 1989-B-513. Ilmeisesti hän ei tunne edellä käsiteltyä julkaisematonta ratkaisua Helsingin hallinto-oikeus 10.12.2009 nro 09/1311/6, katsoo sen koskevan lähinnä purkutappiota taikka ei näe ratkaisulla ennakkopäätösarvoa. Päätöksen julkaisemisen vaikutuksesta sen prejudikaattiarvoon ks. *Myrsky* 2011, s. 132–137.

4.6.4 Helsingin hallinto-oikeus 17.6.2014 nro 14/0373/4 ja tapausten eroavaisuudet

Edellä käsitellyjä ratkaisuja KHO 2016:71 ja 2016:72 voidaan lyhyesti verrata Helsingin hallinto-oikeuden päätökseen 17.6.2014 nro 14/0373/4, jota koskevan valituslupahakemuksen KHO hylkäsi. Tapaus on huomionarvoinen, sillä siihen ei liity konsernin sisäisiä osakekauppoja tai sisäistä velkarahoitusta.¹⁸⁴

Pääomasijoitustoimintaa harjoittaneen ruotsalaisen Z AB:n omistamalla X Holding AB:lla oli tytäryhtiö B AB, jonka liiketoimintaa harjoitettiin vain Suomen sivuliikkeen kautta. Alkuvuonna 2008 konsernissa alettiin suunnitella kahden riippumattoman suomalaisen yhtiön, C Oy:n ja D Oy:n, hankintaa. Yrityskauppaa varten B AB:lle perustettiin Suomeen tytäryhtiö A Oy, jonka osakkeet kohdistettiin B AB:n suomalaiselle sivuliikkeelle. A Oy osti suomalaiset yhtiöt 19.5.2008 tehdyllä osakekaupalla. Kauppahinta rahoitettiin Z-konsernin tekemällä pääomasijoituksella ja pankkilainalla, joka nostettiin suoraan sivuliikkeeseen. Sivuliike puolestaan sijoitti A Oy:n sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon mainitut pääomasijoituksesta ja pankkilainasta kertyneet varat. Sivuliikkeen palveluksessa oli kaksi henkilöä, jotka tuottivat muun muassa hallintoon, valvontaan sekä strategian ja rahoituksen suunnitteluun liittyneitä konsernipalveluita. Vuosina 2008 ja 2009 sivuliike maksoi korkoja yhteensä reilut 550 000 euroa, ja saman summan se sai vuonna 2009 konserniavustuksena hankituilta liiketoimintayhtiöiltä.

Hallinto-oikeus eväsi korkovähennysoikeuden perustellen päätöstään samalla tavalla kuin edellä käsitellyissä päätöksissään. Sekä VML 28 §:n soveltaminen että OECD:n varojen allokointia koskevat ohjeet johtivat siihen, että osakkeet ja pankkilaina tuli kohdistaa pääliikkeelle.¹⁸⁵ Ratkaisu syntyi äänin 2–1, ja eriävässä äänestyslauseunnossa korko olisi hyväksytty vähennyskelpoiseksi lähinnä sivuliikkeen harjoittaman toiminnan ja puuttuvien sisäisten järjestelyjen vuoksi.

Mielestäni KHO:n olisi pitänyt myöntää asiassa valituslupa ja ratkaista asia hallinto-oikeuden vähemmistön kannan mukaisesti. C Oy:tä ja D Oy:tä koskevat oikeudelliset

¹⁸⁴ En erikseen käsittele ratkaisuja Helsingin hallinto-oikeus 20.5.2014 nro 15/0508/4 ja 20.5.2014 nro 14/0498/4, sillä niissä hyödynnettiin konsernin sisäisiä osakekauppoja ja sisäistä rahoitusta. Päätösten perustelut ovat samantyyppiset kuin edellä tarkastelluissa tapauksissa.

¹⁸⁵ Varojen ja velkojen allokointia koskeva rajanveto oli esillä myös maastapoistumisverotusta koskeneessa tapauksessa Helsingin hallinto-oikeus 6.6.2013 nro 13/0910/4. Konsernin emoyhtiönä toiminut isobritannialainen B Plc oli hankkinut suomalaisen B Oy:n osakkeet. Koska suurin osa B Plc:n hallituksen jäsenistä asui Suomessa ja hallituksen kokouksia pidettiin Suomessa, yhtiölle muodostui Suomeen liikkeen johtopaikan perusteella sivuliike. Isossa-Britanniassa hoidettiin muun muassa yhtiön tilintarkastukseen ja rahoitukseen liittyneitä toimenpiteitä sekä tehtiin yhtiön toimintaa koskevia päätöksiä. Kun B Plc:n johto saatiin järjestettyä Isoon-Britanniaan, suomalaisen sivuliikkeen katsottiin lakaneen. Hallinto-oikeus katsoi osakkeiden tosiasiallisesti liittyneen Suomessa sijainneeseen sivuliikkeeseen. Siten sivuliikkeen varojen todennäköistä luovutushintaa vastaava määrä luettiin EVL 51 e §:n nojalla sivuliikkeen veronalaiseksi tuloksi. KHO ei antanut asiassa valituslupaa. Ks. KHO 16.6.2015 t. 1693. Nähdäkseni ratkaisu on kohtuullisen hyvin linjassa sivuliikeratkaisujen kanssa. Ratkaisevaksi muodostui avainhenkilötoimintojen sijaitseminen Suomen sivuliikkeessä.

päätökset tehtiin sivuliikkeessä, ja päätöksentekomenettely ei ollut tavanomaisesta konsernien päätöksentekomenettelystä poikkeava. Sivuliikkeessä harjoitetut ja omistajaintressissä toteutetut hallinnon, myynnin ja rahoituksen johdon palvelut tukivat osakeomistuksen kohdistamista sivuliikkeeseen. Lisäksi rahoittajapankki vaati yrityskaupan kulujen ja tuottojen kohdistamista edellä kuvatulla tavalla. Vaikka järjestelyllä saavutettiin Suomen ohella veroetuja myös Ruotsissa, sille pystyttiin mielestäni näyttämään riittävästi verotuksesta riippumattomia syitä.

Kaiken kaikkiaan asiassa tulee sivuliikeratkaisujen perusteella ratkaista ensiksi kohdistamisongelma. Jos osakkeiden katsotaan liittyvän sivuliikkeen liiketoimintaan, järjestelyjen kokonaisuutta tulee vielä erikseen arvioida VML 28 §:n näkökulmasta. Jokainen tilanne on ratkaistava tapauskohtaisesti. Kynnys puuttua järjestelyihin on kuitenkin sivuliikkeiden tapauksessa yllättävän matalalla, etenkin jos sivuliike perustetaan yrityskaupan yhteydessä ja se muodostuu pääasiassa kohdeyhtiöstä siirtyvistä toiminnoista ja henkilöstöstä.¹⁸⁶

Edellä käsitellyt päätökset perustuvat vahvasti tosiseikkojen ja olosuhteiden arviointiin kokonaisuutena. Yksittäisten harkintaan vaikuttaneiden seikkojen tunnistaminen ja arvottaminen on kuitenkin jokseenkin vaikeaa. Tosiseikkojen ja esitettyjen argumenttien painoarvoa voidaan kuvata alla olevan taulukon mukaisesti.

Tosiseikat ja argumentit	Painoarvo	KHO 2016:71	KHO 2016:72	Helsingin HaO 17.6.2014 nro 14/0373/4
Sivuliikerakenne	Ratkaiseva	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Sivuliikkeessä substanssia	Ratkaiseva	Ei	Jonkin verran	Jonkin verran
Osakehankintaa koskeva päätöksenteko sivuliikkeessä	Ratkaiseva	Ei	Ei	Ei
Tytäryhtiötä koskeva päätöksenteko sivuliikkeessä	Ratkaiseva	Ei	Jonkin verran	Jonkin verran
Muutokset toiminnassa järjestelyn vuoksi	Ratkaiseva	Ei	Jonkin verran	Jonkin verran
Konsernin sisäinen velkarahoitus	Ratkaiseva	Kyllä	Kyllä	Ei
Korkomenon kattaminen konserniavustuksella	Ratkaiseva	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Sivuliikkeen ja tytäryhtiön välillä toiminnallinen yhteys	Ratkaiseva	Jonkin verran	Kyllä	Kyllä
Ulkopuolisen osakehankinnan ja sivuliikkeelle allokoimisen välinen yhteys	Ratkaiseva	Ei	Jonkin verran	Kyllä

¹⁸⁶ Ks. myös Penttilä 2016, s. 18; Isomaa-Myllymäki 2016a, s. 375.

Toimenpiteiden sarja	Suuri	Kyllä	Kyllä	Jonkin verran
Konsernin taloudellisen aseman parantuminen	Suuri	Ei	Ei	Ei
Konsernin sisäinen osakekauppa	Suuri	Kyllä	Kyllä	Ei
Ulkomaiset veroedut	Suuri	Ei	Kyllä	Kyllä
Sivuliikkeellä rahoituksellinen kyky ryhtyä järjestelyyn	Suuri	Ei	Ei	Ei
Sivuliike perustettu osakkeiden hallinnoimiseksi	Suuri	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Järjestely selkeytti konsernirakennetta	Pieni	Ei	Ei	Ei

Taulukko 2. Ratkaisujen KHO 2016:71, KHO 2016:72 ja Helsingin hallinto-oikeus 17.6.2014 nro 14/0373/4 tosiseikkojen ja argumenttien painoarvojen vertailu.

Kokoavasti voidaan todeta, että tytäryhtiöosakkeiden allokointi sivuliikkeelle edellyttää sivuliikkeen strategista päätöksentekotoimintoa, omistukseen liittyvien toimintojen tosiasiallista käyttämistä, sivuliikkeen ja kohdeyhtiön välistä toiminnallista yhteyttä ja ilmeisesti myös sivuliikkeen riittävää taloudellista kantokykyä osakekaupan tekemiseksi. Sivuliikkeellä ei ole juridista omistusoikeutta varoihinsa, eikä se ole vastuussa velvoitteistaan. Sen sijaan tietyn varallisuuserän kohdistaminen sivuliikkeelle on verovelvollisen päätäntävällässä. Koska sen varoja ei voida arvioida yksityisoikeudellisen omistajuuden kautta, sivuliikkeen päätöksentekovallan painottaminen ei nähdäkseni ole yllättävää.

4.7 Johtopäätökset

Taloudellisesti sivuliikkeen tai apuyhtiön hyödyntäminen yrityshankintarakenteessa ovat samankaltaisia toimia, jolloin neutraalisuuden näkökulmasta niitä koskevan verotuksen tulisi olla yhdenmukaista. Toisaalta juridisesti sivuliike on kuitenkin vain verotusta varten konstruoitu ulkomaisen pääliikkeen epäitsenäinen osa, millä seikalla on huomattava merkitys arvioitaessa järjestelyn hyväksyttävyyttä verolainsäädännön ja sen tavoitteiden valossa. Osakeyhtiö puolestaan on itsenäinen ja erillinen oikeushenkilö, jolla on omat lakiin perustuvat päätäntäelimet ja oma päätösvalta. Tuoreen sivuliikkeitä koskevan oikeuskäytännön merkitystä apuyhtiötapauksiin on siten varsin vaikeaa arvioida.

Verohallinnon kanta asiaan on selvä. Se antoi 27.5.2016 sivuliikeratkaisujen johdosta tiedotteen, jonka mukaan *debt push down* -järjestelyitä voidaan arvioida

veronkiertämisenä, kun konsernin sisäinen rahoitus on järjestetty suomalaista sivuliikettä tai apuyhtiötä käyttäen, järjestelylle on annettu asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta vastaamaton oikeudellinen muoto ja siihen on ryhdytty verosta vapautumisen tarkoituksessa. Lisäksi tiedotteessa todettiin, että kymmeniä vastaavanlaisia tapauksia on parhaillaan käsittelyssä.¹⁸⁷ Sitten Verohallinto on haastanut myös rakenteita, joissa hankkivana tahona on ollut omaa, laajaa liiketoimintaa harjoittava osapuoli. Sinänsä jo ennen nyt esillä olevia ratkaisuja on ollut selvää, että Suomen verolainsäädännön vastaisiin veroetuihin voidaan soveltaa VML 28 §:ää. Sitä vastoin oikeusasteiden suhtautuminen apuyhtiötapauksiin ja myös järjestelyihin, joihin ei liity konsernin sisäisiä elementtejä, on nähdäkseni edelleen hieman epäselvä.¹⁸⁸ Apuyhtiötapauksissa puuttumiskynnyksen tulisi olla sivuliikerakenteita korkeammalla. Säännösten tulkinnanvaraisuudesta kuitenkin viestii myös runsas äänestysratkaisujen määrä, ja todennäköisesti verosuunnittelun rajoja tullaankin vielä tarkentamaan eri oikeusasteissa.

Sanamuodoltaan avoimen säännöksen tulkinnassa varsinkin ylinten tuomioistuinten päätöksillä on suuri merkitys.¹⁸⁹ Oikeuskäytännön perusteella on luontevaa korostaa toimenpiteiden liiketaloudellisten syiden ja tavoitteiden tarkan dokumentoimisen tärkeyttä. Erityisesti pankin esittämien vaatimusten ja ulkomailta saavutettujen veroetujen painoarvo kokonaisharkinnassa on kuitenkin epävarma. Sen sijaan korkotulon saajan verotusasema ei voi olla perusteena veronkiertosäännöksen soveltamiseen koron maksajan verotuksessa.¹⁹⁰ Katsottaessa järjestely konsernin sisäiseksi, kuten esimerkiksi ratkaisussa KHO 1989-B-550 ja KHO 2016:72, suhtautuminen on varsin kriittistä.¹⁹¹ Helsingin hallinto-oikeuden edellisessä alaluvussa tarkastellun ratkaisun perusteella kuitenkin myös riippumattomien osapuolten väliseen osakekauppaan voidaan puuttua, vaikka kauppa ei olisi rahoitettu konsernin sisäisellä lainalla. Jokaisen tilanteen erityispiirteet on otettava arvioinnissa huomioon, mikä ilmenee päätösten erilaisista perusteluista ja lopputuloksista. Kaikki tämä korostaa huolellisen etukäteissuunnittelun ja riskien puntaroimisen merkitystä. Lisäksi

¹⁸⁷ *Verohallinto* 2016c. Tietojeni mukaan noin puolet käsittelyssä olevista tapauksista koskee apuyhtiörakenteita ja puolet sivuliikerakenteita.

¹⁸⁸ Ks. myös *Penttilä* 2016, s. 18. Ilman VML 28 §:n tukea tytäryhtiöosakkeita ei voitane jättää lukematta apuyhtiön varoihin juuri sivuliikkeeseen nähden erilaisen yksityisoikeudellisen taustan vuoksi.

¹⁸⁹ Ks. esim. *Shumskaya – Tuominen* Liikejuridiikka 2017.

¹⁹⁰ Ks. KHO 2017:5. Vaikka ratkaisu koskeekin kuntayhtiötä, voidaan sen nähdä rajaavan sivuliikeratkaisujen merkitystä apuyhtiötilanteissa. Ks. *Penttilä* 2017. Myös Verohallinnon mukaan tapaus on otettava huomioon.

¹⁹¹ Huomionarvoista on, että vaikka sisäisen järjestelyn taustalla olisikin ulkopuolisten välinen yrityskauppa ja esimerkiksi pankkilaina, tällä ei ilmeisesti ole asiassa juurikaan merkitystä.

verovelvolliselta on edellytetty laajaa argumentaatiota ja näyttöä järjestelyjensä liiketaloudellisista perusteista, mikä voi useiden vuosien jälkeen olla todella haastavaa.

Apuyhtiössä tai sivuliikkeessä oleva substanssi eli tosiasiallinen päätösvalta ja taloudellinen riski voi tulla tarkasteltavaksi hankintarakenteiden ohella rahoitusyhtiöjärjestelyjen hyväksyttävyyttä arvioitaessa. Kun suomalainen yhtiö perustaa ulkomaille tytäryhtiön konserniyhtiöiden toimintaa rahoittamaan, voi herätä epäily, miten rahoitustoiminnan tulo tulee kohdistaa. Jos järjestelylle voidaan näyttää liiketoiminnallisia syitä, rahoitusyhtiön osoitetaan todella asettautuneen asuinvaltioonsa eikä järjestelyä voida pitää puhtaasti keinotekoisena, kyse ei ole veronkierrosta.¹⁹²

Joka tapauksessa on selvää, että ajan henki on muuttunut. Vaikka veronkiertosäännöksen sanamuodossa ei ole tapahtunut muutoksia, sen soveltamismahdollisuus on pikkuhiljaa kasvanut.¹⁹³ Vielä reilut kymmenen vuotta sitten tapauksessa KHO 2005 t. 1166 esillä ollut rakennetta pidettiin hyväksyttävänä, mutta tänään se ei välttämättä sitä enää olisi. Verosopimusten syrjäntäkieltojakaan ei enää tulkita yhtä varovaisesti kuin aikaisemmin. Epäilemättä merkitystä on ollut talouden kansainvälistymisellä, rajat ylittävien yrityskauppojen lisääntymisellä sekä muiden valtioiden korkojen vähennysoikeuden rajoituksilla.¹⁹⁴ Toisaalta on muistettava, että asiat tulevat tuomioistuinten käsiteltäväksi todella pitkällä viiveellä ja Verohallinnon vuonna 2012 alkaneen siirtohinnoitteluhankkeen myötä kansainväliseen verosuunnitteluun kiinnitetään huomattavasti aiempaa enemmän huomiota. Käsitteet hyväksyttävästä verosuunnittelusta ovat kuitenkin muuttuneet, mihin on osaltaan vaikuttanut myös median uutisoinnin myötä suuren yleisön kasvanut tietoisuus.¹⁹⁵ Verojärjestelmän uskottavuuden kannalta seuraavaksi käsiteltävälle korkojen vähennyskelpoisuutta rajoittavalle EVL 18 a §:lle olikin *Penttilän* sanoin ”sosiaalinen tilaus”.¹⁹⁶

¹⁹² Ks. Helsingin hallinto-oikeus 16.5.2016 nro 16/0574/4. KHO ei 30.11.2016 antanut asiassa valituslupaa.

¹⁹³ *Shumskaya* ja *Tuominen* katsovat, ettei VML 28 §:n soveltamiskynnys ole laskenut. Pikemminkin säännös on heidän mukaansa siirtynyt uusille soveltamisalueille. Ks. *Shumskaya – Tuominen* Liikejuridiikka 2017.

¹⁹⁴ Vrt. *Mannio* 1997, s. 69. Hänen mukaansa etuyhteyskorkojen avulla tapahtuva verojen minimointi ei vielä viime vuosituuhannen lopussa ollut Suomessa niin merkittävä ongelma, että erityislainsäädäntöä olisi tarvittu.

¹⁹⁵ Ks. esim. *Hänninen* 2012.

¹⁹⁶ *Penttilä* 2016, s. 2.

5 Korkorajoitussäännös EVL 18 a §

5.1 Yleistä

Suomi on rajoittanut korkosuoritusten vähennyskelpoisuutta vasta vuodelta 2014 toimitetusta verotuksesta alkaen.¹⁹⁷ Kaikki Suomen keskeisimmät kilpailijamaat olivat säätäneet korkovähennysrajoituksia ennen EVL 18 a §:n mukaisen yleisen korkovähennysrajoitussäännöksen säätämistä.¹⁹⁸ Liberaali koron vähennysoikeus oli Suomen yritysverojärjestelmän paras kilpailuvaltti.¹⁹⁹

Elinkeinoverolain 18 a § on huomattavan monimutkainen säännös, jonka kokonaisvaltainen ymmärtäminen vaatii laajaa vero-oikeudellista osaamista. Tässä luvussa käsitellään säännöksen rakennetta ja pääpiirteitä sekä tuodaan esille etenkin yrityskauppoihin liittyviä näkökohtia.

Tuloslaskelmaan perustuva EVL 18 a § rajoittaa elinkeinotulolähteen etuyhteyskorkojen vähennyskelpoisuutta niin kotimaisissa kuin rajat ylittävissä tilanteissa.²⁰⁰ Veronkiertotarkoitus ei ole säännöksen soveltamisen edellytys.²⁰¹ Kyse on erityissäännöksestä, jonka soveltaminen tulee arvioitavaksi, jos korkomenot on ensin todettu vähennyskelpoisiksi EVL 7 §:n yleissäännöksen, EVL 18.1 §:n 2 kohdan korkomenojen vähennyskelpoisuutta koskevan säännöksen ja VML 31 §:n siirtohinnoitteluoikaisun perusteella.²⁰² Lakimuutos ei Verohallinnon ohjeen mukaan vaikuta esimerkiksi VML 28 §:n yleisen veronkiertonormin soveltamiseen. Elinkeinoverolain 18 a § koskee vain etuyhteystilanteita, sillä motiivi verohyödyn tavoittelemiseen korkovähennysten kautta on suurin silloin, kun etu saavutetaan

¹⁹⁷ Rahoitusrakennetta koskevat kysymykset ja mahdolliset lakimuutokset olivat ensimmäisen kerran pohdittavina jo 1990-luvun puolivälissä. Ks. *Valtiovarainministeriö* 1995, s. 66–80. Ks. myös *Valtiovarainministeriö* 2002, s. 97–98.

¹⁹⁸ *HE 146/2012 vp*, s. 15. Koron vähennysrajoitusten toteuttamistapoja on monenlaisia, ja lopulta valinta tehtiin kohdennetun ja yleisen rajoituksen välillä. Esimerkiksi Ruotsissa otettiin vuonna 2009 käyttöön kohdennettu malli, jonka rajoitus koski lähinnä osakkeiden hankintavelkojen korkoja. Ks. *Penttilä* 2013, s. 34. Myös Suomessa pohdittiin aikanaan hankintarakenteita koskevan erityisen korkovähennysrajoituksen käyttöönottoa. Ks. *HE 146/2012 vp*, s. 17.

¹⁹⁹ Ks. esim. *Äimä* 2009a, s. 523; *Lehtimaja* 2013, s. 11.

²⁰⁰ Kotimaisten ja kansainvälisten tilanteiden yhdenvertaisen kohtelun vaatimus johtuu EU:n ja verosopimusten syrjäntäkielloista. Tosin käytännössä rajoitusten voidaan nähdä kohdistuvan lähinnä ulkomaille maksettuihin korkoihin, sillä kotimaiset konsernit eivät ole saavuttaneet sisäisellä rahoituksella veroetuja. Ks. esim. *Äimä* 2012, s. 63–64. Vastaavanlaisia, tosin yksityiskohdiltaan poikkeavia, korkovähennysrajoituksia on käytössä muun muassa Saksassa, Italiassa ja Espanjassa. Ks. *Penttilä* 2013, s. 35.

²⁰¹ *HE 146/2012 vp*, s. 16.

²⁰² *Verohallinto* 2014b > 1 Johdanto > 1.2 Korkovähennysoikeutta rajoittava uusi sääntely > 1.2.2 Korkorajoitussäännöksen suhde muihin säännöksiin.

etuyhteysyritysten kesken, samassa taloudellisessa kokonaisuudessa.²⁰³ Riippumattomilta osapuolilta, kuten pankeilta, otettujen lainojen korot ovat siten lähtökohtaisesti lakimuutoksesta huolimatta vähennyskelpoisia.

Rajoitus koskee vain elinkeinotoiminnan korkoja, joten henkilökohtaisen tulolähteen korkomenot eivät kuulu EVL 18 a §:n piiriin.²⁰⁴ Asunto-osakeyhtiöt ja keskinäiset kiinteistöosakeyhtiöt jäävät käytännössä säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle, sillä niiden tulo verotetaan tavallisesti TVL-tulolähteessä.²⁰⁵ Sitä vastoin lähtökohtaisesti EVL-yhtiöinä käsiteltävien konsernin emoyhtiöiden sekä yrityshankintarakenteissa käytettävien holdingyhtiöiden ja sivuliikkeiden korkomenoja rajoitussäännökset koskevat.²⁰⁶ Rajausta ei nähdäkseen voi pitää kovin onnistuneena, sillä se tarjoaa kansainvälisille kiinteistöalan toimijoille edelleen avokätisen verosuunnittelumahdollisuuden. Joissain rajatapauksissa myös esimerkiksi konsernin kiinteistöyhtiön voi olla kannattavaa vuokrata kiinteistöt ulkopuolisille, jolloin sitä saatetaan pitää korkorajoitussääntelyn ulkopuolella olevana TVL-yhtiönä.²⁰⁷ Näistä syistä hallituksen esityksessä todettiin, että henkilökohtaista tulolähdettä koskevan rajauksen vaikutuksia seurataan.²⁰⁸ Parhailleen on kuitenkin vireillä tulolähdejaon poistamista osakeyhtiöiltä koskeva lainsäädäntöhanke, jossa huomioidaan mahdollisen muutoksen vaikutukset korkovähennysrajoitukseen.²⁰⁹

Koron vähennysrajoitukset vaikuttavat rajat ylittävän koron ja osingon epäneutraaliin verokohteluun vähentäen vieraan pääoman käytön houkuttelevuutta. Kun korkotulo on yleensä veronalaista tuloa saajalleen, säännös saattaa kuitenkin etuyhteystilanteissa johtaa kaksinkertaiseen verotukseen. Liiketoiminnan harjoittaminen yhdessä yhtiössä konsernirakenteen sijaan voi siten muodostua lakimuutoksen myötä aiempaa houkuttelevammaksi. Voidaankin todeta, ettei säännöksessä ole otettu huomioon konsernia taloudellisena kokonaisuutena, sillä rajoituksen soveltamista tarkastellaan

²⁰³ *Valtiovarainministeriö* 2009, s. 20–21.

²⁰⁴ Myös EVL 18 a.4 §:ssä mainitut luotto-, rahoitus-, vakuutus- ja eläkelaitokset on rajattu säännöksen ulkopuolelle. Ks. *HE 146/2012 vp*, s. 22; *VaVM 31/2012 vp*, s. 5.

²⁰⁵ *Äimä* 2012, s. 62. Hallituksen esityksessä ongelmaksi nähtiin muun muassa se, että sääntelyn ulottaminen tuloverolakiin voisi vaarantaa asuntotuotannon ja korottaa vuokratasoa. Ks. *HE 146/2012 vp*, s. 16.

²⁰⁶ Ks. alaviite 92. Vastaavasti rajoitus vaikuttaa suomalaisen yhtiön ulkomaiselle konsernin rahoitusyhtiölle maksettavien korkojen vähennyskelpoisuuteen.

²⁰⁷ Ks. esim. KHO 1973 t. 996.

²⁰⁸ *HE 146/2012 vp*, s. 16

²⁰⁹ *Valtiovarainministeriö* 2016b, s. 1–2. Tulolähdejaon poistamista kaavailaan TVL:n ja EVL:n osalta.

erikseen jokaisessa konserniyhtiössä.²¹⁰ Verotuksen ennustettavuuden kannalta yleinen korkovähennysrajoitus on kuitenkin perusteltu.

5.2 Vähennyskelpoisten korkomenojen laskenta

5.2.1 Korkorajoitussäännös kolmiosaisena testinä

Korkorajoitussäännöstä voidaan kuvata kolmiosaiseksi testiksi, jonka perusteella vähennyskelpoisten korkomenojen määrä lasketaan.²¹¹ Korkomenoilla viitataan EVL 18.1 §:n 2 kohdassa tarkoitettuihin korkoihin.²¹² Tällöin esimerkiksi maksettava yhteisökorko ja jäännösveron korko (VML 46 §) eivät ole korkorajoitussäännöksen piirissä.²¹³

Säännöksessä on otettu käyttöön nettokorkomenojen käsite, joka tarkoittaa yhtiön verovuoden korkotulojen ja korkomenojen erotusta.²¹⁴ Kun korkomenot ovat yhtä suuret tai pienemmät kuin korkotulot – eli kun nettokorkomenoja ei ole – korkomenot ovat kokonaan vähennyskelpoisia. Lisäksi nettokorkomenot voidaan vähentää 500 000 euron rajaan asti täysimääräisesti (EVL 18 a.2 §). Siten ensimmäisessä testissä kysytään, ylittääkö verovuoden nettokorkojen määrä 500 000 euroa.²¹⁵ Keskeistä on huomata, että tältä osin tarkoitetaan yhtiön kaikkia nettokorkomenoja, siis myös riippumattomille osapuolille maksettuja korkoja.²¹⁶ Vaikka kolmansille maksetut korot voidaankin lähtökohtaisesti vähentää kokonaan, niiden määrä saattaa siis vaikuttaa sisäisten korkomenojen vähennyskelpoisuuteen. Verosuunnittelullisesti voikin olla järkevää eriyttää sisäinen ja ulkoinen laina eri yhtiöihin.²¹⁷

²¹⁰ Ks. *Äimä* 2012, s. 64. Ks. kuitenkin tasetestistä luku 5.4.

²¹¹ Mukailten *Viitala* 2016a, s. 12.

²¹² Ilmeisesti koron jaksottamisella ei sen sijaan ole merkitystä. Ks. KHO 2015:37, jonka mukaan korkomenona huomioon tuli ottaa myös muuna kuin vuosikuluna vähennetyt korot. Ratkaisussa oli kyse EVL 19 a §:ssä tarkoitettun kokonaihoitopalvelun tuottamisesta aiheutuneista korkokuluista, joihin sovellettiin EVL 27 c §:n jaksotussäännöstä. Koska kyseisten korkojen vähennyskelpoisuudesta kuitenkin säädettiin EVL 18.1 §:n 2 kohdassa, niihin tuli soveltaa korkorajoitussäännöstä. Jaksottamissäännöksellä ei siten ollut vaikutusta vähennyskelpoisen koron määrään. Ratkaisussa KVL 25/2013 puolestaan katsottiin, ettei *sale and lease back* -järjestelyyn perustunutta leasingmaksua ollut pidettävä korkona, eikä se siten ollut EVL 18 a §:n piirissä. Säännöksen tarkoituksena ei ole muuttaa korkomenon tai korkotulon käsitettä verotuksessa. Ks. *HE 146/2012 vp*, s. 21.

²¹³ *Penttilä* 2012, s. 33.

²¹⁴ Kun kyse on tietyille verovuodelle jaksotetuista eristä, olisi perusteltua puhua korkotuotoista ja -kuluista. Ks. *Penttilä* 2012, s. 33.

²¹⁵ Jos verovuoden nettokorkomenot ovat 500 001 euroa, tulee siirtyä toiseen testiin. On siten mahdollista, että 499 999 euron nettokorkomenot ovat täysimääräisesti vähennettävissä, kun taas 500 001 euron nettokorkomenot jäävät kokonaan vähentämättä. Ks. esim. *Engblom ym.* 2016, s. 398–399.

²¹⁶ Ks. esim. *Andersson – Penttilä* 2014, s. 471.

²¹⁷ Ks. myös *Engblom ym.* 2016, s. 402.

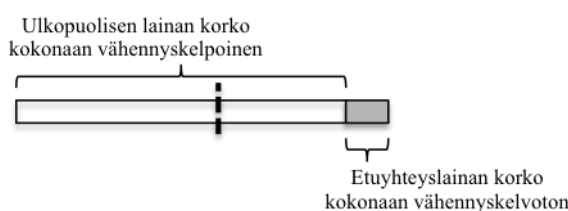
Jos 500 000 euron raja ylittyy, tulee siirtyä toiseen testiin. Siltä osin kuin nettokorkomenojen määrä ylittää 25 prosenttia niin sanotusta elinkeinotoiminnan oikaistusta tuloksesta ennen aikaisempien vuosien vahvistettujen tappioiden vähentämistä, korot eivät ole vähennyskelpoisia (EVL 18 a.2 §). Toisessa testissä selvitetäänkin, ylittääkö nettokorkojen määrä 25 prosenttia oikaistusta elinkeinotoiminnan tuloksesta. Seuraavassa luvussa tarkemmin käsiteltävän elinkeinotoiminnan oikaistun tuloksen laskennan pohjana on EVL 3 §:n mukainen elinkeinotoiminnan tulos eli verovuoden tuottojen ja kulujen erotus.²¹⁸ Elinkeinotoiminnan tulokseen lisätään puolestaan korkomenot, verotuksessa vähennettävät poistot sekä saatu konserniavustus, ja siitä vähennetään annettu konserniavustus. Etuyhteystilanteessa maksettavista nettokoroista vähennyskelvotonta on määrä, jolla kokonaisnettokorkokulut ylittävät 25 prosenttia oikaistusta elinkeinotoiminnan tuloksesta tai tätä pienempi etuyhteydessä suoritettujen nettokorkojen yhteismäärä.²¹⁹ Kolmannessa testissä tulee näin selvittää, kuinka suuri osa 25 prosentin rajan ylittävistä nettokoroista on maksettu etuyhteydessä. Monimutkaista päättelyketjua voidaan havainnollistaa seuraavalla esimerkillä:

Esimerkki²²⁰

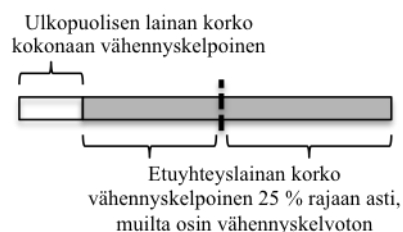
Elinkeinotoiminnan oikaistu tulos 180 M€ (= elinkeinotoiminnan tulos 100 M€ + korkomenot 70 M€ + poistot 3 M€ + saatu konserniavustus 7 M€)

25 %:n raja elinkeinotoiminnan oikaistusta tuloksesta 45 M€

Tapaus 1: Ulkopuolista korkoa 62 M€ ja etuyhteyskorkoa 8 M€

Tapaus 2: Ulkopuolista korkoa 12 M€ ja etuyhteyskorkoa 58 M€

²¹⁸ Elinkeinotoiminnan tuloksella tarkoitetaan verotettavaa tulosta ennen tuloveroja ja muita vähennyskelvottomia veroja. Ks. esim. *Malmgrén Verotus 2013*, s. 12.

²¹⁹ Ks. esim. *Viitala 2016a*, s. 13. Vähennyskelvottomien etuyhteyskorkojen määrä voi siten olla myös alle 500 000 euroa.

²²⁰ Mukailten *Viitala 2016a*, s. 14. Esimerkkitalanteessa ei ole laskennassa huomioitavia korkotuloja, eivätkä vapautusperusteet sovellu.

5.2.2 Elinkeinotoiminnan oikaistu tulos ja sen laskeminen

Elinkeinotoiminnan oikaistun tuloksen laskentaan sisältyy useita sudenkuoppia.²²¹ Korkomenojen lisääminen EVL 3 §:n mukaiseen tulokseen on ymmärrettävää, sillä juuri niiden vähennyskelpoisuuden määrää ollaan laskemassa.²²² Korkomenojen ei tule pienentää korkojen vähennyskelpoisuutta rajoittavaa elinkeinotoiminnan tulosta. Niin ikään verotuksessa vähennettävien poistojen lisääminen eräänlaisena laskennallisena eränä on perusteltavissa. Esimerkiksi hyllypoistoja ei kuitenkaan oteta huomioon, sillä kyse ei ole verotuksen poistoista. Mielenkiintoisena yksityiskohtana voidaan mainita EVL 25 §:n mukaiset tutkimus- ja kehittämismenot, jotka pääsäännön mukaan ovat sen verovuoden kuluja, jonka aikana niiden suorittamisvelvollisuus on syntynyt. Verovelvollisen vaatiessa kyseiset menot voidaan kuitenkin vähentää kahden tai useamman verovuoden aikana poistoina. Ilmeisesti jälkimmäinen vaihtoehto tarjoaa mahdollisuuden verotettavan tulon pienentämiseen ilman korkovähennysoikeuden supistumista.²²³

Annettua konserniavustusta ei elinkeinoverolain mukaan saa vähentää tulosta (KonsAvL 2 §). Sen sijaan konserniavustus on verotettavaa tuloa tai vähennyskelpoista menoa erityislakina pidettävän konserniavustuslain nojalla, jolloin avustuksen ei ehkä voida katsoa sisältyvän EVL 3 §:n mukaiseen elinkeinotoiminnan tulokseen. Toisaalta kyseisen pykälän sanamuodon mukaan elinkeinotoiminnan tulos ei rajaudu ainoastaan elinkeinoverolain mukaisiin tuloihin ja menoihin. Ilmeisesti kuitenkin juuri erityislakiin perustumisen vuoksi lainsäätäjä on ottanut konserniavustuksesta nimenomaisen maininnan EVL 18 a §:ään.²²⁴ Ongelmia voi tosin aiheuttaa se, että elinkeinotoiminnan veroilmoituslomakkeella 6B sekä saatu (kohta 349) että annettu konserniavustus (393) sisältyvät kohdassa 500 ilmoitettavaan elinkeinotoiminnan tulokseen. Toisin sanoen veroilmoituslomakkeen elinkeinotoiminnan tulos ei ole sama asia kuin EVL 3 §:n mukainen elinkeinotoiminnan tulos, ja veroilmoituksen verotettavasta tulosta on ensin eliminoitava konserniavustus.²²⁵ Toisaalta ongelma on osittain ratkaistu

²²¹ Esimerkiksi *Nykänen* huomauttaa, ettei lainvalmisteluaineistossa esitetty selkeitä perusteluita, miksi EVL 3 §:n mukaiseen elinkeinotoiminnan tulokseen tehdään oikaisuja. Vaikka tämä sinänsä pitääkin paikkansa, kyseisille oikaisuille on nähdäkseni olemassa loogiset perusteet.

²²² Ks. esim. *Aalto – Viilo* Verotus 2013, s. 279.

²²³ Ks. *Viitala* 2012, s. 163.

²²⁴ Vrt. *Aalto – Viilo* Verotus 2013, s. 279. Myös Verohallinnon ohjeessa todetaan, ettei konserniavustus sisälly EVL 3 §:n mukaiseen elinkeinotoiminnan tulokseen. Ks. *Verohallinto* 2014b, 4 Vähennyskelpoiset nettokorkomenot > 4.2 Oikaistu elinkeinotoiminnan tulos. Toisaalta veroilmoituslomaketta 81 koskevassa Verohallinnon ohjeessa konserniavustuksen todetaan sisältyvän elinkeinotoiminnan tuottoihin ja kuluihin.

²²⁵ Ks. *Engblom ym.* 2016, s. 400.

elinkeinotoiminnan nettokorkomenoja koskevalla veroilmoituslomakkeella 81, jossa oikaistun elinkeinotoiminnan tuloksen laskennassa yhtenä eränä on elinkeinotoiminnan tuottojen ja kulujen erotus, johon sisältyy saatu ja annettu konserniavustus.

Elinkeinoverolain ulkopuoliseen lainsäädäntöön perustuu tietyllä tapaa myös väliyhteisölain (VYL, 1217/1994) mukainen väliyhteisötulo. Hallituksen esityksen perusteella sitä ei lueta elinkeinotoiminnan tulokseen, josta lasketaan väliyhteisötulosta verovelvollisen korkovähennysoikeuden laajuus. Kuitenkin päätöksen KHO 18.8.2003 t. 1837 mukaan väliyhteisötulo on laskettava Suomen verotusta koskevien säännösten mukaisesti, mistä syystä myös EVL 18 a § on otettava huomioon väliyhteisötuloa laskettaessa.²²⁶ Sinänsä sitä, miksi väliyhteisötulon ei katsota kuuluvan EVL 3 §:n mukaiseen elinkeinotoiminnan tulokseen, ei esitöissä perustella. Konserniavustusta vastaavasti myös väliyhteisötulo sisältyy veroilmoituslomakkeen 6B elinkeinotoiminnan tulokseen, sillä se ilmoitetaan lomakkeen kohdassa 352.

Kun väliyhteisön osakkeet kuuluvat suomalaisen osakkeenomistajan elinkeinotoiminnan tulolähteeseen, väliyhteisötulo on sille elinkeinotoiminnan tuloa (VYL 4.3 §). Kuten edellä on todettu, tytäryhtiöosakkeiden on tyypillisesti katsottu kuuluvan emoyhtiön elinkeinotoimintaan. *Malmgrén* perustelee väliyhteisötulon jättämistä EVL 3 §:n mukaisen elinkeinotoiminnan tuloksen ulkopuolelle siten, että säännös otetaan huomioon jo väliyhteisötuloa laskettaessa.²²⁷ Väliyhteisötulon laskeminen ja sen huomioiminen osakkeenomistajan verotuksessa ovat kuitenkin kaksi eri asiaa, eikä korkovähennysrajoitusten soveltamisen väliyhteisötuloa laskettaessa tulisi johtaa siihen, ettei suomalaisen osakkeenomistajan verotuksessa väliyhteisötuloa lueta rajoituksen laskentapohjaan.²²⁸ Tämä on myös väliyhteisölainsäädännön tarkoituksen vastaista.²²⁹ Edelleen on epäjohdonmukaista, että korkorajoitussäännösten soveltaminen väliyhteisötulon määrää laskettaessa voi lisätä verotettavan tulon määrää, vaikkei väliyhteisötulon katsota korottavan EVL 18 a §:ssä mukaista laskentapohjaa.²³⁰ Nähdäkseni kysymys on lopulta siitä, katsotaanko EVL 3 §:n tarkoittavan vain

²²⁶ HE 146/2012 vp, s. 21. Ks. myös *Verohallinto* 2014b, 4 Vähennyskelpoiset nettokorkomenot > 4.2 Oikaistu elinkeinotoiminnan tulos.

²²⁷ *Malmgrén* Verotus 2013, s. 13.

²²⁸ Ks. myös *Andersson – Penttilä* 2014, s. 472.

²²⁹ Ks. KHO 2007:7, jossa todettiin, ettei väliyhteisölainsäädännön tarkoituksena ole aikaansaada ankarampaa verotusta verrattuna siihen, että ulkomaista väliyhteisöä ei käytettäisi.

²³⁰ Ks. myös *Aalto – Viilo* Verotus 2013, s. 280, jossa todetaan, että kun EVL 18 a.2 §:ssä on nimenomaisesti mainittu elinkeinotoiminnan tuloksen oikaisu-erät, poikkeussäännöksen soveltamisalaa ei lainvalmisteluaineiston perusteella tule laajentaa.

elinkeinoverolain mukaisia tuottoja ja kuluja. Lain sanamuodon perusteella en näe syytä näin suppealle tulkinnalle.

5.3 Etuyhteysvelka

Korkorajoitussäännöksen piirissä ovat lähtökohtaisesti vain etuyhteystahoille oleviin velkoihin liittyvät korot. Etuyhteys määritellään EVL 18 a.5 §:ssä viittaamalla siirtohinnoitteluoikaisua koskevaan VML 31 §:ään. Osapuolet ovat etuyhteydessä, mikäli velkasuhteen osapuolella on toisessa osapuolella määräysvalta tai kolmannella taholla on yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa määräysvalta velkasuhteen molemmissa osapuolissa VML 31.2 §:n tarkoittamalla tavalla. Useimmiten määräysvallan tuottaa se, että toinen osapuoli omistaa välittömästi tai välillisesti yli puolet toisen osapuolen pääomasta tai sillä on välittömästi tai välillisesti yli puolet toisen osapuolen osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Lisäksi määräysvalta voi muodostua välittömän tai välillisen oikeuden myötä nimittää yli puolet toisen osapuolen hallituksen jäsenistä taikka tosiasiallisen määräysvallan perusteella. EVL 18 a.5 §:ssä tarkoitetuille tahoille olevia velkoja voidaan nimittää välittömiksi etuyhteysvelloiksi.

Käytännössä mielenkiintoinen tulkintatilanne liittyy yhtiöihin, joissa välillisinä omistajina on rahastoja. Jos saman pääomasijoitusyhtiön hallinnoimat kaksi rahastoa omistavat holdingyhtiön kautta kohdeyhtiöstä kumpikin 40 prosenttia ja yhtiön avainhenkilöt 20 prosenttia, niin käyttääkö mikään taho tällöin määräysvaltaa ja pidetäänkö toisen rahaston yhtiölle antamaa lainaa etuyhteysvelkana? Tyypillisestihän rahastojen omistajina ovat pääosin eri sijoittajat, jolloin muodollisesti sama taho ei käytä niissä määräysvaltaa. Päätöksenteko rahastoissa puolestaan tapahtuu usein sijoitusneuvostoissa, joissa edustettuina ovat ainakin suurimpien sijoittajien edustajat. Toisaalta sama pääomasijoitusyhtiö hallinnoi eli tietyllä tapaa johtaa molempia rahastoja. Nähdäkseni ratkaiseva merkitys tulisi antaa rahastoissa ja kohdeyhtiössä tapahtuvan päätöksenteon tosiasialliselle järjestämiselle, jolloin myös esimerkiksi osakassopimukset huomioitaisiin. Oikeustila on kuitenkin tältä osin epäselvä. Vastaaventyypisiä pohdintoja voidaan joutua tekemään esimerkiksi puoliksi omistettujen yhteisyritysten kohdalla.²³¹

²³¹ Ks. myös luku 6.1.

EVL 18 a.6 § sisältää laajennuksen etuyhteysvelan käsitteeseen. Jos velka on otettu muulta kuin varsinaiselta etuyhteystaholta, velkaa pidetään kuitenkin etuyhteydessä olevalta osapuolelta otettuna siltä osin kuin kyse on niin sanotusta *back to back* -järjestelystä tai vakuusjärjestelystä. Näitä poikkeuksia voidaan kutsua välillisiksi etuyhteysveloiksi. Lain esitöissä momenttia perustellaan tarpeella estää yksinkertaista veronkiertoa.²³² Velkaa voidaan ensinnäkin pitää etuyhteydessä olevalta otettuna, jos etuyhteydessä olevalla osapuolella on saatava²³³ muulta kuin etuyhteystaholta ja saatavalla on yhteys velkaan. Näin tilanne on esimerkiksi silloin, kun emoyhtiö A tekee pankkitalletuksen ja pankki vuorostaan lainaa varat A:n tytäryhtiölle.²³⁴ Yrityskauppatilanteessa holdingyhtiön pankkilaina voidaan siten katsoa etuyhteysvelaksi, jos sen etuyhteystahon pankkisaatavalla voidaan katsoa olevan asiallinen yhteys lainaan. Saatavan ja velan yhteys voi muodostua myös edellä kuvattua suoraviivaista tilannetta jonkin verran etäisemmin esimerkiksi usean ulkopuolisen osapuolen, velan ehtoihin vaikuttamisen tai ajallisen yhteyden kautta. Nähdäkseni säännöstä tulee kuitenkin sen poikkeusluonteen vuoksi tulkita varsin tiukasti, eikä esimerkiksi pankkipalveluiden keskittämisen vaikutusta velan hinnoitteluun pitäisi katsoa tällaiseksi yhteydeksi.²³⁵ Joka tapauksessa ulkopuoliselta otettu velka tulee katsoa etuyhteysvelaksi vain siltä osin kuin saatavalla on yhteys velkaan.

Toiseksi ulkopuoliselta taholta otettua velkaa voidaan pitää etuyhteysvelkana siltä osin kuin velan vakuutena on etuyhteysosapuolen saatava. Muunlainen vakuus kuin saatava ei kuitenkaan tässäkin tapauksessa saastuta velkaa, mitä esitöissä perustellaan muun muassa konsernien keskitetyn rahoituksen hoitamisella.²³⁶ Velan vakuutena oleva yrityskiinnitys ei kuitenkaan lähtökohtaisesti tee velasta etuyhteysvelkaa, vaikka se koskeekin myös verovelvollisen elinkeinotoimintaan kuuluvaa rahoitusomaisuutta eli muun muassa saatavia. Ulkopuoliselta otettu velka saastuu vain siltä osin kuin etuyhteysosapuolen saatava on velan vakuutena.²³⁷ Katson sanamuodon tarkoittavan sitä, että saatavan vakuusarvoa tulee verrata ulkopuoliselta otettuun velkaan

²³² Ks. *VaVM 31/2012 vp*, s. 6.

²³³ Säännöksessä tarkoitettu saatava voi olla mikä tahansa saatava. Ks. *Verohallinto 2014b*, 3 Etuyhteystilanteet > 3.2 Etuyhteysvelat > 3.2.2 Välillinen etuyhteysvelka.

²³⁴ Tällöin korkomenoa vastaavan tulon tosiasiallinen saaja on etuyhteydessä velalliseen. Ks. *Penttilä 2012*, s. 37.

²³⁵ Ks. myös *Tikkanen Verotus 2013*, s. 503–505, joka kritisoi EVL 18 a.6 §:n mahdollista negatiivista vaikutusta pankkien yrityksille suuntaamaan antolainoitukseen.

²³⁶ *HE 146/2012 vp*, s. 23. Säännös voi ilmeisesti soveltua myös *factoringiin*, jos kyse on saatavien panttauksesta. Ks. *Tikkanen Verotus 2013*, s. 507.

²³⁷ Ks. *Verohallinto 2014b*, 3 Etuyhteystilanteet > 3.2 Etuyhteysvelat > 3.2.2 Välillinen etuyhteysvelka > 3.2.2.2 Vakuusjärjestelyt ja 3.3 Etuyhteysvelkojen ulkopuolelle jäävät velat.

kohdistuvien vakuuksien kokonaismäärään. Sitä vastoin toisen tulkinnan mukaan ulkopuolisen velan pääomaa tulisi verrata etuyhteisosapuolen saatavan vakuusarvoon.

Korkovähennysrajoitusten soveltuminen niin sanottuihin *cash pooling* -järjestelyihin on niin ikään hieman epäselvä. Verohallinnon ohjeesta voidaan johtaa kanta, jonka mukaan ratkaiseva merkitys on varojen fyysisellä tai laskennallisella siirtymisellä. Jos rahat konkreettisesti siirtyvät alatileiltä päättilille (*cash concentration*), ovat järjestelyyn liittyvät tilivelat korkorajoitussäännöksen tarkoittamia etuyhteysvelkoja.²³⁸ Ilmeisesti säännöksen piirissä on myös Suomessa yleisesti käytetty konsernitilijärjestelmä, sillä siinä pankkiin nähden ainoa velallinen on konsernitilin haltija ja konsernin sisäisistä pelisäännöistä sovitaan haltijan ja järjestelyn muiden yksiköiden kanssa.²³⁹ Toisaalta siirtojen tapahtuessa laskennallisesti (*notional pooling*) etuyhteysvelkoja ei lähtökohtaisesti synny, sillä *cash pooling* -varat eivät liiku kunkin yhtiön pankkitililtä. Tosin silloin kun järjestelyyn osallistuvien yhtiöiden tilejä on pantattu järjestelyn vakuudeksi, kyse on EVL 18 a.6 §:n mukaisesta välillisestä etuyhteysvelasta. Tämä lienee varsin yleistä. Käytännössä *cash poolingin* alatilejä on käytetty myös tytäryhtiöosakkeiden kauppahinnan maksamiseen konsernin sisäisissä yrityskaupoissa.

5.4 Tasetesti vapautusperusteena

Korkovähennysrajoitusta ei sovelleta lainkaan, jos verovelvollisen oman pääoman suhde vahvistetun tilinpäätöksen mukaiseen taseen loppusummaan on korkeampi tai yhtä suuri kuin vahvistetun konsernitaseen vastaava suhdeluku verovuoden lopussa (EVL 18 a.3 §). Mikäli konsernin keskimääräinen velkaantumisaste on korkeampi kuin suomalaisen konserniyhtiön, ei jälkimmäisen pääomarakenteen taustalla voida katsoa olevan verosyistä johtuva suuren velan allokointi Suomeen vaan esimerkiksi liiketoiminnan erityispiirteet. Käytännössä hyvin merkittävän vapautuksen tarkoituksena on muun muassa lieventää sääntelyn vaikutuksia keskitettyyn konsernirahoitukseen.²⁴⁰

²³⁸ Ks. *Verohallinto* 2014b, 3 Etuyhteystilanteet > 3.2 Etuyhteysvelat > 3.2.3 Cash pooling -järjestelyt ja 3.3 Etuyhteysvelkojen ulkopuolelle jäävät velat.

²³⁹ Konsernitilijärjestelmässä konserniyhtiöiden kassavarat keskitetään yhdelle fyysiselle päättilille eli konsernitilille. Konsernitilin haltija myöntää muille konserniyhtiöille oikeuden käyttää konsernitiliä alatilien kautta. Ks. *Engblom ym.* 2016, s. 397.

²⁴⁰ *HE 146/2012 vp*, s. 22. Käytännössä tavoitteena saattaa olla myös suomalaisten konserniyhtiöiden vakavaraisuuden parantaminen, vaikka asiasta ei lain esitöissä mainitakaan. Ks. esim. *Aalto – Viilo Verotus* 2013, s. 281.

Konsernitase on laadittava EU- tai ETA-jäsenvaltiossa taikka verosopimusvaltiossa²⁴¹. Siten sellaiset konserniyhtiöt, joiden ylin emoyhtiö asuu esimerkiksi Hongkongissa, jäävät tasetestin ulkopuolelle. Taseella puolestaan viitataan KPL 7 a luvun 1 §:ssä tarkoitettuun kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaiseen taseeseen. Jos tällaista IFRS:n mukaista tasetta ei ole laadittu, käytetään tasetta, joka on EU- tai ETA-valtion kirjanpitolainsäädännön taikka vastaavien säännösten mukainen. Esimerkiksi Yhdysvaltain tilinpäätösstandardien (*US GAAP*) mukainen tase on hyväksyttävä. Suhdelukuja tarkasteltaessa tulee kirjanpidon oman pääoman suhdetta verrata taseen loppusummaan siten kuin ne määritellään tilinpäätöksessä kirjanpitosäännösten mukaan.²⁴² Tällöin mahdollisella verolainsäädännön perusteella tapahtuvalla velan luokittelulla omaksi pääomaksi ei ole asiassa merkitystä. Lisäksi vertailussa tulee käyttää nimenomaan kyseisen vuoden taseita, mikä voi ennakoitavuuden näkökulmasta aiheuttaa haasteita.²⁴³ Useinhan juuri verovuoden loppuun ajoittuu suhdelukuihin välillä odottamattomallakin tavalla vaikuttavia tapahtumia.

Tasetestin soveltamiseen liittyy ainakin kaksi haastavaa tulkintatilannetta. Ensinnäkin suomalaiset konserniyhtiöt laativat erillistilinpäätöksensä useimmiten suomalaisia tilinpäätösstandardeja noudattaen, kun taas konsernitase saatetaan esittää IFRS-standardien mukaan. Tilinpäätösten vertailtavuus on vaihteleva, ja esimerkiksi oman pääoman määrittelyt eroavat. Ratkaisussa KHO 2015:11 katsottiin, ettei osaa kertyneestä poistoerosta voitu merkitä oman pääoman eräksi erillistilinpäätökseen. Kirjanpitoasetuksen (1339/1997) 1:6:n mukaan poistoero merkitään erillistilinpäätöksen taseessa tilinpäätössiirtojen kertymään, erilleen omasta ja vieraasta pääomasta. Sen sijaan IFRS-tilinpäätösstandardin ja KPL 6 luvun 7.5 §:n nojalla poistoero kirjataan konsernitaseeseen jaettuna omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Kun verokannan perusteella pääosa poistoerosta kirjataan omaan pääomaan, niin kirjauskäytäntöjen eroavaisuuksien vuoksi erillistilinpäätöksen suhdeluku on jo lähtökohtaisesti konsernitaseeseen vastaavaa lukua alempi. Vastoin keskusverolautakunnan ratkaisua, KHO:n enemmistö luotti kuitenkin sanamuodon mukaiseen tulkintaan, joka samalla rajoittaa tulevaisuudessa aktualisoituvien rajanvetotilanteiden määrää.²⁴⁴

²⁴¹ Verosopimuksen on kuitenkin oltava niin sanottu laaja verosopimus, eikä esimerkiksi verotustietojen vaihtoa koskeva sopimus riitä. *Äimä* 2012, s. 60.

²⁴² *HE 146/2012 vp*, s. 19. Seikka voi aiheuttaa vertailtavuusongelmia, jos hybridilainaa käsitellään suomalaisen yhtiön kirjanpidossa vieraana pääomana ja konsernitaseessa IFRS-standardien mukaisesti omana pääomana.

²⁴³ Ks. *Aalto – Viilo Verotus* 2013, s. 281–282. Vrt. *VaVM 31/2012 vp*, s. 8.

²⁴⁴ Ks. *KVL 4/2014* (ään. 5–3). KHO:n ratkaisu puolestaan tehtiin äänin 4–1. Ks. ratkaisusta *Urpilainen* 2015, s. 1–3. Ks. myös asuintaloverausta koskeva KHO 2015 t. 64.

Toiseksi pohdintaa voi aiheuttaa se, että tasevertailussa käytettävä konsernitase tulee olla koko konsernin tase, johon sisältyvät kaikki konserniyhtiöt. Verohallinnon ohjeen mukaan taseeseen tulee sisältyä konsernin ylin taho, jolla on laissa asetettu velvollisuus konsernitilinpäätöksen laatimiseen. Alakonsernitase ei ole riittävä.²⁴⁵ Tähän kantaan nähden ristiriitaisesti päätöksessä KHO 24.6.2015 t. 1784 suomalaisen A Oy:n laatima konsernitase ei ollut riittävä, vaikka A Oy:n emoyhtiöllä luxemburgilaisella X S.a.r.l.:lla ei kansallisen erityissäännöksen nojalla ollut velvollisuutta laatia konsernitilinpäätöstä. X S.a.r.l.:lla oli sen sijaan kirjanpitovelvollisena mahdollisuus konsernitilinpäätöksen laatimiseen.

Relevantin konsernitaseen määrittelemisen voi olla hankalaa myös silloin, kun omistusketjuun kuuluu rahastoja.²⁴⁶ Edellisessä luvussa kuvatun esimerkin tapauksessa, jossa pääomasijoitusyhtiön hallinnoimat kaksi rahastoa omistavat holdingyhtiön kautta kohdeyhtiöstä kumpikin 40 prosenttia ja yhtiön avainhenkilöt 20 prosenttia, rakenteessa saatetaan joutua menemään varsin ylös koko konsernin taseen löytämiseksi. Julkaisemattoman päätöksen KHO 24.6.2015 t. 1785 perusteella sijoitusrahaston omistajien kirjanpitolain tai IFRS:n mukainen määräysvalta rahastossa taikka sen sijoituskohteissa on ratkaisevaa. Kun rahaston päätöksenteko tapahtuu sijoitusneuvostoissa, kenellä on määräysvalta? Esimerkiksi hallinnointiyhtiö ei yleensä laadi rahastoa sisältävää konsernitilinpäätöstä juuri määräysvallan puutteen vuoksi. Toisaalta tasetestin soveltamista rahaston välittömästi omistaman holdingyhtiön tasolla ei käytännössä ole myöskään hyväksytty. Onko tasetestin käyttäminen tällaisissa tapauksissa siten mahdotonta? Myös Verohallinto on myöntänyt tilanteen ongelmallisuuden.²⁴⁷

Tasetestistä tuskin on hyötyä yrityshankinnassa käytettäville puhtaille apuyhtiöille ja sivuliikkeille, jos ne on rahoitettu erityisen velkapainotteisesti. Sitä vastoin omaakin liiketoimintaa harjoittaville osapuolille EVL 18 a.3 § saattaa toimia vapautusperusteena. Luvussa 4.6 analysoitujen sivuliikeratkaisujen jälkeen myös tällaisten tahojen tekemiä osakehankintoja on verotuskäytännössä kyseenalaistettu. Tasetesti voidaankin nähdä eräänlaisena korkorajoitussäännökseen sisäänrakennettuna liiketoiminnallisiin syihin perustuvana vapautuksena, joka hieman lieventää säännöksen muutoin merkittävää

²⁴⁵ Ks. *Verohallinto* 2014b, 7 Tasevertailuun perustuva vapautus > 7.2 Taseen edellytykset > 7.2.2 Konsernitaseen muoto.

²⁴⁶ *Engblom ym.* 2016, s. 407.

²⁴⁷ *Verohallinto* 2016d, s. 2. Ks. myös luku 6.1.

vaikutusta konserneihin. Tosin korkea velkaisuusaste ei aina ole osoitus veronkiertämisestä, vaan taustalla voivat vaikuttaa esimerkiksi toimialan erityispiirteet.

5.5 Vähennyskeltottomien korkomenojen vähentäminen myöhemmin

Verovuonna vähennyskeltottomaksi jääneet etuyhteydessä maksetut nettokorkomenot voidaan vähentää seuraavien vuosien tuloista kunkin verovuoden vähennyskelpoisten korkomenojen määrään saakka (EVL 18 a.7 §). Joustomahdollisuus on tarpeen muun muassa sellaisilla aloilla, joilla tulos vaihtelee voimakkaasti vuosittain.²⁴⁸ Toisin kuin esimerkiksi vahvistettujen tappioiden vähentämiselle, vähennyskeltottomien nettokorkomenojen käyttämiselle ei ole aikarajaa. Siten ne voidaan kumuloida yhdeksi eräksi, eikä verovuosikohtaiseen seurantaan ole tarvetta. Myöskään omistajanvaihdoksilla ei ole vaikutusta vähennysoikeuden käyttämiseen.²⁴⁹

Vähennyskeltottomia nettokorkomenoja laskettaessa noudatetaan edellä tarkasteltuja 500 000 euron ja 25 prosentin rajoja. Mikäli verovuoden nettokorkomenot ovat enintään 500 000 euroa, kyseisen verovuoden nettokorkomenoja ja aikaisempien verovuosien vähennyskeltottomia nettokorkomenoja voidaan yhteensä vähentää 500 000 euron rajaan asti. Toisaalta silloin kun verovuoden nettokorkomenot ylittävät kyseisen euromääräisen rajan, aikaisempien verovuosien vähennyskeltottomia nettokorkomenoja saadaan vähentää siltä osin kuin 25 prosenttia elinkeinotoiminnan oikaistusta tuloksesta ylittää verovuoden nettokorkomenojen määrän. Sen sijaan kun tasetesti soveltuu verovuoden korkomenoihin, ei aikaisempien vuosien nettokorkomenoja voida vähentää lainkaan.

Sulautumisessa vähennyskeltoton nettokorkomeno siirtyy vastaanottavalle yhtiölle riippumatta sen tai yhtiön osakkaiden sulautumisesta edeltävistä omistuksista sulautuvassa yhtiössä. Sitä vastoin jakautumisessa vähennyskeltoton nettokorkomeno siirtyy vastaanottavalle yhtiölle siltä osin kuin on ilmeistä, että se on syntynyt vastaanottavalle yhtiölle siirtyneessä toiminnassa. Muussa tilanteessa vähennyskeltottomat nettokorkomenot siirtyvät samassa suhteessa kuin jakautuvan yhtiön nettovarat siirtyvät vastaanottaville yhtiöille. Liiketoimintasiirrossa vähentämättä olevat korot jäävät

²⁴⁸ Ks. *VaVM* 31/2012 vp, s. 6.

²⁴⁹ *Verohallinto* 2014b, 5 Vähennyskeltottomat nettokorkomenot > 5.3 Vähennyskeltottomien nettokorkomenojen vähentäminen seuraavina verovuosina. Ks. myös *VaVM* 31/2012 vp, s. 7–8.

siirtävälle yhtiölle.²⁵⁰ Siten jakautumisen ja liiketoimintasiirron osalta vähennyskelvottoman nettokorkomenon siirtymisessä noudatetaan samankaltaisia periaatteita kuin vahvistettujen tappioiden siirtymisessä.²⁵¹

EVL 18 a.7 §:ään liittyy myös verosuunnittelumahdollisuuksia. Jo pelkästään korkorajoitussäännöksen soveltaminen saattaa johtaa yhtiön elinkeinotoiminnan tappion pienentymiseen ja osan tappioista muuntumiseen vähennyskelvottomiksi nettokorkomenoiksi.²⁵² Lisäksi tietyissä tapauksissa verovelvollinen voi omilla toimillaan vaikuttaa siihen, että tappiot päästään käyttämään mahdollisimman täysimääräisesti.²⁵³ Verovelvollisen on nimittäin erikseen vaadittava esimerkiksi tasetestin soveltamista ja vähennyskelvottomien nettokorkomenojen vähentämistä. Käytettävyydeltään vähennyskelvottomat nettokorkomenot ovat tappioita joustavampi erä omistajanvaihdosten ja käyttöajan suhteen.

Vaikka verovuonna vähennyskelvottomien nettokorkomenojen vähentäminen seuraavina verovuosina (*carry forward*) onkin mahdollista ja EVL 18 a §:n voitaisiin katsoa olevan vain jaksotusta koskeva säännös, selvää on, että konsernit pyrkivät välttämään rajoituksen soveltumista. Tämä on johtanut muutoksiin konsernien rakenteissa ja rahoituksessa esimerkiksi tilanteissa, joissa yhtiön nettokorkomenot säännönmukaisesti ylittävät 25 prosenttia elinkeinotoiminnan oikaistusta tuloksesta, kuten eräissä hankintarakenteissa.²⁵⁴ Lisäksi käytännön haasteita on aiheutunut laskennallisen verosaatavan kirjaamisesta vähennyskelvottomien nettokorkojen perusteella. Kysymys on lopulta siitä, kuinka todennäköisenä tulevaisuudessa saavutettavaa verohyötyä pidetään.²⁵⁵

5.6 EVL 18 a §:n vaikutus yrityshankintarakenteisiin

Korkorajoitussäännöksellä on huomattava vaikutus yrityskauppatilanteissa käytettävien apuyhtiöiden ja sivuliikkeiden maksaman koron vähennyskelvopoisuuteen. Rajoituksia

²⁵⁰ HE 146/2012 vp, s. 21.

²⁵¹ Ks. esim. Engblom ym. 2016, s. 404.

²⁵² Ks. Penttilä 2012, s. 39.

²⁵³ Ks. myös Viitala 2012, s. 164–165.

²⁵⁴ Vähennyskelvottomien nettokorkomenojen vähentämisen seuraavina verovuosina mahdollistaa esimerkiksi velan pääoman pieneminen, korkotason aleneminen taikka tuloksentekokyvyn paraneminen.

²⁵⁵ Ks. laskennallisista verosaamisista Kirjanpitolautakunta 2006, s. 3–21; Engblom ym. 2016, s. 132–133.

tarkastellaan erikseen jokaisessa konserniyhtiössä taikka sivuliikkeessä. Rakenteen ja rahoituksen mahdollisten uudelleenjärjestelyjen ohella konserneissa tulee lakimuutoksen myötä kiinnittää huomiota myös tilinpäätösverosuunnitteluun.

Eniten säännös vaikuttaa juuri suomalaisen kohdeyhtiön hankinnassa käytettyihin rakenteisiin, mikäli hankkivaa taho on rahoitettu huomattavalla sisäisellä lainalla. Pidän siten todennäköisenä, että jatkossa hankkivan yhtiön velkarahoitus hajautetaan usean eri osapuolen kesken siten, etteivät tahot ole etuyhteydessä. Lisäksi on edellä todetun mukaisesti huomattava, että mahdollinen ulkopuolinen velka saattaa estää etuyhteyksien vähentämisen kokonaan. Konsernin rahoitusyhtiölle maksettavien korot voivat niin ikään jäädä vähennyskelvottomiksi.

Konserniyhtiöiden sulauttaminen taikka purkaminen ei välttämättä ole järkevää, sillä kun korkokustannus hajautetaan useaan yhtiöön, voi jokainen vähentää nettokorkomenoja 500 000 euron rajan sisällä.²⁵⁶ Toisaalta siirtyminen yhden yhtiön malliin voi olla perusteltua, mikäli esimerkiksi tytäryhtiöllä on paljon verotuksessa vähennyskelpoisia poistoja. Nettokorkomenojen ja poistojen kohtaamiseksi sekä poistojen mahdollisimman tehokkaaksi hyödyntämiseksi sulautuminen voi olla varteenotettava vaihtoehto.²⁵⁷

Korkorajoituksen perusteena olevaan elinkeinotoiminnan oikaistuun tulokseen on mahdollista vaikuttaa poistojen ohella konserniavustuksella.²⁵⁸ Yleensä hankintarakenteessa rajoituksen alaiset nettokorkomenot jakautuvat epätasaisesti eivätkä heijasta yhtiökohtaisia oikaistuja tuloksia. Konserniavustuksella voidaan pyrkiä optimoimaan yhtiöiden tuloksia vastaamaan yhtiökohtaisia nettokorkomenoja.²⁵⁹ On kuitenkin huomattava, että konserniavustuksen antaminen saattaa johtaa korkojen vähennyskelvottomuuteen antajan verotuksessa, mikä puolestaan nostaa elinkeinotoiminnan tulosta ja samalla konserniavustuksen enimmäismäärää.²⁶⁰ Saajan näkökulmasta vain neljännes konserniavustuksesta voidaan hyödyntää korkovähennystä laskettaessa.

²⁵⁶ Konsernia voidaan rakentaa yrityksen perustamisen ja yrityskauppojen ohella jakautumisella, liiketoimintasiirrolla ja osakevaihdolla. Ks. esim. *Immonen* 2015, s. 31–32.

²⁵⁷ Ks. myös *Äimä* 2012, s. 64.

²⁵⁸ Tietyn verovuoden EVL 3 §:n mukaiseen elinkeinotoiminnan tulokseen voidaan luonnollisesti vaikuttaa myös esimerkiksi investointeja lykkäämällä.

²⁵⁹ Ks. myös *Viitala* 2012, s. 165.

²⁶⁰ Ks. *Penttilä* 2012, s. 42.

Esimerkki

Kansainvälinen konserni on hankkinut suomalaiset liiketoimintayhtiöt, C Oy:n ja D Oy:n, apuyhtiönä toimivan holdingyhtiö B Oy:n kautta.

	B Oy	C Oy	D Oy
Elinkeinotoiminnan tulos (EVL 3 §)	-3 500 000	7 200 000	5 900 000
Korkomenot (sisäinen / ulkoinen)	2 500 000 / 500 000	150 000 / 0	110 000 / 0
Verotuksessa vähennettävät poistot	0	80 000	60 000
Elinkeinotoiminnan oikaistu tulos	-500 000	7 430 000	6 070 000
Korkotulot (sisäinen / ulkoinen)	200 000 / 0	15 000 / 0	0 / 0

Taulukko 3. Esimerkkiyhtiöiden taloudelliset luvut. Taulukon summat ovat euroissa, ja niissä ei ole huomioitu konserniavustuksia. Tapauksessa tasetesti ei sovellu, eivätkä yhtiöt toimi EVL 18 a.4 §:ssä mainituilla toimialoilla. Järjestelylle on olemassa painavat liiketaloudelliset syyt, joten VML 28 § ei tule sovellettavaksi.

Tapaus 1, ei konserniavustusta: C Oy:n ja D Oy:n korkomenot ovat täysimääräisesti vähennyskelpoisia, sillä niiden nettokorkomenot jäävät alle 500 000 euron rajan. Sitä vastoin B Oy:n elinkeinotoiminnan oikaistu tulos on -500 000 ja siten vain 200 000 euroa etuyhteydessä maksetuista koroista on vähennettävissä. Summa vastaa sisäisten korkotulojen määrää, sillä vähennysoikeuden rajoitus voi kohdistua vain nettokorkomeroihin.

Tapaus 2, konserniavustukset: C Oy antaa 7 000 000 euron ja D Oy 5 000 000 euron konserniavustukset B Oy:lle. C Oy:n ja D Oy:n korkomenot ovat edelleen täysimääräisesti vähennyskelpoisia, sillä niiden nettokorkomenot jäävät alle 500 000 euron rajan. Sen sijaan B Oy:n elinkeinotoiminnan oikaistu tulos on konserniavustusten myötä 11 500 000 euroa, josta 25 prosenttia on 2 875 000 euroa. Myös B Oy:n korkomenot ovat kokonaan vähennyskelpoisia, sillä sen nettokorkomerojen määrä on 2 800 000 euroa.²⁶¹

Mikäli suomalainen yhtiö vain lainaa saamansa varat edelleen tytäryhtiölleen, kertyy sille nettokorkomeroa vain saatujen ja annettujen lainojen korkoeron verran.²⁶² Tällöin emoyhtiö voi vähentää nettokorkomeroja esimerkiksi 500 000 euron rajan ja tytäryhtiö 25 prosentin rajan sisällä. Lisäksi läpilainauksella on mahdollista vaikuttaa nettokorkomerojen määrään lisäämällä tietyn yhtiön korkotuloja. Liiketaloudellisesti tämänkaltaiset rahoitusjärjestelyt voivat olla tarpeen muun muassa kohdeyhtiön vieraan pääoman uudelleenrahoitusta taikka käyttöpääoman lisäystä varten. Rahoitus voidaan myös järjestää osittain tai kokonaan uudelleen ulkopuolisen tahon, kuten pankin, kanssa.²⁶³

²⁶¹ Jos järjestelyyn on sitä vastoin ryhdytty yksinomaan korkovähennysrajoituksista vapautumiseksi ja se katsotaan täysin keinoitekoiseksi, VML 28 §:n soveltuminen tapaukseen voisi nähdäkseni olla mahdollista. Toisaalta verolainsäädännön epäkohdat tulisi ensisijaisesti paikata lainsäädäntöteitse.

²⁶² Ks. myös *Lehtimaja* 2013, s. 13.

²⁶³ Ks. *Romppainen* 2013, s. 159.

Lopulta suomalaisen velallisyhtiön pääomarakenteen muuttaminen saattaa olla tarpeen korkorajoitussäännöksen vuoksi. Velka voidaan esimerkiksi konvertoida yhtiön osakepääomaan tai sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Tasetestin merkitys vapautusperusteena onkin yllättävän suuri.²⁶⁴ Osasyynä tähän saattaa olla se, että vapautuksen soveltumiseen voidaan vaikuttaa nopeastikin. Verohallinnon mukaan suomalaisten liiketoimintayhtiöiden sekä sisäiset että ulkoiset yrityskaupat toteutetaan EVL 18 a §:stä huolimatta edelleen *debt push down* -järjestelyjä hyödyntämällä. Vuoden 2014 verotusta koskeneessa tutkimuksessa tarkasteluun valituilla yhtiöillä oli etuyhteyskorkomenoja yhteensä reilut 880 miljoonaa euroa, josta noin 70 prosenttia eli reilut 610 miljoonaa euroa oli vähennyskelpoista. Tasetestin perusteella vähennyskelpoisten etuyhteyskorkomenojen määrä puolestaan oli noin 400 miljoonaa euroa.²⁶⁵ Ilmeisesti lakimuutoksen myötä suomalaisista konserniyhtiöistä onkin tullut entistä vakavaraisempia. Säännöksellä on kuitenkin ollut myös huomattava ennalta ehkäisevä vaikutus, ja muun muassa juuri yrityshankintaan liittyviä konserni- ja rahoitusrakenteita on jouduttu muuttamaan. Toisaalta tutkimuksen perusteella voinee myös todeta, ettei korkojen avulla tapahtuva verosuunnittelu kansainvälisissä yrityskauppatilanteissa suinkaan loppunut EVL 18 a §:n säätämiseen.²⁶⁶

Korkorajoitussäännöksestä huolimatta veronkiertoa koskeva yleislauseke, VML 28 §, voi edelleen tulla sovellettavaksi keinotekoisiiin järjestelyihin vailla verotuksesta riippumattomia liiketaloudellisia perusteita.²⁶⁷ Verohallinnon kannan mukaan EVL 18 a § ei rajoita veronkiertosäännöksen soveltamista.²⁶⁸ Tästä huolimatta katson, että VML 28 §:n soveltamiskynnys saattaa korkomenojen vähentämisen kohdalla olla hieman korkeammalla kuin ennen yleisen korkovähennysrajoituksen voimaantuloa. Lainsäätäjä on nimenomaisesti puuttunut vähennysoikeuteen tuoreella erityissäännöksellä, jolloin veronkiertämistä koskevan yleislausekkeen soveltaminen tulisi lähtökohtaisesti olla todella pidättyväistä – ainakin apuyhtiörakennetta käytettäessä.

²⁶⁴ Tasetestin merkitykseen on kiinnitetty huomiota myös EU-tasolla. Ks. *Euroopan komissio* 2015, s. 90.

²⁶⁵ *Verohallinto* 2016d, s. 2. Kaiken kaikkiaan vuonna 2014 korkovähennysrajoitusta sovellettiin noin 200 yritykseen, joiden velkojen suhde omaan pääomaan oli keskimäärin yli 80 prosenttia. Ks. *Valtiovarainministeriö* 2016a, s. 4.

²⁶⁶ Jo yleistä korkovähennysrajoitusta säädettyä arvioitiin, ettei EVL 18 a § merkitsisi hankintarakenteiden verosuunnittelullisen hyödyntämisen loppumista. Hallituksen esityksessä todettiin, että (kursivointi tässä) ”– – korkovähennysrajoituksen voidaan arvioida vaikuttavan korkovähennysoikeuteen *osittain* myös holdingrakenteissa.” Ks. *HE 146/2012 vp*, s. 17.

²⁶⁷ *HE 146/2012 vp*, s. 18.

²⁶⁸ *Verohallinto* 2014d, 1 Johdanto > 1.2 Korkovähennysoikeutta rajoittava uusi sääntely > 1.2.2 Korkorajoitussäännöksen suhde muihin säännöksiin. Ks. myös *Malmgrén Verotus* 2013, s. 15.

5.7 Ruotsin korkorajoitussäännös ja sitä koskeva oikeuskäytäntö

Ensimmäinen versio Ruotsin korkovähennysrajoituksesta astui voimaan vuonna 2009 (inkomstskattelag 24 kapitel 10 a–10 f §). Sen mukaan etuyhteyskorot olivat vähennyskelvottomia, mikäli laina oli otettu omistussuuden hankkimiseksi etuyhteyksyritykseltä. Toisin sanoen pääsäännön mukaan ratkaisevaa oli lainan käyttötarkoitus. Rajoituksia ei kuitenkaan sovellettu, jos korkokulua vastaavaa tuloa verotettiin hypoteettisen testin perusteella vähintään 10 prosentin verokannalla taikka hankinta ja velka johtuivat pääasiallisesti liiketaloudellisista syistä.²⁶⁹ Erityisesti jälkimmäinen vapautusperuste on mielenkiintoinen, sillä liiketaloudellisten motiivien painoarvo on avainasemassa myös Suomen yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisessa. Siten Ruotsin oikeuskäytännöstä ja -kirjallisuudesta voidaan jossain määrin hakea tulkinta-apua arvioitaessa VML 28 §:n merkitystä säännösympäristössä, jossa korkojen vähennysoikeutta on jo erityissäännöksellä rajoitettu.

Ruotsin *Högsta förvaltningsdomstolen* otti kantaa liiketaloudellisen syyn käsitteeseen ratkaisussaan HFD 2011-11-30 mål nr 4348-10. Tapauksessa ulkomainen emoyhtiö oli ostanut ruotsalaisen yhtiön osakkeet riippumattomalta osapuolelta. Kauppa oli osin rahoitettu ulkopuoliselta taholta otetulla lainalla. Ulkoista hankintaa seurasi pian sisäinen kauppa, jossa osakkeet siirrettiin ruotsalaisen holdingyhtiön suomalaiselle sivuliikkeelle ja joka oli osittain rahoitettu konsernin rahoitusyhtiöltä saadulla lainalla. Vaikka verosyyt vaikuttivatkin järjestelyyn, *Högsta förvaltningsdomstolen* katsoi liiketaloudellisten syiden olleen pääasialliset.²⁷⁰ Korkorajoitussäännös ei siten tullut sovellettavaksi. Sitä vastoin ratkaisussa HFD 2011-11-30 mål nr 4798-10 oli arvioitavana sisäisellä lainalla rahoitettu konsernirakenteen uudelleenjärjestely, jolla ei ollut yhteyttä ulkoiseen yrityshankintaan. Verotuksellisten syiden katsottiin olevan pääasiallisia, vaikka uudelleenjärjestelyllä pyrittiinkin rakenteen maantieteelliseen rationalisointiin. Etuyhteyskorot olivat vähennyskelvottomia, sillä poikkeussäännöstä tuli tulkita suppeasti.²⁷¹ Vaikka Ruotsin korkorajoitus poikkeaa Suomeen vastaavasta

²⁶⁹ *Skatteverket* 2016, Översikt av reglerna och undantag > Kort jämförelse av de nuvarande och tidigare begränsningsreglerna.

²⁷⁰ Ks. *Samuelson* Skattenytt 2012, s. 144–145. Ks. samansuuntaisesti myös HFD 2012-1-27 mål nr 4687-11. Järjestely johti *double dip* -etuuun. Se, millä perusteella *Högsta förvaltningsdomstolen* katsoi liiketaloudellisten syiden olleen pääasiallisia, jäi päätöksessä epäselväksi. Korkorajoitusta koskevan hallituksen esityksen mukaan arvioinnissa tulee ottaa huomioon muun muassa se, onko lainalle todellinen tarve. Pääasiallisuudella sen sijaan tarkoitetaan noin 75 prosenttia. Ks. *Prop* 2008/09:65, s. 68. Ks. liiketaloudellisista syistä *Hultqvist* Svensk Skattetidning 2012, s. 122–141. Tulkinnanvaraista on lisäksi se, miten läheisesti sisäisen kaupan tulee liittyä ulkoiseen osakehankintaan.

²⁷¹ Ks. samansuuntaisesti myös HFD 2011-11-30 mål nr 4797-10 ja mål nr 4800-10.

säännöksestä, edellä kuvattuja tapauksia on mielenkiintoista tutkia VML 28 §:n valossa ja myös verrata luvussa 4.6 käsiteltyihin sivuliikeratkaisuihin. Päätösten lopputulosten lisäksi esimerkiksi tietyn järjestelyn katsomisessa sisäiseksi tai ulkoiseksi on selviä eroja.

Verosuunnittelun suitsemiseksi esimerkiksi juuri yrityshankintatilanteissa korkovähennysrajoitus laajeni koskemaan kaikkien etuyhteysvelkojen korkoja vuoden 2013 alusta alkaen.²⁷² Lisäksi vähennysoikeus voidaan evätä, vaikka korkokulua vastaavaa tuloa verotettaisiinkin vähintään 10 prosentin verokannalla, jos järjestelyyn on ryhdytty pääasiallisesti verotuksellisista syistä. Esitöiden mukaan arvioinnissa tulee ottaa huomioon muun muassa korkomenoa vastaavan tulon verotuksen taso ja taloudellisen toiminnan todellinen harjoittaminen tulonsaajan asuinvaltiossa, korkomenojen suuruus, lainan käyttötarkoitus sekä mahdollinen hybridi-instrumentin hyödyntäminen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, voitaisiinko lainan sijasta käyttää oman pääoman ehtoista sijoitusta. Lyhytkestoisiin velkoihin, kuten *cash pool* -velkoihin, liittyvät korot katsotaan lähtökohtaisesti vähennyskelpoisiksi. Rajoitusten ulkopuolella on yleensä myös keskitetty konsernirahoitus.²⁷³ Lisäksi *Skatteverketin* mukaan liiketaloudellisia syitä koskevaa vapautusperustetta tulee paikoin soveltaa aiempaa vähemmän pidättyväisemmin. Tosin sisäinen yrityskauppa mainitaan esimerkkinä tilanteesta, johon liiketaloudellisia syitä koskeva poikkeus ei yleensä sovellu, vaikka taustalla olisikin riippumattomien osapuolten välinen kauppa.²⁷⁴

Myös *Skatterättsnämnden* katsoi ennakkotiedossaan, että uusien korkovähennyssäännösten myötä ulkopuolisen yrityshankinnan jälkeen toteutettua sisäistä kauppaa tuli arvioida eri tavalla kuin aikaisemmin. Koska järjestelyissä olisi voitu käyttää sisäisen lainan sijaan oman pääoman ehtoista sijoitusta, eivät etuyhteyskorot olleet vähennyskelpoisia.²⁷⁵ *Högsta förvaltningsdomstolen* kuitenkin katsoi, että hakemus olisi tullut jättää tutkimatta ja kumosi ennakkotiedon.²⁷⁶ Tiedossani

²⁷² Prop 2012/13:1, s. 229–232.

²⁷³ Prop 2012/13:1, s. 229–232 ja 255–265.

²⁷⁴ *Skatteverket* 2013, 4 Bedömning > 4.5 Ventilen. Vrt. *Andersson – Melbi* Skattenytt 2013, s. 535.

²⁷⁵ SRN 2014-05-26 nr 74-13/d. *Skatterättsnämnden* antoi uusista korkorajoitussäännöksistä useita ratkaisuja vuoden 2014 aikana. Juuri mahdollisuus oman pääoman ehtoisen sijoituksen käyttämiseen ja todellinen tarve lainalle voisivat olla Suomessakin huomioitavia aspekteja, joskin verovelvollisella on nähdäkseni oltava tältä osin jonkinasteinen valinnanvapaus.

²⁷⁶ HFD 2015-2-23 mål nr 3853-14. *Högsta förvaltningsdomstolen* on kumonnut myös muut korkovähennysrajoituksia koskevat *Skatterättsnämndenin* antamat ennakkotiedot. Ks. *Hultqvist* Skattenytt 2015, s. 560–561.

ei ole ratkaisuja, joissa Ruotsin ylin hallintotuomioistuin olisi ottanut kantaa uusien korkovähennysrajoitusten soveltamiseen.²⁷⁷

Ennustettavuuden ja selkeyden kannalta Suomen tasetesti on Ruotsin liikeloudellisia syitä koskevaa poikkeusta onnistuneempi. Toisaalta tulkinnanvarainen liikeloudellisten syiden käsite on joustava ja mukautuu helposti verosuunnittelussa tapahtuviin muutoksiin. Joka tapauksessa molemmat korkovähennysrajoitusten venttiilisäännökset korostavat huolellisen etukäteissuunnittelun ja dokumentoinnin merkitystä sekä lieventävät korkorajoitusten konsernimuodossa toimimista koskevia neutraliteettiongelmia.

6 BEPS:n ja veronkiertodirektiivin korkovähennysrajoitukset

6.1 OECD:n BEPS-hankkeen korkovähennysoikeutta koskeva toimenpide

Korkojen vähennysoikeuden rajoittaminen on kansainvälinen suuntaus, jonka taustalla on aiempaa suuremman huomion kiinnittäminen monikansallisten yritysten verotukseen. BEPS-hanke (*Base Erosion and Profit Shifting*) sai alkunsa vuonna 2012, kun G20-maat pyysivät OECD:tä laatimaan raportin, joka vastaisi veropohjan rapautumiseen ja voittojen siirtämiseen. Verosäännökset eivät ole pysyneet talouden globalisoitumisen vauhdissa, ja yksittäisten valtioiden voi olla vaikeaa puuttua järjestelmien eroavaisuuksia hyödyntävään aggressiiviseen verosuunnitteluun. BEPS:n tarkoituksena on tarjota valtioille yhtenäiset keinot, joiden avulla verotulot saadaan kertymään maihin, joissa tuloa tuottavaa ja arvoa luovaa toimintaa harjoitetaan.²⁷⁸ Samalla se edistää esimerkiksi kotimaisten ja kansainvälisten konsernien verotuksen neutraalisuutta. Kyse on suosituksista, joiden implementoinnissa valtioilla on varsin laaja harkintavaltia.²⁷⁹

Tutkielman kannalta olennainen on etenkin korkomenojen vähentämistä koskeva BEPS:n toimenpide numero 4.²⁸⁰ Suomen korkorajoitussäännös on kuitenkin jo nyt

²⁷⁷ Ks. kuitenkin Tukholman hallinto-oikeuden päätöksistä *Johansson* 2016.

²⁷⁸ *OECD* 2013, s. 1–3; *OECD* 2016, s. 3.

²⁷⁹ *OECD* 2016, s. 13–15.

²⁸⁰ Korkovähennysoikeuden kannalta relevantteja toimenpiteitä ovat myös ainakin hybridijärjestelyjä koskeva suositus numero 2 sekä verosopimusten väärinkäyttöä käsittelevä suositus numero 6. Jälkimmäisessä on nimenomaisesti todettu, että esimerkiksi alikapitalisointia koskevia kansallisia säännöksiä yritetään kiertää vetoamalla verosopimusten määräyksiin. Näiden suositusten analysointi ei

kohtuullisen hyvin linjassa BEPS:n tuloslaskelmapohjaisen minimisuosituksen kanssa, jonka yhtenä tausta-ajatuksena on estää nettokorkomenojen kasvattaminen yksittäisessä yhtiössä konsernitasa korkeammaksi.²⁸¹ Olennaisin muutos on se, että rajoitusten piiriin suositellaan otettavaksi etuyhteyskorkojen ohella kolmansilta osapuolilta otettujen velkojen korot sekä koronluonteiset maksut.²⁸² Lisäksi korkojen vähennysoikeutta rajoitettaisiin tulolähteestä riippumatta, joskin itsenäiset yritykset (*standalone entities*) voidaan jättää soveltamisalan ulkopuolelle.²⁸³

BEPS sallii Suomen nykyistä 500 000 euron rajaa vastaavan *de minimis* -tyyppisen alarajan rajoitusten soveltamiselle. Laskentatapa on suosituksen mukaan kuitenkin erilainen, sillä huomioon tulee ottaa kaikki tietyssä valtiossa asuvat konserniyhtiöt.²⁸⁴ Siten korkokustannuksen hajauttamisella useaan konserniyhtiöön ei enää yhden valtion sisällä saavutettaisi etua. Laskentatavan myötä käytännön soveltamistilanteissa voisi aktualisoitua esimerkiksi kysymys siitä, minkä konserniyhtiön nettokorkomenoihin poikkeusta sovellettaisiin. Olisiko päätäntävalta verovelvollisella? Ilmeisesti valtioiden päätettäväksi jää myös se, voiko verovelvollinen vähentää vähäiset korkomenot riippumatta verovuoden nettokorkomenojen yhteismäärästä (*safe harbour* -säännös).

Korkovähennysoikeuden rajoitukset kohdistuvat toimenpidesuosituksen perusteella vain nettokorkomenoihin, mikä on ratkaisevaa esimerkiksi läpilainauksen mielekkyyden kannalta. Nettokorkomenojen vähennyskelpoisuus on puolestaan rajoitettu 10–30 prosenttiin EBITDA:sta.²⁸⁵ Suomen nykyiseen 25 prosentin rajaan nähden keskeinen eroavaisuus liittyy arvonalennusten huomioimiseen laskentapohjassa.²⁸⁶ Koska kotimaiset säännöksemme ovat kuitenkin tiukemmat kuin minimisuosituksen, tarvetta muutoksille ei välttämättä ole. Suosituksessa konserniavustuksen ja myös

kuitenkaan tässä yhteydessä ole mahdollista. Ks. myös *Rajamäki Verotus 2015*, s. 262–272; *Janssens – Ledure – Vandepitte – Loos European Taxation 2015*, s. 284–286.

²⁸¹ Lisäksi konsernin nettokorkomenojen tulisi jakautua eri yhtiöille tulomuodostuksen suhteessa. *OECD 2016*, s. 22. Ks. myös *Höglund – Våljemark 2015*, s. 24.

²⁸² Rajoitukset eivät kuitenkaan koskisi tiettyjä yleishyödyllisten yhteisöjen projekteihin liittyviä rahoitusjärjestelyjä. Ks. *OECD 2016*, s. 43–44. Suosituksia ei sellaisenaan sovellettaisi myöskään pankki- ja vakuutusyhtiöihin. Ks. *OECD 2016*, s. 79–80.

²⁸³ *OECD 2016*, s. 37–39. OECD:n raportin mukaan myös puhtaasti kotimaisiin konserneihin voitaisiin jättää soveltamatta korkovähennysrajoituksia, mutta tämä ei Suomen näkökulmasta liene mahdollista EU-tasoisten vaatimusten vuoksi. Ks. esim. *Benítez Régil European Taxation 2016*, s. 239.

²⁸⁴ *OECD 2016*, s. 39.

²⁸⁵ Jos raja asetettaisiin 30 prosenttiin, suurin osa konserneista voisi vähentää riippumattomilta osapuolilta otettujen velkojen korot kokonaisuudessaan. BEPS sallii myös prosenttimääräisen rajan määräytyvän konsernin koon mukaan. Ks. *OECD 2016*, s. 42–43 ja 51–57.

²⁸⁶ Alun perin rahoitusomaisuuden menetykset ja arvonmuutokset tuli myös EVL 18 a.2 §:n mukaan lisätä elinkeinotoiminnan tulokseen, mutta tulkintakysymysten välttämiseksi laskentapohjaa pienennettiin vuoden 2014 alusta alkaen. Ks. *HE 185/2013 vp*, s. 32.

väilyhteisötulon voidaan katsoa kuuluvan laskennan lähtökohtana olevaan veronalaiseen tulokseen.²⁸⁷

Korkovähennysoikeuteen kohdistuvien vaikutusten pehmentämiseksi toimenpidesuosituksessa esitetään Suomen tasetestiä muistuttavan vapautuksen käyttöönottoa. Oman pääoman ja taseen loppusumman välisen suhteen sijaan ratkaisevaa olisi konsernin riippumattomille osapuolille maksamien nettokorkomenojen ja konsernin EBITDA:n välinen suhdeluku. Laskutoimituksella saadun prosenttiluvun mukainen osuus konserniyhtiön EBITDA:sta rajaisi konserniyhtiön vähennyskelpoisten nettokorkomenojen määrän.²⁸⁸ Esimerkiksi tappiollisten konserniyhtiöiden kohdalla tämä johtaisi tiukempaan lopputulokseen kuin tasetesti. Konsernitaseisten lukujen tulisi pohjautua vahvistettuun konsernitilinpäätökseen, jonka on laatinut konsernin ylin emoyhtiö.²⁸⁹ Toisin kuin tasetestiä sovellettaessa, BEPS:n mukaisen vapautuksen soveltaminen hyväksytään rahaston välittömästi omistaman yhtiön ja puoliksi omistetun yhteisyrityksen tasolla.²⁹⁰

Kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja edelleen korkovähennysrajoituksen vaikutusten tasoittamiseksi myös BEPS:n suosituksessa verovuoden vähennyskeltottomien nettokorkomenojen vähentäminen seuraavien vuosien tuloista on mahdollista. Jaksottamisvaihtoehtoja on käytännössä kolme: ensiksi vähentämättä jääneet korkomenot voitaisiin rajoitusten puitteissa vähentää tulevana verovuosina (*carry forward*), toiseksi vähennyskeltottomien korkojen vähentäminen olisi rajoitusten mukaan mahdollista sekä tulevana että edeltävinä verovuosina (*carry forward* ja *carry back*) ja kolmanneksi vähennyskeltottomien korkojen ohella verovuoden käyttämätön EBITDA voitaisiin siirtää tuleville verovuosille. Toisaalta suosituksen mukaan veropohjan rapautumisen estämiseksi olisi perusteltua asettaa esimerkiksi aikaraja tai euromääräinen maksimi mahdollisuudelle siirtää toisille verovuosille jonakin vuonna vähentämättä jääneitä korkoja tai käyttämätöntä EBITDA:a. Lisäksi muun muassa

²⁸⁷ Ks. myös Viitala 2016b, s. 341. Verovapaita tuloja ei huomioida laskentapohjassa. Ks. OECD 2016, s. 52. Väilyhteisötulon kuulumisesta laskennan pohjana olevaan veronalaiseen tulokseen ks. OECD 2016, s. 86.

²⁸⁸ Laskentatavan haasteista ks. OECD 2016, s. 69–70. Esimerkiksi Suomessa käytössä olevan taseen lukuihin perustuvan vapautuksen soveltaminen on niin ikään nimenomaisesti sallittu. Ks. OECD 2016, s. 62.

²⁸⁹ OECD 2016, s. 61–65. Vähennyskelpoisten nettokorkojen määrä sekä vapautuksen soveltaminen on mahdollista laskea yksittäisen konserniyhtiön sijaan myös tietyssä valtiossa asuvien konserniyhtiöiden tasolla. Ks. OECD 2016, s. 37. BEPS:n mallin soveltamisesta aiheutuu samantyyppisiä vertailtavuusongelmia kuin hyödynnettäessä Suomessa käytössä olevaa tasetestiä.

²⁹⁰ Ks. OECD 2016, s. 63–64 ja 106–108.

omistajanvaihdos johtaisi vähentämättä jääneiden korkomenojen ja käyttämättömän EBITDA:n menettämiseen.²⁹¹ Viimeksi mainittujen seikkojen osalta Suomen nykyinen EVL 18 a § tarjoaa BEPS-suositusta laajemman korkomenojen vähennysoikeuden.

Suosituksen päälinjat eivät radikaalisti eroa Suomen nykyisestä rajoituksesta – lukuun ottamatta korkorajoitusten kohdistumista myös kolmansilta osapuolilta otettujen velkojen korkoihin. Siltä osin kuin BEPS-toimenpide numero 4:n korkovähennysoikeutta koskevat suositukset ovat tiukemmat kuin kansalliset säännöksemme, raportti saattaa tulevaisuudessa johtaa EVL 18 a §:n muuttamiseen. Valtioilla on kuitenkin toimenpiteiden suhteen laaja harkintavalta, mikä vaikeuttaa mahdollisten muutosten analysointia. Selvää joka tapauksessa on, että korkorajoitukset tulevat koskemaan yhtiöitä tulolähteestä riippumatta. Soveltamisalan laajennus korostaa nähdäkseni tarvetta yksittäisiä yhtiöitä (*standalone entities*) koskeville poikkeuksille, esimerkiksi asunto-osakeyhtiöiden ja keskinäisten kiinteistöyhtiöiden kohdalla. Lisäksi rajoituksen piiriin tulevat siis myös riippumattomille osapuolille maksetut korot ja koronluonteiset maksut, mikä yksinkertaistaa säännöksen soveltamista mutta voi heikentää investointikykyä.²⁹² Ulkopuolisille lainarahoittajille maksettujen korkojen vähennysoikeuden rajoittamista on lisäksi vaikea perustella veropohjan rapautumisen ja veronkierron näkökulmasta.²⁹³ Tähän seikkaan liittyy kuitenkin konsernilukuihin perustuvaa vapautusta koskeva verosuunnittelullinen näkökulma. Konsernin riippumattomille osapuolille maksamien nettokorkomenojen ja konsernin EBITDA:n välistä suhdetta voidaan nostaa maksamalla korkoja konserniin kuulumattomille KPL 1:7:n mukaisille omistusyhteisyrityksille.²⁹⁴ En kuitenkaan pidä kovinkaan todennäköisenä, että Suomen tasetestiä muutettaisiin vastaamaan BEPS:n ensisijaista suositusta.

Suosituksen mahdollinen implementaatio sekä sen muoto ja aikataulu eivät ole tiedossa, mikä on osaltaan vaikuttanut seuraavassa luvussa käsiteltäviin EU:n asiaa koskeviin toimiin. Muutoksiin varautuminen on kuitenkin järkevää aloittaa mahdollisimman

²⁹¹ OECD 2016, s. 72–73. Suosituksessa mahdollistetaan myös erityisten lisärajoitusten käyttöönotto, jotka voisivat koskea esimerkiksi keinotekoisia lainoja. Raportissa ei kuitenkaan käsitellä asiaa kovinkaan tarkasti. Vuonna 2014 julkaistussa luonnosraportissa *debt push down* -järjestelyt mainittiin tältä osin erikseen. Ks. OECD 2014, s. 56.

²⁹² Esimerkiksi *sale and lease back* -järjestelyllä ei enää saavutettaisi korkorajoitukseen liittyvää etua. Nykytilanteessa EVL 18 a § ei ratkaisun KVL 25/2013 mukaan rajoita rahoitusleasingisopimukseen perustuvan korko-osuuden vähentämistä, kun taas BEPS-suosituksessa erä sisältyy rajoitusten piiriin koronluonteisena maksuna. Ks. OECD 2016, s. 33–34.

²⁹³ Ks. *Vänskä – Rapo* Liikejuridiikka 2017.

²⁹⁴ Ks. myös OECD 2016, s. 64–67.

aikaisessa vaiheessa. Mikäli *de minimis* -sääntöä sovellettaessa huomioidaan kaikki tietyssä valtiossa asuvat konserniyhtiöt, saattaa joissain tilanteissa olla järkevää purkaa konsernirakenne esimerkiksi sulautumisilla. Jos vähentämättä jääneet korkomenot menetettäisiin omistajanvaihdosten ohella yritysjärjestelytilanteissa, tulee järjestelyn ajankohta arvioida huolellisesti. Lisäksi konserniavustuksen merkitys korkovähennyksille voi kasvaa entisestään, sillä BEPS:n suosituksessa konserniyhtiön EBITDA vaikuttaisi myös konsernilukuihin perustuvan vapautuksen tasolla. Vapautuksen laskutavan vuoksi voi myös olla kannattavaa käyttää sisäisen rahoituksen ohella ulkoisia lainoja. Konserni- ja rahoitusrakenteen muutoksista voi tosin aiheutua niin suuret kustannukset, ettei järjestely ole mielekäs.²⁹⁵ Joka tapauksessa lainasopimukseen on syytä ottaa ehto, jonka mukaan velan ennaikainen maksaminen on mahdollista ilman ylimääräisiä kustannuksia.

Kun korkotulo on saajalleen yleensä veronalaista tuloa, saattaa korkomenojen vähennyskelvottomuus johtaa kaksinkertaiseen verotukseen. Myös rahoitusmuotoneutraliteetin kannalta tällaiset tapaukset ovat ongelmallisia. Tältä osin tilanteen voidaan katsoa kääntyneen suorastaan pääläelleen, sillä ennen korkovähennysrajoitusten voimaantuloa verotuksen katsottiin edellä todetun mukaisesti suosivan velkarahoitusta.

6.2 EU:n veronkiertodirektiivin korkovähennysrajoitus

Euroopan komissio julkaisi tammikuussa 2016 veronkierron vastaisen toimenpidepaketin (ATAP), jonka keskeisimmät osat ovat kansainvälisten yritysten maakohtaista verotietojen raportointia koskeva direktiivi sekä veronkiertodirektiivi.²⁹⁶ BEPS-hankkeen tapaan myös veronkiertodirektiivin tavoitteena on veronmaksun tapahtuminen siellä, missä voitto ja arvo syntyvät.²⁹⁷ Yhteisymmärryksen saavuttamiseksi jäsenvaltioille jätettiin kuitenkin suhteellisen laaja liikkumavara direktiivin päämäärien saavuttamiseksi.

Veronkiertodirektiivin taustalla on veropohjan rapautumisen ja verojärjestelmän uskottavuuden ohella huoli OECD:n BEPS-hankkeen suositusten kirjavasta

²⁹⁵ Ks. esim. *Janssens – Ledure – Vandepitte – Loos* European Taxation 2015, s. 282–284.

²⁹⁶ KOM(2016) 23, s. 2–5.

²⁹⁷ Direktiivin johdanto-osan perustelukappaleet 1 ja 5.

implementoinnista EU-jäsenvaltioissa.²⁹⁸ Koordinoimaton täytäntöönpano olisi saattanut johtaa BEPS:n tavoitteiden vesittymiseen ja uusien veroesteiden syntymiseen EU:n sisämarkkinoille.²⁹⁹ Direktiivi on tarpeen myös suositusten ripeän toteuttamisen vuoksi, ja direktiivin edellyttämiä muutoksia tuleekin soveltaa verovuodesta 2019 alkaen. Lisäksi eritoten EU-komissio näkee säännöksen esiasteena yhteisen yhdistetyn yhtiöveropohjan, *CCCTB*:n, mahdolliselle käyttöönotolle.³⁰⁰

Tässä yhteydessä olennaisin veronkiertodirektiivin säännös on korkojen vähennyskelpoisuuden rajoittamista koskeva 4 artikla, joka pohjautuu joitakin yksityiskohtia lukuun ottamatta BEPS-hankkeen suosituksiin.³⁰¹ Suhteellisuusperiaatteen ja toissijaisuusperiaatteen noudattamiseksi direktiivissä säädetään sen 3 artiklan mukaisesti vähimmäissuojasta, joten jäsenvaltiot voivat kansallisesti soveltaa myös EU-tasoa pidemmälle meneviä rajoituksia.³⁰²

BEPS:n tapaan myös veronkiertodirektiivi koskee tulolähteestä riippumatta kaikkia yhtiöitä ja kaikkia korkoja³⁰³, mikä poikkeaa kotimaisen EVL 18 a §:n soveltamisalasta. Rajoitusten ulkopuolelle voidaan kuitenkin jättää vieraan pääoman menot, jotka liittyvät ennen 17.6.2016 otettuihin lainoihin (4(4)(a) artikla).³⁰⁴ Varsinaisten korkomenojen ohella ilmeisesti myös koronluonteiset maksut ovat rajoitusten piirissä, tosin englannin- ja suomenkielisen version välillä on tältä osin aste-ero, sillä jälkimmäinen korostaa edellistä painokkaammin kansallisen lainsäädännön merkitystä vieraan pääoman menojen määrittelyssä.³⁰⁵ Nähdäkseni direktiivin tavoitteiden ja BEPS-projektin

²⁹⁸ Varsinaisen veronkierron estämisen ohella, tai jopa sen sijaan, direktiivin keskeisenä tavoitteena on kunkin valtion verotulojen suojeleminen. Jos säännös olisi kansallinen, se saattaisi siten olla luvussa 3.3 käsiteltävien EU:n perusvapauksien vastainen. Ks. *van Os* EC Tax Review 2016, s. 192–194.

²⁹⁹ Direktiivin johdanto-osan perustelukappaleet 2–3. Lisäksi OECD:n ulkopuolella on kuusi EU-maata (Bulgaria, Kroatia, Kypros, Liettua, Malta ja Romania).

³⁰⁰ KOM(2016) 23, s. 3 ja 6–9.

³⁰¹ Lisäksi direktiiviin on otettu suurelta osin tai kokonaan BEPS:n innoittamana yleinen veronkierron vastainen säännös (6 artikla) ja hybridijärjestelyjä koskeva rajoitus (9 artikla). Edellisen osalta Suomen nykyinen VML 28 §, jota tulee jo nyt tulkinta syrjäntäkieltojen, perusvapauksien, suhteellisuusperiaatteen ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa, täyttää melko hyvin direktiivin vaatimukset. Sanamuotojen erojen vuoksi vertailu ja johtopäätösten tekeminen on kuitenkin tässä vaiheessa varsin hankalaa. Johtoa direktiivin 6 artiklan soveltamisalaan saadaan EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön keinotekoisuutta koskevasta arvioinnista. Ks. myös *Viitala* 2016c, s. 125–127.

³⁰² Direktiivin johdanto-osan perustelukappale 16; *Viitala* 2016b, s. 337–338.

³⁰³ Soveltamisala kattaa luonnollisesti myös esimerkiksi sivuliikkeet. Rahoitusalan yritykset sekä ne vieraan pääoman menot, joilla rahoitetaan pitkän aikavälin julkista infrastruktuurihanketta, voidaan kuitenkin jättää soveltamisalan ulkopuolelle.

³⁰⁴ Suomen osalta mahdollisuus koskee lähinnä riippumattomilta osapuolilta otettujen velkojen kustannuksia, sillä etuyhteyslainoihin liittyvien korkomenojen vähennyskelpoisuutta rajoitetaan jo nyt.

³⁰⁵ Englanninkielisessä versiossa vieraan pääoman menot määritellään seuraavasti: ”borrowing costs means interest expenses on all forms of debt, other costs economically equivalent to interest and expenses incurred in connection with the raising of finance as defined in national law –.” Sen sijaan

vastaavan rajoituksen valossa säännöksen sanamuotoa tulee tulkita laajasti kattaen koronluonteiset maksut kansallisen lainsäädännön määrittelyistä riippumatta. Vastakkainenkin tulkinta on tosin perusteltavissa – onhan kyseessä yleistä koron vähennyskelpoisuutta rajoittava poikkeussäännös.

Rakenteellisesti direktiivin korkojen vähennysoikeutta rajaava 4 artikla on yhdenmukainen BEPS:n ja Suomessa sovellettavan rajoituksen kanssa.³⁰⁶ Rajoitukset koskevat vain nettomenoja, joskin koronluonteisten tulojen määrittely jää direktiivin 2(2) artiklan perusteella kansallisen lainsäädännön varaan. Huomionarvoinen on myös 4(3) artiklassa jäsenvaltioille annettu mahdollisuus, jonka mukaan verovelvollinen voi vähentää nettokorkomenoja kolmeen miljoonaan euroon saakka riippumatta verovuoden nettokorkomenojen yhteismäärästä (*safe harbour*).³⁰⁷ Sitä vastoin EVL 18 a §:n *de minimis* -poikkeusta sovelletaan vain verovuoden nettokorkomenojen määrän ollessa enintään 500 000 euroa. Jos kansallista säännöstämme muutettaisiin tältä osin vastaamaan EU-direktiiviä, tarjoaisi se konserneille suoranaisen verosuunnittelullisen kannusteen hajauttaa korkokustannus eri yhtiöihin. Direktiivin kunnianhimoisiin tavoitteisiin nähden kolmen miljoonan euron raja on todella korkea.³⁰⁸ Verosuunnittelun kannalta operatiivinen kohdeyhtiö kannattaisi tässä tapauksessa hankkia esimerkiksi kahden yhtiön kautta, mikäli sille on liiketaloudelliset perusteet.

Verovuoden nettokorkomenoista vähennyskelpoista on korkeintaan 30 prosenttia EBITDA:sta. Muiltakin osin verovuoden vähennyskelpoisten nettokorkomenojen määrä vastaa BEPS:n suositusta. Suomen tämänhetkiset korkorajoitukset ovat direktiiviä tiukemmat, eivätkä muutokset siten ole välttämättömiä. Säännös koskee rajat ylittävien tilanteiden lisäksi valtionsisäisiin lainajärjestelyihin liittyvä korkomenoja, minkä

suomenkielisessä käännöksessä vastaava kohta on ilmaistu seuraavasti: ”vieraan pääoman menoilla’ muodoltaan kaikenlaisen velan korkomenoja, muita kansallisessa lainsäädännössä määriteltyjä, korkoa ja rahoituksen hankinnan yhteydessä kertyviä menoja taloudellisesti vastaavia menoja – –.” Ks. myös *Viitala* 2016c, s. 117–118.

³⁰⁶ Ks. myös *van Os* EC Tax Review 2016, s. 194, joka rajoittaisi korkomenojen vähennysoikeutta pikemminkin markkinaehtoperiaatteen avulla. Periaatetta tulisi soveltaa tiukemmin, mikäli se sallii määrältään liiallisen koron vähentämisen, vaikka korkokanta sinänsä olisikin markkinaehtoinen. Suomessa tämä ilmeisesti tarkoittaisi VML 31 §:n siirtohinnoittelusäännökseen vetoamista. Nähdäkseni *van Osin* esittämä vaihtoehto pikemminkin luo uusia ongelmia kuin ratkaisee niitä. Miten esimerkiksi markkinaehtoinen pääomarakenne tulisi yksittäistapauksissa määritellä? Lähtökohtaisesti verovelvollisen valitsemaa rahoituksen muotoa tulisi kunnioittaa ja puuttumiskynnyksen pitäisi olla korkea, jolloin kyse olisikin jo veronkiertotilanteesta.

³⁰⁷ Jäsenvaltioilla on *mahdollisuus* korkorajoitusta sovellettaessa pitää verovelvollisena myös direktiivissä määriteltyä yritysryhmää (4(1) ja 4(3) artiklat). Vrt. *Vänskä – Rapo* Liikejuridiikka 2017, joiden mukaan direktiivin pieniä nettokorkomenoja koskevaa poikkeusta sovellettaisiin *lähtökohtaisesti* ryhmätasolla.

³⁰⁸ Komission direktiiviehdotuksessa *de minimis* -raja oli miljoona euroa. Ks. myös *van Os* EC Tax Review 2016, s. 191.

voidaan katsoa olevan ristiriidassa veropohjan rapautumisen estämistä koskevan päämäärän kanssa – verotetaanhan vastaavia korkotuloja yleensä saman verokannan mukaan samassa valtiossa. EU-komissio on lisäksi muussa yhteydessä todennut olevan valitettavaa, jos rajat ylittävää veronkiertoa torjuvaa lainsäädäntöä sovelletaan syrjintävaihteiden pelossa myös puhtaasti kansallisiin tilanteisiin, joihin ei liity väärinkäytön vaaraa. Tämä vain heikentää talouden tehokkuutta ja kilpailukykyä sekä on sisämarkkinoiden etujen vastaista.³⁰⁹ Nyt komission kanta on ilmeisesti muuttunut, mitä ei valmisteluasiakirjoissa perustella millään tavalla. Toinen kysymys on vielä se, onko direktiivin soveltamisala tältä osin suhteellisuusperiaatteen mukainen. Lisäksi säännöksen kaavamainen rakenne ei tarjoa verovelvolliselle mahdollisuutta esittää näyttöä järjestelyn liiketaloudellisista syistä, mikä poikkeaa EU-tason oikeuskäytännössä vahvistetuista periaatteista.³¹⁰

Direktiivi sisältää BEPS-suositusten tapaan vähäisiä nettokorkomenoja koskevan vapautuksen ohella kaksi muutakin poikkeusta. Ensinnäkin jäsenvaltio voi 4(3) artiklan nojalla myöntää konserniin kuulumattomalle itsenäiselle yksikölle (*standalone entity*) oikeuden vähentää nettokorkomenot rajoituksetta. Itsenäisellä yksiköllä tarkoitetaan yhtiötä, josta millään taholla ei välittömästi tai välillisesti ole 25 prosentin osuutta äänioikeuksista tai pääomasta taikka oikeutta saada 25 prosenttia yhtiön voitosta (2(4) artikla). Toiseksi annetaan mahdollisuus konserniyhtiöitä koskevan tasevapautuksen säätämiseen (4(5) artikla). Tältä osin direktiivissä mainitaan kaksi vaihtoehtoista toteuttamistapaa, joista toinen pääosin vastaa Suomen tasetestiä³¹¹ ja toinen BEPS:n ensisijaisen suosituksen mukaista konsernilukuihin perustuvaa vapautusta.³¹²

Myös verovuoden vähennyskelvottomia korkomenoja koskevat jaksottamisvaihtoehdot (4(6) artikla) vastaavat BEPS:n suositusta, joskin *carry back* -mallissa vähennyskelvottomia korkoja voitaisiin vähentää enintään kolmena edeltävänä verovuonna ja käyttämättömän EBITDA:n siirtämismahdollisuus koskisi vain viittä

³⁰⁹ KOM(2007) 785, s. 6; julkisasiamies *Geelhoedin* ratkaisuehdotus asiassa C-524/04 *Thin Cap GLO*, kohta 68.

³¹⁰ Ks. tuomio asiassa C-524/04 *Thin Cap GLO*, kohta 82.

³¹¹ Tasetestin osalta kotimaista säännöstä jouduttaneen direktiivin 4(5)(a)(ii) artiklan perusteella muuttamaan muun muassa siten, että erillisyhtiön taseessa olevat varat ja velat on arvostettava samoin perustein kuin konsernitaseessa. Siten vertailtavuusongelmat poistuisivat.

³¹² Olettaessa myös kolmansille osapuolille maksetut korot vähennysrajoitusten piiriin on oletettavaa, että konsernivapautuksen merkitys kasvaa entisestään. Ks. myös luku 5.6. Konserni puolestaan muodostuu kaikista yksiköistä, jotka on sisällytetty kansainvälisten tilinpäätösstandardien tai kansallisen tilinpäätösjärjestelmän mukaisesti laadittuun konsernitilinpäätökseen (4(8) artikla). Määrittelyyn saattaa liittyä tulkinnanvaraisuuksia.

seuraavaa verovuotta. Omistajanvaihdoksilla ja yritysjärjestelyillä ei sen sijaan ole vaikutusta vähennysoikeuden käyttämiseen.³¹³

Direktiiviin perustuvien kansallisten toimenpiteiden tulkinnassa ylin valta on EU:n tuomioistuimella.³¹⁴ Vaikka tilanne olisikin valtiosisäinen, tulee EU-oikeuden tulkintavaikutus ottaa huomioon. Mielenkiintoinen kysymys on kuitenkin se, missä määrin tulkinta-apua voidaan hakea OECD:n BEPS-suosituksista. Koska veronkiertodirektiivin 4 artikla perustuu hyvin vahvasti BEPS:n korkovähennyksiä koskevaan raporttiin, tulisi sitä nähdäkseni voida hyödyntää tulkintalähteenä esimerkiksi relevanttia konsernitasetta koskevissa kysymyksissä.

Jos korkovähennysrajoituksen soveltamisesta aiheutuu kaksinkertaista verotusta, verovelvollisen tulisi direktiivin perusteluiden mukaan saada huojennus toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa maksetusta verosta.³¹⁵ Todellisuus saattaa joissain tapauksissa kuitenkin käytännössä olla toinen – etenkin kolmansien maiden osalta. Huojennuksen saaminen voi olla haastavaa esimerkiksi tilanteessa, jossa suomalaisen yhtiön vähennyskelvotonta korkomenoa vastaa brasilialaisen yhtiön veronalainen korkotulo.

Suomelle jätetyn laajan harkintavallan vuoksi sekä BEPS:n että veronkiertodirektiivin yksityiskohtaiset vaikutukset korkojen avulla yrityshankintarakenteissa tapahtuvaan verosuunnitteluun ovat vielä hieman epäselvät. Siksi edellä on kunkin sääntelyvaihtoehdon kohdalla erikseen esitetty rahoitus- ja konsernirakennetta koskevia näkökulmia. Erityisten korkorajoitusten ohella merkitystä voi olla myös yleisillä veronkiertoa estävillä säännöksillä, joiden todellinen sisältö ja painoarvo punnitaan kuitenkin vasta tulevassa oikeuskäytännössä. Joka tapauksessa Suomen tulee jatkossa tarkasti seurata muiden OECD- ja EU-maiden BEPS:iin ja veronkiertodirektiiviin pohjautuvia toimenpiteitä sekä tarvittaessa lieventää nykyisen sääntelyn euro- ja prosenttimääräisiä rajoja.

³¹³ Tuoreissa ehdotuksissa direktiiviksi yhteisestä yhteisöveropohjasta (artikla 13) sekä direktiiviksi yhteisestä yhdistetystä yhteisöveropohjasta korkovähennysoikeutta rajoitettaisiin samalla tavalla kuin veronkiertodirektiivissä, joskin tasetestin tyyppistä vapautusta ei ehdotuksiin sisälly. Tämä aiheuttaisi merkittävän eron kansallisen säännöksen ja direktiiviin perustuvan säännöksen välille. Jaksottamisen osalta verovuoden vähennyskelvottomat korkomenot voitaisiin rajoitusten puitteissa vähentää tulevina verovuosina ilman aikarajaa.

³¹⁴ Ks. direktiivin korkovähennysrajoituksen taloudellisista vaikutuksista Suomessa *Valtiovarainministeriö* 2016a, s. 4–5.

³¹⁵ Direktiivin johdanto-osan perustelukappale 5.

7 Lopuksi

Korkojen vähentämistä koskeva sääntely ja käytäntö elävät murrosvaihetta – erityisesti arvioitaessa verovähennysoikeutta kansainvälisissä yrityshankintarakenteissa. Oikeuskäytännössä on vastikään normaalitulkinnalla ja veronkiertosäännöksen nojalla puututtu ennen korkorajoitusten voimaantuloa käytettyihin rakenteisiin myös sellaisten ulkoisten yrityskauppojen kohdalla, joita ei ollut rahoitettu konsernin sisäisellä lainalla. Tuoreen kotimaisen sääntelyn ohella kansainvälisten tahojen luomat rajoitukset kiristävät vähennysoikeutta entisestään. Asennemuutoksen voidaan todeta varsinkin Suomen kohdalla olleen jyrkkä. Taustalla on useita globaaliin talouteen ja sen suhdanteisiin liittyviä syitä. Lisäksi valtioiden verotulojen lasku on osaltaan johtanut aiempaa suuremman julkisen huomion kiinnittämiseen kansainväliseen verovälttelyyn. Esimerkiksi EU-komissio pitää sääntelyä, joka hankintarakenteissa mahdollistaa korkomenon kattamisen konserniavustuksella, aggressiivisen verosuunnittelun passiivisesti sallivana toimenä.³¹⁶

En näe kiristyvien korkorajoitusten ulkopuolelle jättäytymistä perusteltuna vaihtoehtona, joskin EU-jäsenyyden vuoksi se ei enää ole mahdollistakaan. Keskeisissä kilpailijamaissamme kehitys on ollut samankaltaista, joten Suomen verokilpailullinen asema ei ole juurikaan heikentynyt. Säännösympäristömme voisi lisäksi saada kyseenalaisen maineen sekä kansainvälisesti että omien kansalaistemme silmissä, jos suhtautumisemme olisi passiivista. Muutokset ovat kuitenkin johtaneet ennustettavuuden heikentymiseen. Erityisen vahingollisia ovat yleistä veronkiertonormia ja sen tulkintaa koskevat muutokset, jotka aiheuttavat yrityksille ennakkoratkaisujen ja valitusprosessien myötä ylimääräisiä kustannuksia ja päätöksenteon esteitä.

Rahoitusmuotojen epäneutraaliin verokohteluun voidaan vaikuttaa etenkin koron maksajan vähennysoikeuden kautta. Edellä todetun mukaisesti korko-rojaltidirektiivi ja verosopimukset asettavat merkittäviä rajoituksia Suomen oikeudelle lähdeverottaa rajat ylittäviä korkosuorituksia.³¹⁷ Vähennysoikeuteen puuttuvat kotimaisen EVL 18 a §:n ohella myös OECD:n BEPS-hanke ja EU:n veronkiertodirektiivi. Kansainvälinen

³¹⁶ *Euroopan komissio* 2015, s. 56. Yrityskaupassa hankkivana tahona toimivan holdingyhtiön korkomeno voidaan kattaa kohdeyhtiön varoilla konserniavustuksen tai konsernin yhteisverotuksen kautta 17:ssä unionin jäsenvaltiossa. Ks. *Euroopan komissio* 2015, s. 150–151.

³¹⁷ Ks. *HE 146/2012 vp*, s. 17.

koordinoitu yhteistyö on avainasemassa rajat ylittävän aggressiivisen verosuunnittelun estämisessä.

Tuloslaskelmaan perustuvan korkovähennysrajoituksen sijaan rahoitusmuotoneutraliteettia olisi voitu edistää muillakin tavoilla, joista esittelen mielestäni kaksi toteuttamiskelpoisinta. Korkomenon vähennysoikeus olisi ensinnäkin ollut mahdollista kytkeä vastaavan tulon verokohteluun³¹⁸, mikä estäisi kaksinkertaisen verottamatta jättämisen. Luvussa 5.7 todetun mukaisesti Ruotsissa etuyhteisyriykselle maksettu korko on lähtökohtaisesti vähennyskelpoinen, jos korkomenoa vastaavaa tuloa verotetaan vähintään 10 prosentin verokannalla ja järjestelyyn ei ole ryhdytty pääasiallisesti verotuksellisista syistä. Lisäksi EVL 6 a.2 §:n mukaan emotytyrityödirektiivin soveltamisalaan kuulumattomalta ETA-alueella asuvalta yhteisöltä saatu osinko on yleensä verovapaa, jos osinkoa jakava yhteisö on joutunut maksamaan tulosta veroa vähintään 10 prosenttia.³¹⁹ Nimellisverokantaan perustuvaan rajaon on ilmeisesti vaikuttanut se, että lain säätämishetkellä vuonna 2013 verokanta ETA-valtioissa oli alimmillaan juuri 10 prosenttia.³²⁰ Vaihtoehto oli esillä myös korkovähennysrajoitusta säädettäessä, mutta eurooppaoikeudellisen epävarmuuden vuoksi se jätettiin toteuttamatta.³²¹ Perustelu on kuitenkin selvässä ristiriidassa vain vuotta myöhemmin osinkoja koskevan lakimuutoksen yhteydessä tehdyn arvioinnin kanssa.³²² Lisäksi esimerkiksi ratkaisussa KHO 2016:72 ulkomailla saavutetut veroedut eittämättä vaikuttivat järjestelyn kokonaisarviointiin VML 28 §:n valossa.³²³

EU-oikeus asettaa haasteita sääntelylle, jossa korkomenon vähennyskelpoisuus on kytketty vastaavan tulon verokohteluun. Komission mukaan esimerkiksi Ruotsin korkorajoitus näyttäisi olevan EU-oikeuden vastainen, sillä 10 prosentin sääntö ja verotuksellisia syitä koskeva poikkeus tulevat sovellettaviksi vain rajat ylittävissä tilanteissa. Lisäksi rajoituksen soveltaminen ei ole ennustettavaa, mikä rikkoo

³¹⁸ Korkomenon vähennysoikeutta voidaan rajoittaa vastaavan tulon saajan verokohtelun perusteella Itävallassa, Kyproksella, Tanskassa, Espanjassa, Ranskassa, Irlannissa, Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa. Ks. *Euroopan komissio* 2015, s. 150–151.

³¹⁹ Lisäksi verosopimuksen mukaan yhteisön kotipaikka ei saa olla ETA:n ulkopuolella, ja kyseisen ETA-valtion lainsäädännön mukaan yhteisön kotipaikan on oltava tässä valtiossa.

³²⁰ *HE 185/2013 vp*, s. 26. Unkari on tosin vuoden 2017 alusta laskenut nimellisverokantansa 9 prosenttiin.

³²¹ Ks. *HE 146/2012 vp*, s. 16. Ks. myös *Valtiovarainministeriö* 2013, jossa todetaan mallin käytännön soveltamisen olevan hankalaa.

³²² Ks. *Nykänen* 2016, s. 35.

³²³ Ks. luku 4.6.3.

suhteellisuusperiaatetta.³²⁴ Vaikka prosenttimääräinen raja asetettaisiin kaikkien ETA-maiden nimellisten yhteisöverokantojen alapuolelle, voi tulon vastaanottajan verokohteluun perustuva rajoitus silti rikkoa EU:n perusvapauksia. Verokantaeroihin perustuva huomattavien etujen saavuttaminen ja tulon luokittelu esimerkiksi verovapaaksi osingoksi on nimittäin mahdollista vain rajat ylittävissä tilanteissa, ja lisäksi Ruotsissa tulon vastaanottajan verotuksen tasoa arvioidaan kussakin konkreettisessa soveltamistilanteessa erikseen. Euroopan komissio ei kuitenkaan ainakaan vielä ole nostanut kannetta Ruotsia vastaan.³²⁵

EU-oikeudellisten haasteiden ohella päänvaivaa voisivat tuottaa korkomenoa vastaavan tulon saajan verokohtelun selvittäminen. Luonnollisesti pelkkää nimellisverokantaa tarkastelemalla, kuten osinkoverotusta koskevan EVL 6 a.2 §:n soveltamistilanteissa, kohtuutonta hallinnollista taakkaa ei syntyisi. Verovelvolliselle saattaisi sitä vastoin aiheutua ylimääräisiä kustannuksia ja vaivaa, jos verokohtelua arvioitaisiin jokaisessa tapauksessa erikseen. Tosin on huomattava, että Suomen nykyinenkin korkorajoitussäännös tuottaa verovelvollisille jokseenkin paljon haasteita.

Edellä kuvattu sääntelyvaihtoehto ei poistaisi kaikkia yrityshankintarakenteisiin liittyviä verosuunnittelumahdollisuuksia – varsinkaan arvioitaessa yksinomaan nimellisiä yhteisöverokantoja. Prosenttimääräistä rajaa ei EU-oikeudellisten vaatimusten vuoksi voitaisi asettaa ainakaan 10 prosenttia korkeammalle, minkä vuoksi rajoitus jäisi osittain tehottomaksi. Jonkinlainen merkitys saattaisi niin ikään olla verosopimusten syrjintäkielloilla.

Nähdäkseni mielenkiintoisin ratkaisu sekä hankintarakenteiden avulla tehtävän verosuunnittelun hillitsemiseen että rahoitusmuotojen epäneutraalin verokohtelun ongelmaan olisi malli, jossa oman pääoman laskennallinen kustannus voitaisiin vähentää yhtiön veronalaisesta tulosta. ACE-malli olisi neutraali niin rahoituksen kuin investointienkin suhteen niin, että se sallisi sekä oman että vieraan pääoman kustannuksen vähentämisen.³²⁶ Tosin käyttöönoton tulisi tapahtua koordinoitusti kansainvälisellä tasolla, sillä muutoin järjestelmä saattaisi johtaa jopa entistä mutkikkaampiin verosuunnittelutoimiin. Jos ACE-malliin siirryttäisiin yksinomaan

³²⁴ *Andersson – Mauritzson* Svensk Skattetidning 2015, s. 328–335.

³²⁵ *Euroopan komissio* 2016.

³²⁶ ACE-malli poistaa kannustimen käyttää poistoja verosuunnittelussa. Tietyn verovuoden korkeat poistot vähentävät oman pääoman määrää ja siten tulevien vuosien ACE-vähennyksiä. Ks. *Mirrlees ym.* 2011, s. 349–351.

kansallisesti, se houkuttaisi perustamaan Suomeen esimerkiksi yrityskauppojen rahoituksessa käytettäviä, omalla pääomalla rahoitettuja konsernin sisäisiä rahoitusyhtiöitä. Varojen kotiuttaminen Suomesta järjestyisi puolestaan yleensä verovapaina osinkoina. Luonnollisesti tämäntyyppiseen rahoitusjärjestelyyn vaikuttaisivat myös muiden valtioiden korkovähennys- ja alikapitalisointirajoitukset.

Pääomapohja, josta ACE-vähennys tehdään, on yhtiön edellisen vuoden tilinpäätöksen mukainen oma pääoma lukuun ottamatta osakeomistuksia muissa yhtiöissä.³²⁷ Siten esimerkiksi tytäryhtiöosakkeet voi verosuunnittelullisista syistä olla kannattavaa myydä ulkomaiselle konserniyhtiölle. Jos myynti tehdään velaksi, myyjälle syntyy pääomapohjaa kasvattava saaminen. Pohjan keinotekoisien lisäämisen estämiseksi varallisuus voitaisiin ottaa huomioon vain sen omistusaikaa vastaavalta osin. Laskennallisena korkona käytetään keskipitkää valtionlainakorkoa, joka kuvaa omalle pääomalle saatavaa vaihtoehtoista tuottoa sijoitettaessa varat pieniriskiseen kohteeseen.³²⁸

Oman pääoman laskennallisen kustannuksen vähentämiseen perustuva NID-malli on ollut käytössä Belgiassa vuodesta 2006 lähtien. Eri rahoitusmuotojen epäneutraalin verokohtelun poistaminen oli yksi uudistuksen taustalla vaikuttaneista tekijöistä. Uudistus on houkutelut huomattavan määrän ulkomaista pääomaa mutta toisaalta myös laskenut verotuottoja.³²⁹ Parhaillaan Belgiassa pohditaan NID-vähennyksestä luopumista, jotta nimellisverokannan laskeminen olisi mahdollista.³³⁰

ACE-malli oli esillä *Hetemäen* työryhmän väliraportissa, jossa sen eduiksi luettiin neutraalisuus, oikeudenmukaisuus ja johdonmukaisuus.³³¹ Vaihtoehtoa käsiteltiin myös tuoreessa yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän raportissa, jossa tarvetta muutoksiin ei Suomen jo ennestään kilpailukykyisen verotuksen vuoksi nähty.³³² EU:n tasolla tilanne on sitä vastoin ainakin osittain toinen: lokakuussa 2016 julkaistussa ehdotuksessa direktiiviksi yhteisestä yhteisöveropohjasta ehdotetaan erityisen oman pääoman lisäyksen perusteella tehtävää kasvu- ja investointivähennystä (AGI-

³²⁷ Oikaisu on tarpeen, jotta omaa pääomaa ei huomioitaisi sekä omistavan että omistuksen kohteena olevan yhtiön tasolla.

³²⁸ *Kari – Kerkelä* 2009, s. 3–10.

³²⁹ *Kari – Kerkelä* 2009, s. 11–17.

³³⁰ *PwC* 2016, s. 1–2.

³³¹ *Valtiovarainministeriö* 2010, s. 67–80.

³³² Ks. *Valtiovarainministeriö* 2017, s. 51–55.

vähennys). Kyse on ACE-mallin sovelluksesta, jossa vähennyksen laskentapohjana käytetään koko oman pääoman sijaan sen muutosta. Pääomapohjan lisäykselle maksettavan tuoton määrä pienentäisi yhtiön veropohjaa, ja pääomapohjan vähennykselle laskettavan tuoton määrä olisi puolestaan veronalainen.³³³ Direktiivin 11 artiklan mukaisen vähennyksen laskentapohjan ulkopuolelle jäävät kuitenkin osuudet etuyhteysyrityksissä.

Vaikka komission direktiiviehdotukseen sisältyy vielä tässä vaiheessa runsaasti jatkokehittämistarpeita ja tulkintaa edellyttäviä ilmaisuja, kyse on mielenkiintoisesta neutraliteettiajattelun mukaisesta keskustelunavauksesta. Mallia voidaan kritisoida esimerkiksi sen mahdollisista haitallisista vaikutuksista yritysten halukkuuteen jakaa osinkoja, sillä osingonjako pienentäisi oman pääoman määrää ja johtaisi verotettavan tulon lisäykseen. Huomionarvoinen on myös se seikka, että AGI-vähennys on 4 artiklan mukaan osa vieraan pääoman menoja ja siten direktiivin korkovähennysrajoituksen piirissä.³³⁴

Kansainvälisesti koordinoitun täytäntöönpanon ja jatkokehittelyn myötä AGI-vähennyksestä saattaisi muodostua väline, joka poistaisi verotuksellisen houkutuksen hyödyntää yrityshankintarakenteita. En kuitenkaan näe yhteistä veropohjaa koskevien direktiiviehdotusten menestymisen mahdollisuuksia kovinkaan hyvinä muun muassa verosuvereniteetin heikentymisen, verotuottojen kertymiseen liittyvän epävarmuuden sekä toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen näkökohtien vuoksi.³³⁵ Toteuttamiskelpoinen vaihtoehto saattaisi sen sijaan olla veronkiertodirektiivin muuttaminen siten, että se sisältäisi erityisen oman pääoman perusteella tehtävän laskennallisen vähennyksen. Toimenpide parantaisi niin ikään EU-alueen asemaa rajat ylittävässä verokilpailussa.

Yritystoiminnan ja erilaisten omistus- ja rahoitusjärjestelyjen luonne on globalisoitunut varsin nopeasti, kun taas verotuksen periaatteet ovat säilyneet jokseenkin

³³³ Tuotto vastaisi euroalueen kymmenvuotisen valtion viitelainan tuottoa kutakin verovuotta edeltävän vuoden joulukuussa mahdollisesti korotettuna kahden prosentin riskipreemiolla. Esimerkiksi vuoden 2017 tuotto olisi 2,7 prosenttia. Ensimmäiset kymmenen vuotta kunkin verovuoden lopun pääomapohjan määrää verrattaisiin direktiivissä määritellyn ensimmäisen verovuoden alun tilanteeseen. Laskutapa mahdollistaa esimerkiksi sellaiset oman pääoman järjestelyt, jossa AGI-vähennys voidaan keinotekoisesti maksimoida. Kymmenen vuoden jälkeen se, mihin kunkin verovuoden lopun pääomapohjaa verrataan, siirtyisi vuosittain eteenpäin yhdellä verovuodella.

³³⁴ Direktiivin korkovähennysrajoituksesta ks. alaviite 313.

³³⁵ *Valtiovarainministeriö* 2016c, s. 18–19.

muuttumattomina jo miltei vuosisadan. Epäsuhtaan on herätty vasta viime vuosina, jolloin muutostahti onkin ollut kova. Kansainvälisiin ongelmiin on kuitenkin mahdollista puuttua perinpohjaisesti vain kansainvälisin keinoin. Rajat ylittävät sääntelytoimenpiteet ja valtioiden verosuvereniteetti ovat kuitenkin jännitteisessä suhteessa toisiinsa, mikä asettaa päätöksenteolle omat haasteensa. Poliittisesti on haettava kompromisseja ja oikeaa *momentumia*.